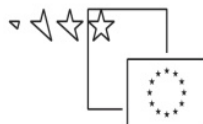

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

TURIZEM IN REKREACIJA NA PODEŽELJU

RENATA MAVRI

Višješolski strokovni program: Upravljanje podeželja in krajine
Učbenik: Turizem in rekreacija na podeželju
Gradivo za 1. ali 2. letnik

Avtorica:

mag. Renata Mavri, univ. dipl. geog., soc. kult.
Biotehniški center Naklo
Višja strokovna šola

Strokovna recenzentka:

mag. Saša Jereb, univ. dipl. geog., prof. zgod.

Lektor:

mag. Milan Koželj, prof. slov.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

Izdajatelj: Konzorcij višjih strokovnih šol za izvedbo projekta IMPLETUM
Založnik: Zavod IRC, Ljubljana.
Ljubljana, 2011

Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje je na svoji ____ seji dne ____ na podlagi 26. člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur. l. RS, št. 16/07-ZOFVI-UPB5, 36/08 in 58/09) sprejel sklep št. _____ o potrditvi tega učbenika za uporabo v višješolskem izobraževanju.

© Avtorske pravice ima Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije.

Gradivo je sofinancirano iz sredstev projekta Impletum 'Uvajanje novih izobraževalnih programov na področju višjega strokovnega izobraževanja v obdobju 2008–11'.

Projekt oz. operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013, razvojne prioritete 'Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja' in prednostne usmeritve 'Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja'.

Vsebina tega dokumenta v nobenem primeru ne odraža mnenja Evropske unije. Odgovornost za vsebino dokumenta nosi avtor.

KAZALO VSEBINE

PREDGOVOR	3
1 PODEŽELJE – STARA IN NOVA PODOBA	4
2 OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV	8
2.1 POJEM PODEŽELJE	9
2.2 POJEM TURIZEM IN REKREACIJA NA PODEŽELJU	10
2.3 POJEM TRAJNOSTNI (SONARAVNI) RAZVOJ TURIZMA IN REKREACIJE.....	12
2.3.1 Posledice turizma in rekreacije na podeželju	14
2.3.2 Oblike trajnostnega turizma in rekreacije	15
3 KRATEK PREGLED ZGODOVINE TURIZMA IN REKREACIJE NA PODEŽELJU	22
4 POGOJI ZA RAZVOJ TURIZMA IN REKREACIJE NA PODEŽELJU	30
4.1 DEJAVNIKI TURISTIČNEGA POVPRASHEVANJA.....	31
4.2 DEJAVNIKI TURISTIČNE PONUDBE.....	34
4.3 DEJAVNIKI TURISTIČNEGA PROIZVODA	36
4.4 TURISTIČNI KRAJI	38
5 TURISTIČNE NASTANITVE NA PODEŽELJU	42
5.1 TURISTIČNE KMETIJE.....	44
5.1.1 Specializirana ponudba turističnih kmetij	47
5.1.2 Pogoji za opravljanje turistične dejavnosti.....	51
5.2 DRUGE OBLIKE NASTANITEV NA PODEŽELJU	52
5.3 KATEGORIZACIJA NASTANITVENIH OBRATOV	52
6 RAZVOJNI PROGRAMI V TURIZMU IN REKREACIJI NA PODEŽELJU	55
6.1 PROGRAM RAZVOJA PODEŽELJA	55
6.2 PRISTOPI IN UKREPI K RAZVOJU PODEŽELJA.....	61
6.2.1 Principi učinkovitosti in uspešnosti turizma in rekreacije na podeželju	62
7 ZAKONODAJA V TURIZMU IN REKREACIJI NA PODEŽELJU	66
8 TURIZEM IN OHRANJANJE KULTURNE DEDIŠČINE	70
8.1 TRADICIJA PRAZNIKOV, STARIH ŠEG IN NAVAD.....	72
8.1.1 Stare igre ob kmečkih praznikih in prireditve	74
8.2 DEDIŠČINA KULINARIČNE KULTURE.....	75
8.2.2 Zaščiteni kmetijski pridelki in živila.....	79
8.3 DEDIŠČINA DOMAČE IN UMETNE OBRTI.....	81
8.4 DEDIŠČINA KULTURE STAVBARSTVA.....	83
9 TURIZEM IN OHRANJANJE NARAVNE DEDIŠČINE	87
9.1 KRATEK PREGLED VAROVANJA OKOLJA IN ZAKONODAJA.....	88
9.2 INTERPRETACIJA DEDIŠČINE	90
9.3 OBMOČJE NATURA 2000 IN PROJEKTI.....	92
9.4 ZAVAROVANA OBMOČJA	94
9.5 OKOLJSKI UČINKI V TURIZMU IN REKREACIJI.....	97
10 SISTEM POTI V SLOVENIJI	101
10.1 ŠPORTNO – REKREATIVNE POTI	102
10.1.1 Kolesarske poti.....	103
10.1.2 Pohodniške poti.....	105
10.2 TEMATSKE - TURISTIČNE POTI	108

10.3 UČNE - NARAVOSLOVNE POTI.....	110
10.4 POTI PO ZAVAROVANIH OBMOČJIH.....	111
10.5 TURIZEM IN OBLIKE REKREACIJE.....	113
10.5.1 Športne organizacije.....	115
11 LITERATURA.....	118

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

ARSKTRP - Agencija za RS za kmetijske trge in razvoj podeželja

CIPRA – društvo za varstvo Alp

CRPOV – Celostni razvoj podeželja in obnove vasi

EDEN - Evropska destinacija odličnosti (European Destinations of Excellence)

EGA - Evropsko združenje učnih poti (Europe Greenway Association)

EKSRP - Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja

EU – Evropska Unija

GZS – Gospodarska zbornica Slovenije

IMBA – Mednarodna organizacija za gorsko kolesarjenje (International Mountain Bicycling Association)

IUCN - Svetovna zveza za ohranitev narave (The World Conservation Union)

LAS - Lokalna akcijska skupina

LTO - Lokalna turistična organizacija

MAB - Man and Biosphere

MKGP - Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

MOP – Ministrstvo za okolje in prostor

NSNRP – Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja

OECD - Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development, originalno Organisation de coopération et de développement économiques - OCDE)

OZN – Organizacija združenih narodov

OKS-ZŠZ - Olimpijski komite Slovenije, Združenje športnih zvez

PDB – povprečna doba bivanja

PRP - Program razvoja podeželja

PZS – Planinska zveza Slovenije

RS – Republika Slovenija

SURS - Statistični urad Republike Slovenije

STO - Slovenska turistična organizacija

UNWTO - Svetovna turistična organizacija (World Trade Organisation)

VTC – Vinsko-turistične ceste

TIES – Mednarodno združenje eko-turizma (The International Ecotourism Society)

TNP - Triglavski narodni park

TZS – Turistična zveza Slovenije WTTC- Svetovni potovalni in turistični svet (World Travel and Tourism Council)

itd. – in tako dalje

et al. – in drugi

t. i. – tako imenovan

npr. – na primer

PRILOGE

1. EKOLOŠKA TURISTIČNA KMETIJA
2. TURISTIČNA KMETIJA S PONUDBO ZA ZDRAVO ŽIVLJENJE
3. DRUŽINAM Z OTROKI PRIJAZNA TURISTIČNA KMETIJA
4. OTROKOM BREZ SPREMSTVA STARŠEV PRIJAZNA TURISTIČNA KMETIJA
5. KOLESARJEM PRIJAZNA TURISTIČNA KMETIJA
6. VINOGRADNIŠKA TURISTIČNA KMETIJA
7. INVALIDOM PRIJAZNA TURISTIČNA KMETIJA

PREDGOVOR

»Panta rei!« (grški pregovor), »Vse teče !«

Tudi vitalna podoba našega podeželja in podeželskega turizma se z življenjem nenehno pomembno spreminja !

Pri predmetu Turizem in rekreacija na podeželju smo spoznali, kakšne so nove razvojne možnosti podeželja z različnih vidikov, predvsem pa z vidika trajnostnega razvoja podeželja in okolju prijazne rekreacije. Turizem in rekreacija sta razvojni priložnosti, ki predstavljata in spodbujata skladen in trajnostni regionalni razvoj podeželskih območij. Zaradi družbeno-gospodarskega in okoljskega razvoja, ki ga prinašata, ugodno vplivata na celoten trajnostni razvoj v Sloveniji. Dohodki iz turizma so lahko razvojna priložnost in zelo dragocen vir zasebnega in javnega sektorja.

Vendar pa turizem in rekreacija nista edini trajnostni obliki gospodarjenja s podeželjem (prostorom, družbo), zato imata tako pozitivne kot negativne posledice, saj spreminjata naravno okolje in tudi njihov gospodarski položaj ter družbeno-kulturno življenje.

V učbeniku smo razumevanje preverjali med vsebinskimi sklopi in ob zaključku. Nekatere naloge so namenjene preverjanju razumevanja vsebin, druge pa so vsebinsko in izvedbeno bolj zahtevne ter so podane v obliki laboratorijskih in terenskih vaj.

Zanimivosti, ki popestrijo vsebino, smo označili kot "turistične informacije".

Okrajšave in kratice smo podrobneje razložili v slovarčku pojmov.

Bolj zvedavim študentom smo podali dodatno literaturo.

Vsako poglavje smo združili v povzetku, kjer so navedeni bistveni poudarki.

Pojasnilo simbolov:

	Vprašanja za ponavljanje in utrjevanje snovi, različnih zahtevnosti.
	Turistične informacije »Ali ste vedeli ?« z različnimi vsebinami.
	Dodatna literatura, spletni viri za študente, ki želijo vedeti več ter za doseganje zahtevnejših učnih ciljev.

1 PODEŽELJE – STARA IN NOVA PODOBA

V tem poglavju smo opisali razvoj podeželja v Sloveniji v preteklem stoletju, ga primerjali z razvojem zahodno-evropskega podeželja in današnjimi oblikami razvoja podeželja. Podeželje smo razdelili na primestna, značilna mestna območja in na območja praznjenja ter ga opredelili. Opisali smo tradicionalne instrumente razvojne politike v preteklosti ter jih primerjali z današnjimi razvojnimi projekti, ki so se začeli izvajati po osamosvojitvi.

Slika 1: Ohraniti podeželje pomeni ohraniti prebivalstvo na podeželju

Vir: Lasten vir

Podeželje je bilo v Sloveniji v preteklosti, zlasti po 2. svetovni vojni, potisnjeno razvojno v drugi plan (predvsem z vidika razmišljanja in ravnanj povojnih oblasti). Predstavljeno je bilo kot območje izseljevanja, manjše rasti in stagnacije prebivalstva, s slabšo infrastrukturo in manj pomembnim gospodarskim razvojem, preprostejšo socialno strukturo, s prevlado kmetijske in gozdarske dejavnosti. Podeželskemu prostoru se je pripisovala obrobnost in manjvrednost, ali se ga je opredelilo kot rezervni prostor širjenja mest ter neagrarnih dejavnosti, ki v mestu ne najdejo prostora (Klemenčič, 2002).

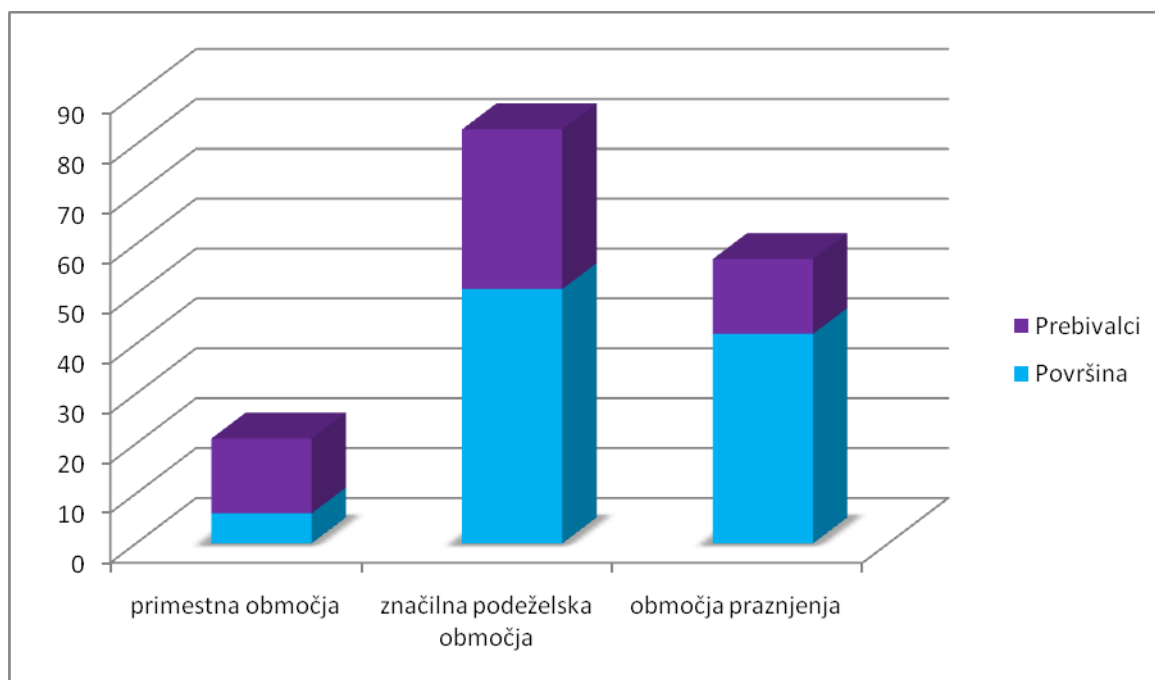
Z močno industrializacijo po drugi svetovni vojni, se je podeželje preobrazilo družbeno-gospodarsko in prostorsko (zgostitve prebivalcev v mestih, odseljevanje s podeželja, delavsko-kmečka gospodinjstva, dnevne selitve). V primerjavi z zahodnoevropskimi državami, kjer se je družbeno-gospodarski in prostorski razvoj osredotočil na mestna območja, podeželje pa je moralo slediti grobim zahtevam kapitalističnega gospodarstva, je slovensko podeželje, predvsem v primestnih in značilnih podeželskih območjih (npr. Gorenjska, Zgornja Savinjska dolina), vzdrževalo dokaj ugodno ravnovesje z mesti. Vzrok temu je bila drugačna politična usmeritev (zemljiški maksimum), zapoznena in razpršena industrializacija in motorizacija, kar se je odražalo v relativno visokem deležu na podeželju živečega prebivalstva, ki je tam zadovoljevalo precejšen del življenjskih potreb (pridelava

hrane, zaposlitev, osnovna oskrbna dejavnost) (Klemenčič, 2006). Razvilo se je izrazito polifunkcijsko podeželje, ki zaradi pestrosti naravnega okolja, rabe tal, ugodne družbeno-gospodarske sestave in prometne infrastrukture, zagotavlja nadpovprečne pogoje bivanja.

To pa le deloma drži za območja praznjenja, prometno bolj odmaknjena območja s slabimi naravnimi razmerami za kmetovanje. To so območja vzhodne, južne in zahodne Slovenije, ki so zunaj ožjega vpliva večjih mest. Povojni razvojni trendi so osiromašili gospodarski in demografski napredek teh območij, da večina ni zmožna lastnega razvoja. Novi doseljenci (nekdanji domačini in tujci) le pogojno ohranjajo poselitev. Le redkim lokalnim skupnostim uspeva odgovarjati na izzive sodobnega razvoja (Klemenčič, 2010, 25).

Slovensko podeželje razdelimo na primestna, značilna podeželska območja in območja praznjenja. Podeželskim območjem v primerjavi z mestnimi območji pripada večina površja, na njih pa živi več kot polovica prebivalcev. Največ prebivalcev živi v značilnih podeželskih območjih (obsega 51 odstotkov površja in 32 odstotkov prebivalcev) in območjih praznjenja (obsega 42 odstotkov površja in 15 odstotkov prebivalstva), ki obsegajo kraška, gričevnata in hribovita ter obmejna območja npr. Goričko, Zgornje Posočje, Bela Krajina (Kladnik, Ravbar, 2003).

Graf 1: Podeželska območja v Sloveniji

Tradicionalni instrumenti regionalne politike v preteklosti (1970-1980), ki so bili usmerjeni preveč v izenačevanje načina življenja na podeželju, se niso izkazali za preveč uspešne, ker so premalo upoštevali razlike med naravnimi razmerami in negospodarskimi funkcijami podeželja - demografskimi, socialnimi, kulturnimi, izobrazbenimi in okoljskimi.

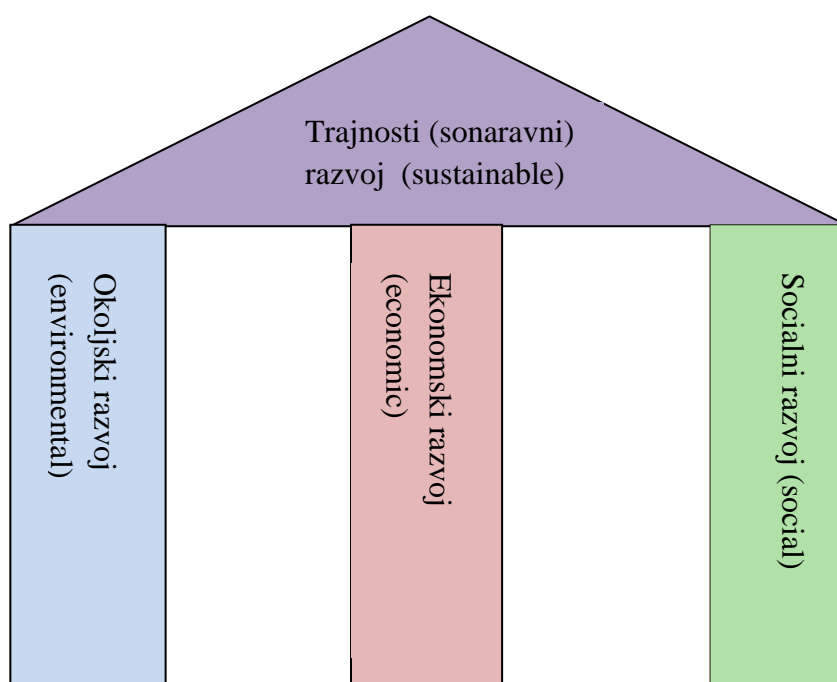
Splošne poteze razvoja podeželja so se začele v Sloveniji spreminjati po osamosvojitvi z načrtnim posegom državnih oblasti v celovit razvoj podeželja. Programi Celostnega razvoja podeželja in obnove vasi (CRPOV), ki smo jih prevzeli iz Bavarske, so bili pri nas eden prvih pristopov »od spodaj navzgor«, kjer so se razvojne aktivnosti začele z dejavnim vključevanjem lokalnega prebivalstva. Osnovni namen za takšen zasuk v razvoju podeželja je

zanimanje mestnega prebivalstva za kakovosti, ki jih nudi podeželje, posebno na področju bivanja in rekreacije, pa tudi družbenih odnosov.

Danes postaja podeželje vse privlačnejše za mestno prebivalstvo, ki v tem prostoru v vse večji meri uresničuje svoje interese: doživljajo stike z naravo ter domačini, športne in druge rekreacijske aktivnosti, estetske kakovosti, podeželsko kulinariko. Podeželje pridobiva na vrednosti tudi z območji neokrnjene narave, s številnimi rastlinskimi in živalskimi vrstami, z izjemnimi doživljajskimi in rekreacijskimi potenciali. Zaradi tega postaja vse bolj zanimivo za razvijajoči se turizem in rekreacijo na podeželju.

Prednosti postindustrijske družbe so postavile v ospredje tudi nove vrednote, kot so stik z naravo, ekološko pridelana hrana, občudovanje in doživljanje tradicionalne kulture ter turizem in rekreacijo na podeželju. V tem pogledu tudi nerazvita, odmaknjena območja podeželja dobivajo novo vrednost, ker sta se najbolj ohranila tradicionalna podeželska dediščina in čisto naravno okolje. V tem se skriva ena od pomembnih možnosti skladnega regionalnega razvoja Slovenije (Klemenčič, 2010).

Podeželski turizem predstavlja eno od možnosti za skladen in trajnostni regionalni razvoj podeželskih območij. Dohodki iz podeželskega turizma so lahko za Slovenijo razvojna priložnost ter zelo dragocen vir zasebnega in javnega sektorja. Na območjih z majhnimi kmetijami omogočajo doseganje delnega dohodka in boljšo rabo njenih proizvodnih zmogljivosti ter delovne sile družinskih članov. Razvoj turizma ustvarja priložnosti, ki ugodno vplivajo na celoten trajnostni razvoj podeželja in države – njeni stebri so gospodarski, socialni in okoljski razvoj (Klemenčič, 2000).

Slika 2: Trije stebri (družbeni, ekonomski, okoljski steber) trajnostnega razvoja

Košćak (1999) trajnostni razvoj opredeljuje kot razvoj, ki omogoča zadovoljevanje potreb, ne da bi bile s tem ogrožene možnosti prihodnjih generacij za zadovoljevanje njihovih potreb. Poglavitni cilj je izboljševanje kvalitete človekovega okolja znotraj okvirov nosilne sposobnosti Zemlje.

Koncept trajnostnega (sonaravnega) razvoja (ang. sustainable development) podeželja se je razvil, da bi se zmanjšalo neskladje med mestom in podeželjem, v svetovnih razsežnostih pa nesoglasje med razvitimi (sever, zahod) in manj oziroma nerazvitimi (jug, vzhod) deželami. Koncept se je razvil v sedemdesetih letih 20. stoletja in ga je Dams (1985, cit. po Kovačič, 1997) definiral kot razvojno politični koncept za trajno preseganje podeželske revščine s samopomočjo, ciljno naravnanih državnih ukrepov in zagotavljanja gospodarske rasti v podeželskih območjih dežel v razvoju.

	<p>Kakšna je vaša predstava o podeželju – pozitivna ali negativna?</p> <p>Na kakšen način mislite bi lahko podeželje in mesto bolje sodelovala?</p> <p>Ali je zanimanje sodobne družbe za podeželja tolikšno, da se bodo lahko rešile iz družbeno-gospodarske zaostalosti?</p> <p>Ali je podeželje sposobno sodelovati in spodbuditi nove razvojne možnosti?</p> <p>Kako bi morala biti družba udeležena pri spodbujanju razvoja podeželja?</p>
---	---

Povzetek

Podeželje je bilo v preteklosti predstavljeno precej negativno, z industrializacijo po drugi svetovni vojni pa se je preobrazilo prostorsko in družbeno-gospodarsko. Danes postaja podeželje vse bolj privlačno za mesto prebivalstvo – stik z naravo, ekološko pridelana hrana, turizem in rekreacija na podeželju, ki predstavlja eno od možnosti za skladen regionalni razvoj. Vendar pa je zanimanje sodobne družbe za družbeno-gospodarske in okoljske možnosti podeželja precej nedorečeno in podeželju ne daje nobene garancije za prihodnji razvoj.

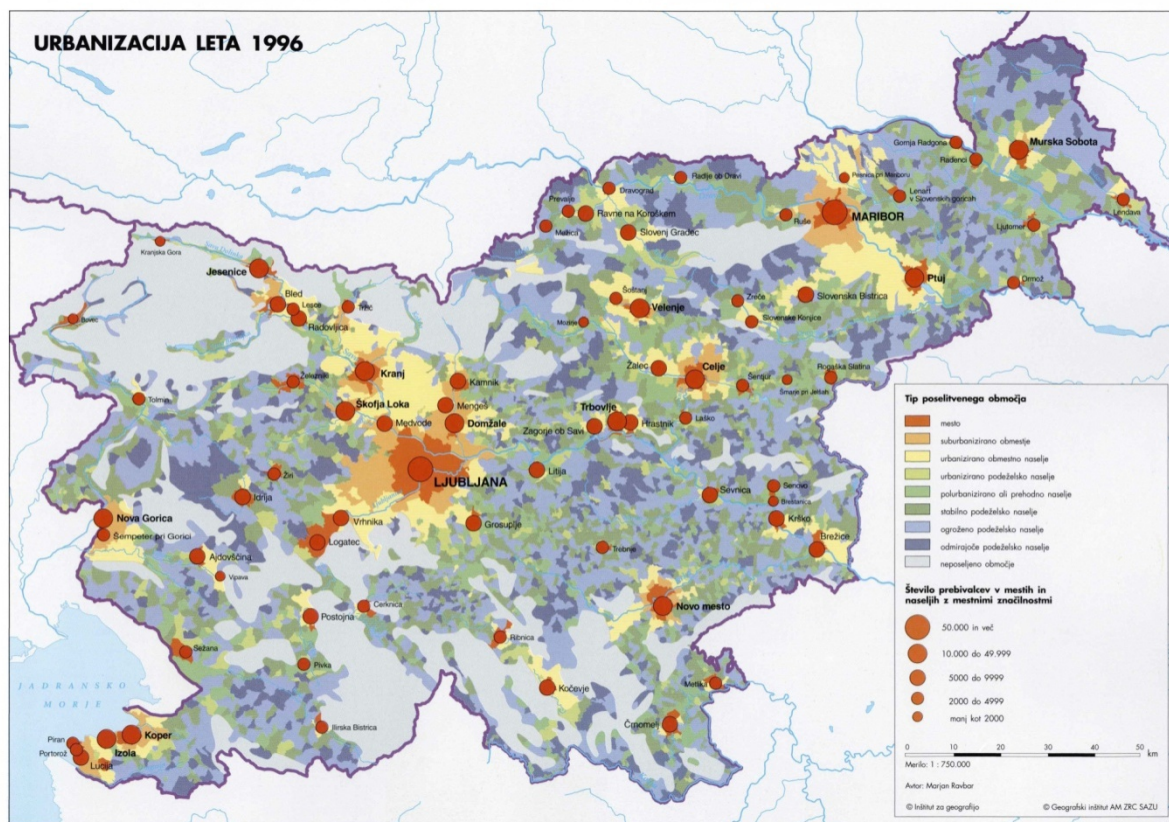
	<p>Glück, A., Magel, H. Podeželje - vrt prihodnosti. Nove možnosti. Komenda: Glavarjeva družba, 1993, str. 276.</p> <p>Kovačič, M., et. al. Členitev podeželja v Sloveniji. Sodobno kmetijstvo, Ljubljana, 2002, let. 35, št. 2, str. 62-66.</p>
---	--

2 OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV

V tem poglavju smo opredelili osnovne definicije, in sicer: kaj razumemo pod pojmom podeželje, kako smo opredelili turizem in rekreacijo na podeželju ter kaj je trajnostni ali sonaravni razvoj turizma in rekreacije na podeželju in njegove oblike. Turizem in rekreacija na podeželju ne prinašata v vsakem primeru trajnostnega razvoja, zato smo govorili tudi o njegovih negativnih družbeno-gospodarskih in okoljskih posledicah.

i

V Sloveniji živi povprečno 97 prebivalcev na km² (oziroma 101 prebivalcev na km², če upoštevamo tudi tuje državljane, ki v Sloveniji trenutno živijo). Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD), opredeljuje podeželje kot območja z gostoto prebivalstva manjše od 150 ljudi na km², Evropska unija pa kot območje, kjer je manj kot 100 ljudi na km². Po teh kriterijih lahko večji del Slovenije štejemo med podeželska naselja (razen največjih mest).

Slika 3: Mestna in podeželska območja v Sloveniji Vir: Geografski atlas Slovenije, 2010

Na sliki 3 vidimo, da ima Slovenija le dve veliki mesti, ki štejeta več kot 50 000 prebivalcev (Ljubljana 258 873 prebivalcev, Maribor 140 821 prebivalcev, leta 2010) in nekaj večjih mest, ki štejejo do 10 000 prebivalcev. Večji del Slovenije zajemajo podeželska območja. V Sloveniji podeželska območja pokrivajo 98 odstotkov površja, na njih pa živi 61 odstotkov

prebivalcev. Podeželska območja v EU pokrivajo 93 odstotkov ozemlja, na njih pa živi okrog 56 odstotkov prebivalstva (The EU Rural Development Policy, 2008).

2.1 POJEM PODEŽELJE

V razvoju pokrajine in družbe je podeželje sprva predstavljalo izrazito agrarno pokrajino, ki se je po svoji funkciji in videzu jasno ločila od mestne pokrajine ter zato tudi ni bilo težav pri njenem opredeljevanju. Predvsem v starejših virih avtorji omenjajo, da je bilo podeželje sinonim za agrarno pokrajino, za kmečko območje; v ljudski rabi pogosto zasledimo slikovito poimenovanje »dežela«, »na deželi«, »na kmetih« (Ilešič, 1982). Sam pojem podeželje (ruralna pokrajina) je pravzaprav nastal šele v 19. stoletju, ko je naraščajoča urbanizacija začela večati razlike med agrarno pokrajino in mesti - urbanizirano pokrajino (Vrišer, 1982).

V zadnjem času se podeželje obravnava širše, glede na njegove značilnosti in dejavnosti, ki se v tem prostoru odvijajo. Kladnik (1999) meni, da je podeželje dokaj nejasen pojem, ki označuje območja zunaj mest, katerih značilne poteze so manjša gostota prebivalstva, prevlada kmetijske in gozdarske dejavnosti v pokrajinski podobi (čeprav to še ne pomeni nujne prevlade kmečkega prebivalstva), navezanost precejšnjega dela nekmetijskih dejavnosti na kmetijsko pridelavo in kmečko prebivalstvo, počasnejša prebivalstvena rast in (ali) zaradi poudarjenega izseljevanja celo upadanje števila prebivalcev, preprostejša socialna slojevitost, tesnejše vezi med ljudmi, večja tradicionalnost in praviloma manjša naselja z nižjimi stopnjami centralnosti.

Kovačič s sodelavci (2002) meni, da je podeželje prostor zunaj območij urejanja naselij mestnega značaja, ki so določena s prostorskimi dokumenti, v katerem živijo in gospodarijo ljudje. Kmetijska in gozdarska dejavnost vse bolj izgubljata na pomenu, čeprav še vedno uporabljata daleč največji del podeželskega prostora. Tudi mestno prebivalstvo vse bolj uresničuje svoje življenjske interese na podeželju. Govorimo lahko o naraščajoči soodvisnosti in medsebojnemu prepletanju ter dopolnjevanju mestnega in podeželskega prostora.

Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj - OECD (Perpar 2002) je opredelila podeželje prostorsko in vsebinsko. Prostorsko se podeželje opredeljuje kot območje s specifičnimi fizičnimi značilnostmi, po katerih se razlikuje od mest. Podeželje vključuje demografske, gospodarske, socialne, okoljske in upravno-politične teme. Je dinamična kategorija, ki se spreminja v času. Spreminjajo se njegove tehnološke možnosti, struktura gospodarskih dejavnosti, družbeni odnosi ter stališča prebivalstva.

	<p>Iz statističnih podatkov SURS (http://www.stat.si/, 5.6.2011) izračunajte:</p> <ul style="list-style-type: none"> - povprečno število prebivalcev na km² v Sloveniji (za državljane RS in tuje državljane), - kolikšno je povprečno število prebivalcev na km² v vaši občini, - primerjajte dobljene rezultate s svojimi sošolkami/-ci.
---	---

	Potočnik Slavič, I. Novi zmagovalci in poraženci na podeželju, <i>Winning and losing. The changing geography of Europe's rural area</i> (online). <i>Dela</i> , Ljubljana, 2005. (citirano 10.6.2010). Dostopno na naslovu: http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/dela_30/irma.pdf .
---	---

2.2 POJEM TURIZEM IN REKREACIJA NA PODEŽELJU

V Leksikonu geografije podeželja (Kladnik, 1999, 242) je turizem predstavljen kot celota odnosov in pojavov, ki nastanejo ob potovanju ali bivanju oseb, za katere kraj bivanja ni niti stalno bivališče niti kraj zaposlitve. Pomeni tudi gibanje in potrošnjo zunaj kraja stalnega bivališča z željo, da se zadovoljijo rekreativne in kulturne potrebe. Pojem rekreacija pa pomeni različne oblike dejavnosti, namenjene obnovi telesnih in duševnih zmogljivosti ljudi – sprostitvev, oddih, razvedrilo (Kladnik, 1999, 201)

Po Svetovni turistični organizaciji (UNWTO) je turizem predvsem dolgotrajnejše bivanje z najmanj enim prenočevanjem. Turizem so »aktivnosti, povezane s potovanjem in z bivanjem oseb izven običajnega življenjskega okolja za ne več kot eno leto zaradi zabave, poslov in drugih motivov«. UNWTO je pojem turizem opredelila kot enega izmed podskupin obiskovalcev v kategoriji potnikov, predvsem zaradi statističnih spremljanj turizma. Definicije turizma so se spreminjale, glede na pomembnost različnih motivov (poslovni, kongresni, zabavni).

Poenostavljeno bi lahko rekli, da je turizem, ki nastaja na podeželju in zajema vse oblike turizma na podeželskem območju, turizem na podeželju ali podeželski turizem. Kakorkoli, koncept je veliko bolj kompleksen, saj vključuje ne samo podeželsko okolje, ampak tudi rabo vsega podeželskega prostora; pokrajino, lokalno prebivalstvo in njihovo kulturo. Zaradi različnega pojmovanja podeželski turizem še nima popolnoma oblikovane podobe. V literaturi se uporablja veliko terminov za opis turističnih aktivnosti v podeželskem okolju, naprimer kmečki turizem, turizem na podeželju, turizem na kmetiji, turizem na vasi. Termini imajo lahko drugačen pomen v različnih okoliščinah. Navkljub ugotavljanju, da je bil kmečki turizem dolgo časa najboljši opis podeželskega turizma, nobeden od teh terminov popolnoma ne ustreza vsem državam v Evropi. Danes je po mnenju dr. Janeza Bogataja »kmečki turizem« pojem, ki se navezuje na čas, ko gre kmet s svojo družino na dopust.

Turizem na kmetiji se opredeljuje tudi kot dopolnilna dejavnost na kmetiji. Za pojem dopolnilnih dejavnosti v slovenski strokovni literaturi do nedavnega ni bilo enotnega poimenovanja. Nekaj časa sta se v Sloveniji uporabljala celo dva izraza (dopolnilne in dodatne dejavnosti na kmetiji), kar je ustvarjalo terminološke nejasnosti. Zakon o kmetijstvu (ZKme, Ur.l. RS, št. 54/2000) uzakonja izraz dopolnilna dejavnost na kmetiji za dejavnost, ki je povezana s kmetijstvom oz. gozdarstvom, ki se opravlja na kmetiji in omogoča kmetiji boljšo rabo njenih proizvodnih zmogljivosti ter delovne sile družinskih članov (Potočnik, 2002).

Slika 4: Primer podeželskega turizma na turistični kmetiji s ponudbo jahanja Vir: lasten vir

Vrste dopolnilnih dejavnosti na kmetiji so opredeljene v Vladni uredbi o vrsti, obsegu ter pogojih za opravljanje dopolnilnih dejavnosti na kmetiji (U.l. RS, 46/2001). Ločimo tri glavne skupine dopolnilnih dejavnosti na kmetiji (Kovačič, 2000:112):

- dejavnosti, ki pomenijo oplemenitenje in finalizacijo temeljne proizvodnje na kmetiji (npr. neposredno trženje osnovnih in predelanih proizvodov kmetije - prodaja na domu ali na kmečki tržnici),
- domače obrti in storitvene dejavnosti s proizvodnimi sredstvi kmetije (npr. turistična dejavnost na kmetiji, suhorobarska dejavnost),
- delo na domu.

V leksikonu geografije podeželja (Kladnik, 1999, 163) je pod pojmom podeželje omenjena tudi rekreacija na podeželju ali podeželska rekreacija, ki je "okoljsko in socialno bolj zdrava kot tista v mestu". Za razmejitev med podeželjem in rekreacijo ni na voljo nobenega preprostega kriterija, pač pa se ponavadi uporablja skupek kazalcev. V obdobju fevdalizma sta bila mesto in podeželje pravno ostro ločena, zato je bila njuna razmejitev preprosta. S širjenjem industrializacije in urbanizacije (selitveno gibanje prebivalstva iz podeželskega v mestno območje) pa so zunanje meje mest pričele izginjati in se je oblikovalo podeželsko-mestno območje. Zato pojem rekreacija na podeželju ni jasno definiran in ga sicer v strokovni literaturi ne zasledim. Po UNWTO se rekreacija na podeželju loči od turizma na podeželju predvsem po tem, da je neodvisna od pogoja, ki je nujen za opredelitev turizma, to je bivanja z najmanj enim prenočevanjem, čeprav so med turistična dejanja vključeni tudi organizirani enodnevni izleti, ki lahko vključujejo rekreacijo.

V učbeniku smo uporabljali pojma turizem na podeželju in rekreacija na podeželju skupaj – torej turizem in rekreacija na podeželju.

Turizem se je zadnjih desetletjih skokovito povečal in govorimo o množičnem (masovnem) turizmu. Kot njegova alternativa se je uveljavil t.im. mehki (alternativni) turizem ali trajnostni turizem, ki zajema okolju manj škodljive in tudi družbeno bolj sprejemljive oblike letovanja (Kladnik, 1999, 242).

Trajnostne oblike turizma smo obravnavali v nadaljevanju.

Opišite primer turizma in rekreacije na podeželju.

Ali lahko štejemo med turizem in rekreacijo na podeželju naslednja dejanja:

- praznovanje obletnice na turistični kmetiji,
- tri-dnevno smučanje na Smučarskem centru Cerčno z nočitvami,
- rekreativni tek okrog mesta Ljubljane?

Opreделите dopolnilne dejavnosti po treh glavnih skupinah ! Povezava je spletni strani: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200561&stevilka=2665>.

2.3 POJEM TRAJNOSTNI (SONARAVNI) RAZVOJ TURIZMA IN REKREACIJE

V Sloveniji se izraz trajnosten pogosto uporablja za sopomenko za vzdržnost, uravnoveženost in sonaravnost. Trajnostni (sonaravni) razvoj turizma in rekreacije imenujemo razvoj, ki temelji na vključevanju naravne in kulturne dediščine in rekreacije kot elementa turistične ponudbe, ne da bi bile z njihovo dejavnostjo ogrožene možnosti prihodnjih generacij za zadovoljevanje njihovih potreb. Temelji na ohranjanju in izboljšanju okolja v najširšem pomenu, kjer se v največji meri vključujejo obstoječi lokalni potenciali in kapacitete ter obnovljivi viri, ki se dopolnjujejo z novimi primernimi tehnologijami in endogenim (temelječim na lokalnih virih) razvojem.

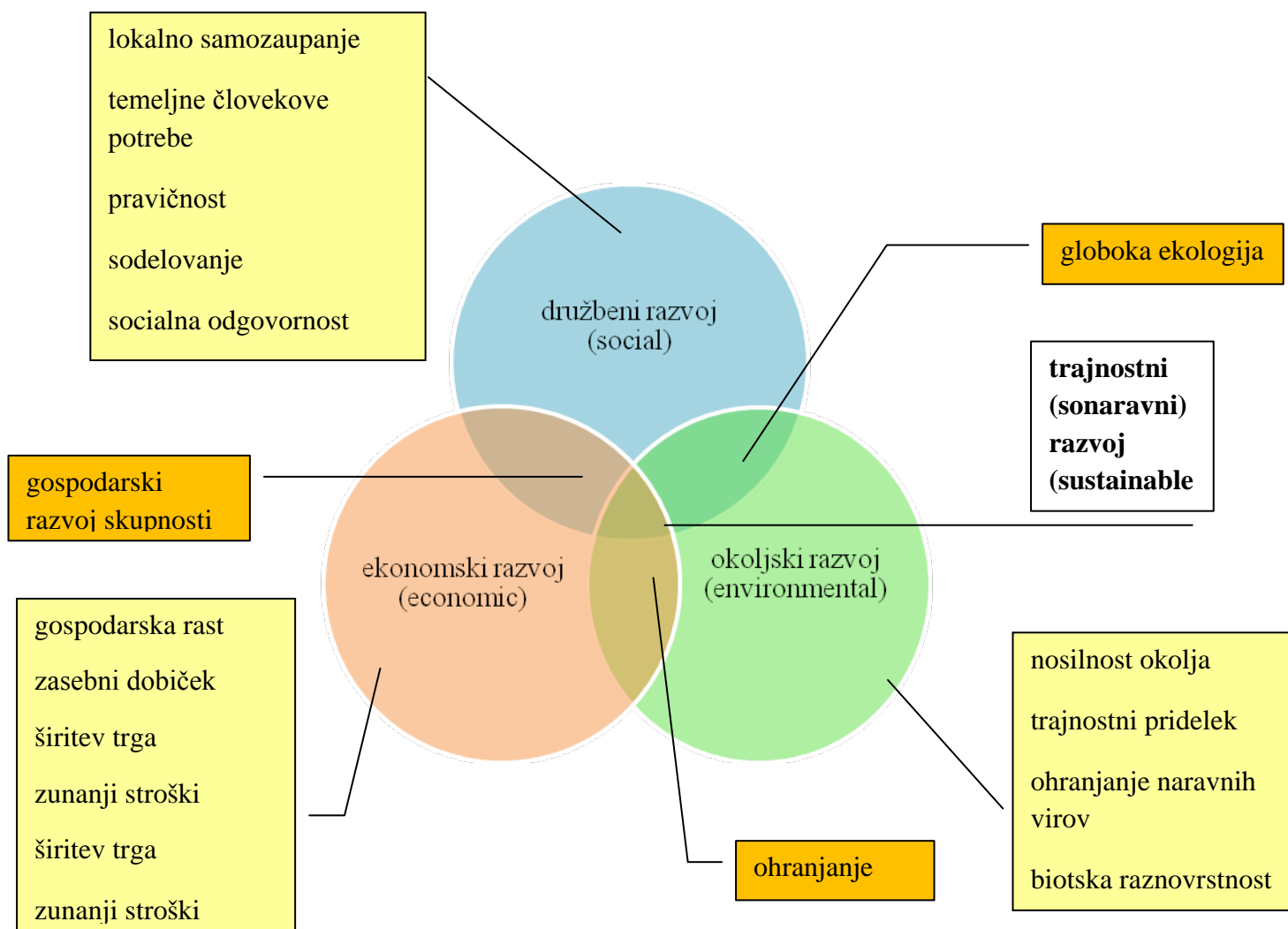
Zagotavljanje tovrstnega razvoja pomeni nujnost sočasnega usklajevanja razvojnih in okoljskih zahtev, torej tudi družbenih, kulturnih in političnih dejavnikov, hkrati pa zahteva povezovanje preteklosti, sedanjosti in prihodnosti. Razen usklajevanja gospodarskih interesov z zahtevami varstva okolja se sonaravni razvoj osredotoča še na skrb za vse življenjske združbe, zmanjševanje izčrpavanja neobnovljivih, naravnih virov in izboljševanje kakovosti življenja ljudi. Navedena načela se uporabljajo tudi na področju prostorskega načrtovanja, regionalnega razvoja, razvoja kmetijstva, gozdarstva, prometa in razvoja turizma (Kladnik, 1999, 198).

Principi trajnostnega razvoja turizma pomenijo enakopravno obravnavo vseh komponent razvoja – ekonomskega (gospodarskega), socialnega (družbenega) in okoljskega razvoja npr. ohranjanje naravnih virov, biotska raznovrstnost, gospodarska rast, temeljne človekove potrebe, lokalno samozaupanje (slika 5) ipd. UNWTO pa dodaja še četrti vidik, podnebne spremembe. Ugotovitve in priporočila Agende 21 iz leta 1992 so, da gospodarskega (prav tako turističnega) razvoja zaradi velikih okoljskih onesnaženj ne moremo zaustaviti, spremeniti pa moramo smer, da bo manj uničujoč za okolje. Med glavne usmeritve Agende 21, ki je bila v Sloveniji sprejeta leta 1995, štejemo poleg trajnosti upravljanja okolja, življenjskega prostora, izboljšanja življenjskega standarda, tudi financiranje podeželskih in slabo razvitih urbanih območij ter pomoč šibkejšim (Vovk Korže, 2008). Agenda 21 je sklepni dokument svetovne konference Organizacije združenih narodov (OZN) o okolju in razvoju, ki opredeljuje ključne okoljske probleme sodobnega sveta ter potrebne ukrepe za uresničitev t.im. sonaravnega (trajnostnega) razvoja v 21. stoletju. Poudarja tudi, da morajo gospodarski razvoj, socialni razvoj in varstvo okolja delovati skladno.

Po UNWTO so cilji trajnostnega razvoja turizma sposobnost ekonomskega preživetja, lokalna blaginja, kakovost zaposlitve, socialna privlačnost, zadovoljstvo obiskovalcev, lokalni nadzor,

blagostanje skupnosti, kulturno bogastvo, fizična integriteta, biotska raznovrstnost, okoljska čistost in učinkovitost virov.

Trajnostne oblike turizma postajajo v razviti turistični ponudbi nujna smer nadaljnjega razvoja, saj le takšen turizem, ki temelji na ekonomski uspešnosti turističnega poslovanja ter je hkrati prizanesljiv in konstruktiven do naravnega, kulturnega in socialnega okolja, konkurenčen tudi v prihodnosti.

Slika 5: Odvisnost družbenega, ekonomskega in okoljskega razvoja

Vir: http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/dela_29/vovk%20korze.pdf

	<p>Kako se uresničujejo napotki Agende 21 v praksi ?</p> <p>Razmislite, ali pri razvoju turizma in rekreacije na podeželju ravnamo v skladu z okoljsko ozaveščenostjo ?</p> <p>Razmislite, kje v Sloveniji lahko najlažje turistom ponudimo trajnostni (sonaravni) turizem in rekreacijo. Opišite.</p>
--	--

2.3.1 Posledice turizma in rekreacije na podeželju

Skladno z razvijajočim turizmom se v svetu vse bolj pojavlja vprašanje, ali je turizem res zaželena dejavnost v podeželskem prostoru in kakšne posledice ima razvoj turizma na ljudi, ki tam živijo. Turizem ima lahko pozitivne in negativne posledice tudi na podeželske skupnosti, ker spreminja naravno okolje in tudi njihov gospodarski položaj ter družbeno-kulturno življenje.

Različni raziskovalci so opredelili posledice podeželskega turizma za njegove prebivalce. Ločimo delitev na (Verbole, 1995, Sovinc in Morgan, 2004) ločita delitev na:

- družbeno-kulturne vplive
- gospodarske vplive
- ekološke vplive

Družbeno-kulturni vplivi

Povezane so s spremembami v družbeni strukturi, s spremembami družbenih vrednot, norm in tradicij, spremembami v kolektivnem in individualnem obnašanju lokalnih skupnosti, spremembami odnosov v družini, spremembami življenjskega sloga in podobno. Obremenitev lokalne skupnosti zaradi povečanega obiska turizma lahko vodi v navskrižja in različne interese pri rabi prostora. Tako se lahko zveča potencialna nevarnost manjše podpore lokalnega prebivalstva ciljem in ukrepom upravljavcem npr. zavarovanega območja.

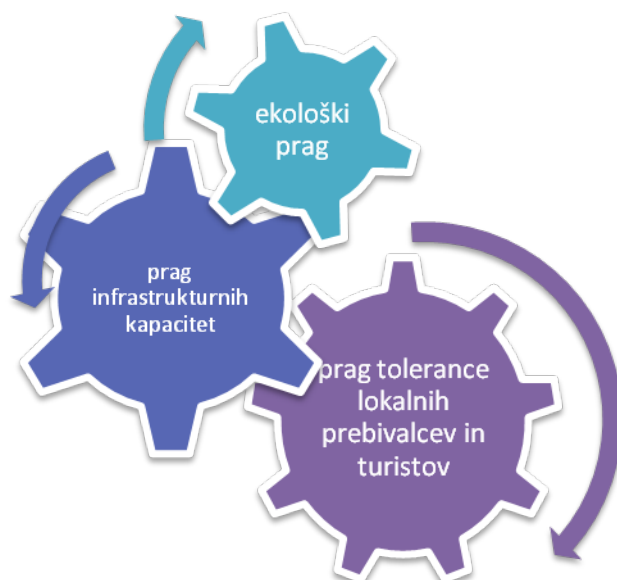
Gospodarski vplivi

Gospodarski vplivi in posledice so povezani s stroški in dohodki, ki so rezultat razvoja, uporabe turističnih zmogljivosti in turistične ponudbe. Podeželski turizem ugodno vpliva na gospodarstvo: zagotavlja višje dohodke, nova delovna mesta, prispeva k izboljšanju lokalne infrastrukture in na splošno dviga življenjsko raven lokalnega prebivalstva. Po drugi strani pa turizem prispeva k dvigu cen storitev in uslug, pogosto se podražijo tudi zemljišča, delovna mesta zapolnijo priseljenci itd.

Ekološki vplivi

Ekološki vplivi in posledice turizma se kažejo v spremembah naravnega in izgrajenega okolja. Med pozitivne ekološke vplive na podeželju štejemo ohranjanje krajine, saj zaslužki od turizma omogočajo zaščito naravnega okolja, hkrati pa se lokalno prebivalstvo še le ob razvoju turizma prične zavedati vrednosti neokrnjene narave. Med negativne vplive turizma na okolje pa sodijo: uničevanje vegetacije (nabiranje rastlin, požari, poseki, odlagališča smeti), onesnaževanje kakovostne pitne vode in zraka ter vznemirjanje živalskega sveta. Poleg tega v kulturni krajini turizem lahko prispeva k arhitekturnemu onesnaževanju (neustrezni turistični objekti) in preobremenjenosti lokalne infrastrukture.

Ekološki vplivi so povezani z varovanjem okolja in turističnimi posegi vanj. Več o pozitivnih, pa tudi negativnih vplivih turizma na okolje, si lahko preberete v poglavju Turizem in ohranjanje naravne dediščine.

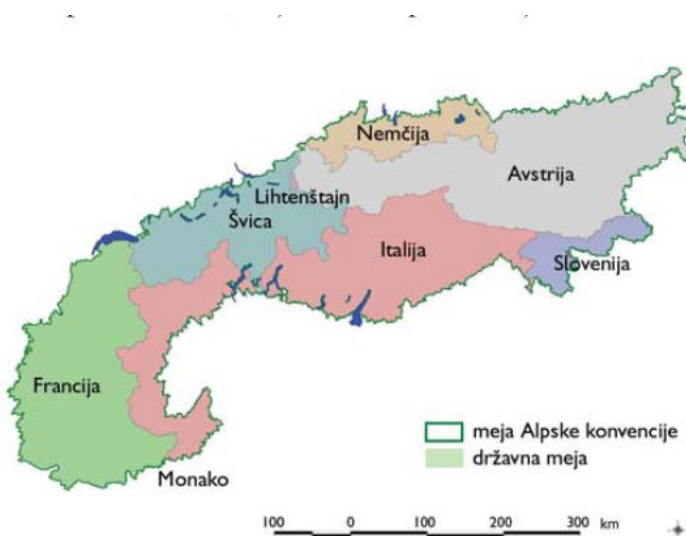

Slika 6: Pragovi razvoja turizma in rekreacije na podeželju

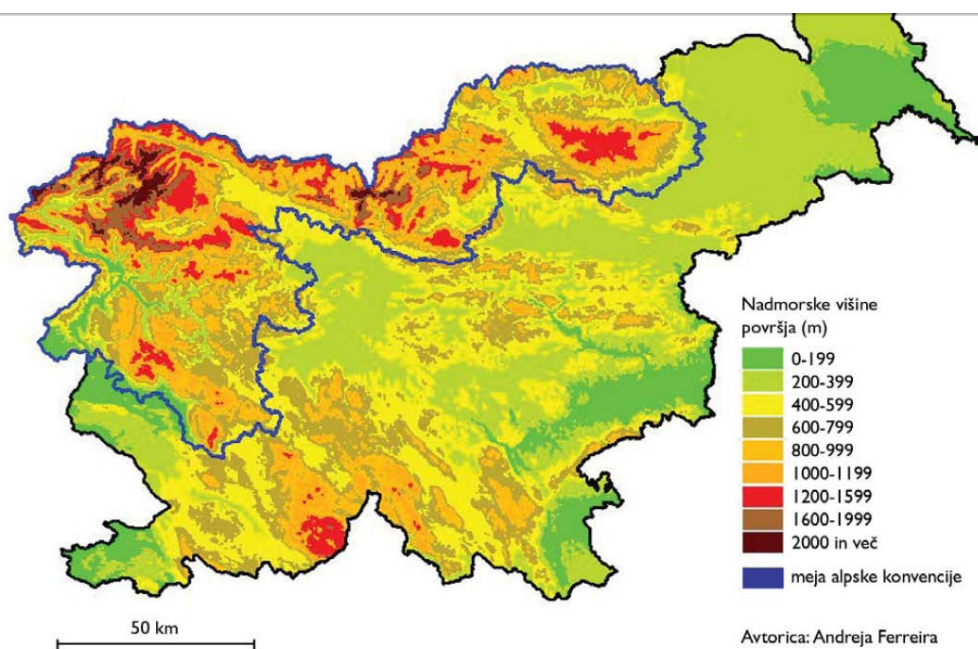
Cvikl in Brezovec (2006) govorita o štirih pomembnih pragovih, ki jih zaradi trajnostnega odnosa do okolja in razvoj turizma destinacije ne smemo preseči. To so: ekološki prag, prag infrastrukturnih kapacitet in prag tolerance lokalnih prebivalcev in turistov.

2.3.2 Oblike trajnostnega turizma in rekreacije

Trajnostne oblike turizma in rekreacije na podeželju so eden od načinov varovanja in trajnostno, sonaravnega razvoja. V alpskem prostoru je določen z Alpsko konvencijo, ki je mednarodna pogodba alpskih držav, katere naloga je tudi zaščititi gospodarske in kulturne interese prebivalcev, ki živijo na tem območju. Slovenija jo je podpisala leta 1993, v veljavo pa je stopila leta 1995 (Ferreira, 2004). V Sloveniji določila Alpske konvencije obsegajo alpski severo-zahodni in severni del ter visoke kraške planote do Nanosa. Zanimive primere trajnostnega turizma v Alpah najdete na povezavi društva za varstvo Alp: <http://www.cipra.org>.

Slika 7: Države vključene v Alpsko konvencijo Vir: Ferreira, 2004

Slika 8: Obseg Alpske konvencije v Sloveniji Slika: Ferreira, 2004

Odličen primer povezovanja sonaravnega kmetovanja in turizma na podeželju je Holzerjeva posest v Krameterhofu v Avstriji. Sepp (Josef) Holzer je ena najvidnejših osebnosti na področju alternativnega kmetijstva in permakulture. Holzerjevo kmetovanje je zelo napredno, saj je z opazovanjem okolja in življenja prišel do spoznanja, kaj je pravzaprav biotska raznolikost in zakaj je za človeštvo pomembna. Bistvo permakulture je gospodarjenje po vzoru narave, ki temelji na naravnih krogotokih in ekosistemih. Danes si Holzerjevo posestvo lahko ogledate v organizirani skupini in traja ves dan. Oglad vključuje tudi predstavitev filozofije Holzerjeve permakulture.

Holzer je na posestvu v najhladnejšem delu Avstrije, na višini med 1.100 in 1.500 metri, na 45 ha površine, kjer je povprečna temperatura 4,5 stopinj Celzija in kjer na m² pade do 800 mm padavin, na zemlji, ki je veljala za neproduktivno, manjvredno, z opazovanjem narave in upoštevanjem njenih zakonitosti in krogotokov uspel vzgojiti več kot 14.000 sadik sadnega drevja (češnje, kivi, breskve, marelice), okrasnih rastlin, zelenjave, žita in celo eksotičnega sadja. Na kmetiji je uredil 25 kilometrov poti in teras, več kot 70 ribnikov in mlak, ob njih pa je zgradil brunarice in celo lastno hidroelektrarno (www.krameterhof.at/, 10.6.2011). Svoje znanje je opisal v knjigah *Uporni kmet* (2009) in *Holzerjeva permakultura, Praktični nasveti za vrtnarstvo, sadjarstvo in kmetijstvo* (2010).

Slika 9: Holzerjeva permakultura Vir: lasten vir

Večini poznane države, ki se še ukvarjajo s trajnostnimi oblikami turizma in rekreacije so poleg alpskih držav, predvsem Costa Rica, Madagaskar, Nepal, Ekvador, Nova Zelandija in Antarktika, kjer njihov delež predstavlja pomemben delež bruto družbenega produkta (BDP).

Pod najvišji vrh sveta, Mont Everesta v Himalaji vodijo številni trekingi, odprave. Iz glavnega mesta Katmanduja v Nepal, redno letijo manjša letala in pristanejo v Lukli (2810 m), da obiskovalcem skrajšajo del poti. Naprej vodijo peš poti do Namche Bazarja (3440 m), zadnjega večjega kraja na poti. Cilj večine trekingov je ogled baznega tabora pod Mont Everestom in vzpon na 5545 metrov visoki Kalapatar.

Slika 9a: Mont Everest v Himalaji

Vir: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Everest_kalapathar_crop.jpg, 22.5.20011

	<p>Na kakšen način na posestvu Krameterhof v Avstriji ponujajo trajnostni turizem?</p> <p>Premislite, ali lahko dolgoročno turistični ogledi posestva vplivajo na spremembe v razvoju trajnostnega turizma in kmetijstva?</p> <p>Primerjajte trajnostni turizem v Himalaji s strokovnimi ogledi Holzerjevega posestva v Alpah ! Kaj ugotovite ?</p>
---	---

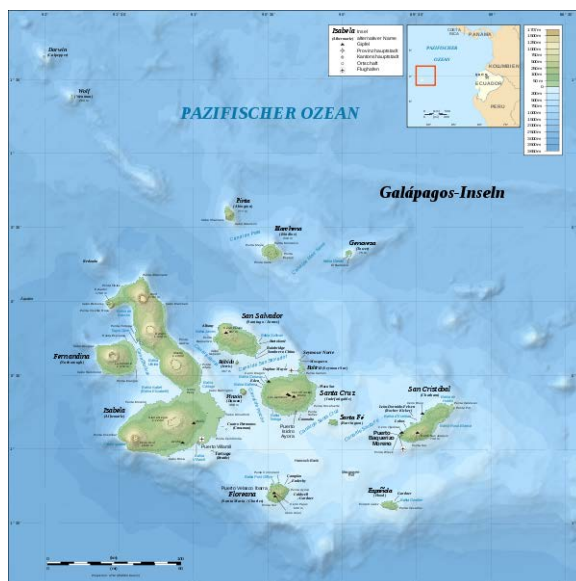
Eko-turizem (Eco-tourism, Ecological tourism)

Je oblika trajnostnega turizma. Po definiciji Mednarodnega združenja za eko-turizem (TIES, <http://www.ecotourism.org>, 1.6.2011) pomenijo potovanja v naravna območja oziroma obliko turizma, ki odgovorno varuje naravo in spodbuja blaginjo lokalnega prebivalstva. V svojem bistvu gre za obliko odgovornega turizma v naravna območja, katerega temelj je kakovostno okolje.

Definicija eko-turizma ni jasna in enotna, ker ga nekateri pogosto zamenjujejo s trajnostnim turizmom. Eko-turizem je oblika turizma, je turistični produkt (kot npr. kulturni turizem – usmerjen v kulturo, eko-turizem - usmerjen v ekologijo), trajnostni turizem pa se imenuje le, če so v turistični produkt vključeni vsi principi trajnostnega razvoja. Hkrati se eko-turizem pogosto uporablja kot trženjsko orodje za promocijo turizma, ki je povezan z naravo. Pogosto gre za t.im. »zeleno pranje možganov«, ko hotel postavijo v lepo naravno neokrnjeno okolje, v resnici pa se pogosto okoljsko zelo neodgovorno obnašajo.

Za eko-turizem je značilna na naravni dediščini osnovana oblika turizma, kjer je glavni motiv turista opazovanje in uživanje ob naravni in kulturni dediščini določenega predela, izobraževalne in interpretacijske vsebine, majhne skupine in ekonomska korist zlasti za lokalno prebivalstvo (Šolar, 2006). Njegove značilnosti po svetovni turistični organizaciji so še, da minimalno učinkuje na okolje, spodbuja okoljsko ozaveščenost, koristi za ohranjanje okolja, izboljšuje gospodarsko in politično pozicijo, spoštuje lokalno kulturo in podpira človekove pravice. Eko-turizem privlači predvsem ekološko in družbeno izobražene in ozaveščene posameznike, ki jih zanima osebna rast, iskanje novih znanj in načinov življenja na planetu. Po podatkih TIES je eko-turizem v letu 2004 dosegel 3-krat večjo stopnjo rasti kot

turizem na splošno, kar pomeni, da je letna stopnja rasti še vedno okoli 20 %. (<http://www.ecotourism.org>, 26.5.2011).

Slika 10: Eko-turizem na Galapaških otokih v Ekvadorju

Vir: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Galapagos_Islands_topographic_map-de.svg, 31.5.2011

	<p>Primer eko-turizma so Galapaški otoki v Ekvadorju. So arhipelag 13 ognjeniških otokov in manjših otočkov v Tihem oceanu okrog 1000 km zahodno od obale Južne Amerike. Otočje je znamenito zaradi množice endemičnih vrst živali in rastlin, ki so se razvijale v osami. Oglejte si video posnetek na: http://www.youtube.com/watch?v=fIDL2ZQtK8I (31.5.2011).</p>
--	---

	<p>Analizirajte kakšna je ponudba eko-turizma na Galapaških otokih.</p> <p>Kakšna je ponudba eko-turizma v Sloveniji?</p> <p>Primerjajte eko-turizem v Sloveniji, na Himalaji in na Galapaških otokih. Kaj ugotovite?</p>
--	---

Geo- turizem (ang. Geotourism)

Je novejši, razširjeni pojem za eko-turizem, imenovan tudi »novi eko-turizem«. Nastal je z namenom, da je bolj vseobsegajoč in pripoveden kot eko-turizem in trajnostni turizem. Pomeni koncept turizma, ki ohranja in še dodatno krepi geografski karakter območja – tako njegovo kulturo, okolje, dediščino kot tudi blaginjo ljudi, ki tam živijo. Nov termin sta uvedla urednik National Geographic Jonatan B. in njegova žena Sally Bensusen že leta 1997, uradno pa je bil potrjen leta 2002. Podobno kot eko-turizem tudi geoturizem promovira koncept turizma, ki odgovorno varuje naravo in spodbuja blaginjo lokalnega prebivalstva, vendar pa koncept razširi še naprej zgolj od narave in ekologije, tako da vključuje celoten koncept prostora, kot so zgodovina, tradicionalna in živa kultura, pokrajina, kulinarika, umetnost, lokalna flora in favna ter blaginja ljudi, ki tam živijo. Gre za poudarke na

geografskem karakterju destinacije oziroma t.i. »Sense of place«. Ne pomeni pa potovanj s ciljem spoznavanja geologije, geoloških pojavov in atrakcij.

Zeleni turizem (ang. Green Tourism)

Zaobjema vse poglede trajnostnega turizma, ki temelji na štirih osnovnih principih (UNWTO): okoljski, družbeni, gospodarski in podnebni. Zeleni turizem minimizira vplive turizma na okolje in maksimizira njegovo prilagoditev podnebnim spremembam. Zeleni turizem na STO podpirajo s pozicijskim sloganom SLOVENIA GREEN. Pojem izhaja iz dejstva, da se vse bolj govori o turizmu v zeleni ekonomiji, o zelenem turizmu, o prilagajanju in blaženju podnebnih sprememb v povezavi s turizmom, o zelenem trgu, o zelenih programih itd. Izvorno se v poslovanju termin »ZELEN« nanaša na okoljske zadeve in pomeni okolju prijazna trajnostna potovanja v destinacije, kjer so flora, favna in kulturna dediščina primarna atrakcija in kjer so vplivi podnebja minimalni.

Na naravi temelječ turizem (ang. Nature Based Tourism)

Je vsaka vrsta turizma, ki je osnovana na izkušnjah, katere so neposredno povezane z naravnimi atrakcijami, vključno z eko-turizmom, adrenalinskim turizmom, pohodništvom, opazovanjem ptic, ribarjenjem, muharjenjem, jahanjem, obiskovanjem naravnih parkov ipd.

Odgovorni turizem (ang. Responsible Tourism)

Spoštuje naravno in kulturno okolje in na etični način prispeva k razvoju lokalnega gospodarstva. Spodbuja turistovo zavedanje njegovega vpliva na lokalno destinacijo in krepi njegov odgovorni odnos do narave.

Kakšne so lahko negativne posledice turizma in rekreacije na podeželju? Povejte primer in ga kritično ovrednotite.

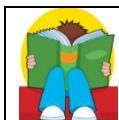
Primerjajte spletne strani STO (www.slovenia.info/) in National Geographic (www.nationalgeographic.com/travel/sustainable/) ter najдите primere, videofilme za vse oblike trajnostnega turizma ! Kako je predstavljen trajnostni turizem.

Naredite primerjavo med razširjenostjo trajnostnega (sonaravnega) razvoja turizma v Sloveniji z drugimi državami.

Kritično ocenite situacijo o tem, ali Slovenija dovolj razvija, izkorišča svoje potenciale in nove razvojne možnosti, ki jih nudi podeželje ! Kako bi še lahko razvijala svoje potenciale.

Povzetek

Po kriterijih EU, razen večjih mest, večina Slovenije spada med podeželje. To pa je tudi območje trajnostnega turizma in del podeželja, ki je danes prioriteta svetovnega, evropskega in slovenskega turizma. Razvoj turizma in rekreacije na podeželju je zato lahko velika priložnosti, katera ugodno vpliva na celoten trajnostni razvoj podeželja in države ter je ena od možnosti za skladen in trajnostni regionalni razvoj podeželskih območij. Po načelih trajnostnega razvoja lahko pomeni učinkovit družbeno-gospodarski in okoljski razvoj, ne pa v vseh primerih (negativne posledice).

Barbič, A. Izzivi in priložnosti podeželja. Ljubljana: Založba Fakultete za družbene vede, Univerza v Ljubljani, 2005, str. 343.

Holzer, S. Uporni kmet, Ljubljana: Amalietti & Amalietti, 2009, str. 209.

Holzer, S. Holzerjeva parmakultura, Praktični nasveti za vrtnarstvo, sadjarstvo in kmetijstvo, Ljubljana: Amalietti & Amalietti, 2010, str. 238.

3 KRATEK PREGLED ZGODOVINE TURIZMA IN REKREACIJE NA PODEŽELJU

V tem poglavju smo s ključnimi dogodki kratko orisali zgodovino turizma ter prve začetke razvoja turizma in rekreacije v Sloveniji. Na konkretnih primerih smo opredelili tudi prva turistična območja v Sloveniji in opisali prva turistično razvijajoča območja na podeželju. Prikazali smo jih s pomočjo kartografskega gradiva. Opredelili smo njihove značilnosti in razloge, zaradi katerih so nastala.

Besedi »turist« in »turizem« sta nastali na pragu 19. stoletja v Angliji. Od tod izvirajo tudi značilna Grand tour potovanja, ki so turizmu dala tudi ime (ang. to tour – krožno potovanje, gibati se, vir). Potovali so večinoma plemiči (angleški), njihova potovanja pa so lahko trajala več let. Na teh potovanjih so spoznavali kulturno dediščino, življenjske navade, se učili tujih jezikov, sklepali nova poznanstva in se na ta način tudi izobraževali. Klasična potovanja angleških plemičev po Evropi so obsegala obisk Pariza, Versaillesa in srednjeveških gradov v dolini Loire, pa tudi ogled italijanskih mest Torino, Milano, Benetke, Firenze, Rim in Neapelj, mesta v Švici, Nemčiji in na Nizozemskem.

Prvi zametki turizma na slovenskem območju so bile že iz rimskih časov obiskovane - Rimske Toplice (Cvikl, Brezovec, 2006).

Slika 11: Rimske Toplice kot prva zdraviliška ponudba v Sloveniji

Vir:

http://www.google.si/imgres?imgurl=http://www.vzajemnost.si/img/kam_rimske_toplice_640.jpg, 7.4.2011

O začetkih turizma lahko govorimo, ko ljudje niso več potovali le zaradi trgovine, ampak zaradi drugih motivov (verski, kulturni, zdravstveni). Turizem je zelo mlada znanstvena veda, saj prva proučevanja v Sloveniji segajo šele v 19. stoletje, bolj sistematični pristop proučevanja turizma pa zasledimo v začetku 20. stoletja.

Grki in Rimljani so veliko potovali že pred našim štetjem. V srednjem veku se zelo spremenil način življenja, ki je bil značilen za rimski čas. Zaradi razpada Rimskega imperija, so nastale meje, vrstile so se vojne, potovanje je bilo težko in nevarno. Potovali so le vojaki, trgovci (Marco Polo) in poštni sli, ki so morali opraviti svoje delo. Z renesanso, obdobjem vsestranskega preporoda (mišljenja, doživljanja), ki je trajalo od sredine 14. do sredine 16. stoletja, se zopet začnejo potovanja po tujih deželah (velika geografska odkritja). Razsvetljenje prinese razcvet turizma - zlata doba turizma, od srede 18. stoletja do začetka 19. stoletja (obdobje številnih izumov). Raslo je zanimanje za naravo, predvsem za Alpe, kjer so se razvili klimatski zdraviliški kraji (npr. St. Moritz v Švici). Usmerjenost k naravi potrjuje tudi francoski filozof Rousseau s svojim znamenitim rekom »nazaj k naravi« (1759). V tem obdobju so značilna Grand tour potovanja (Jurinčič, Brezovec, 2009).

V 17. stoletju je bil v Sloveniji najbolj razširjen romarski turizem (Blejski otok, Sveta gora, Višarje) in obiskovanje naravnih znamenitosti (Cerkniško jezero, kraška jama Vilenica). Postojnska jama je bila odprta 1819, vlakec pa je prvič peljal leta 1872, zato je bil takrat jamski turizem v samem svetovnem vrhu. V 19. stoletju je bilo v evropskem merilu najbolj znano zdravilišče Rogaška Slatina - zdraviliški turizem (1676 je bil zgrajen prvi objekt). Že od antike so bile poznane Rimske Toplice. Priljubljeno zdravilišče je bila Dobrna, kjer so zdravilne učinke vode poznali že iz 15. stoletja. Kot »gosposke« so v tem času veljale Dolenjske toplice, Šmarješke in Čateške toplice pa so bile namenjene revežem in kmetom. Bled se je iz romarskega v zdraviliški kraj začel spreminjati po letu 1818. Začetki razvoja obmorskega turizma v Portorožu pa segajo v leto 1890 (Janša-Zorn, 1994).

K slovesu zdraviliškega turizma na Bledu je pripomogel švicarski naravni zdravnik dr. Arnold Rikli (1823-1906). Bil je utemeljitelj naravnih metod zdravljenja, vodilo njegovega zdravljenja je bilo: »Voda seveda koristi, še več zrak in največ svetloba.« Svoj Naravni zdravilni zavod je postavil na najlepšem prisojnem delu jezera pod grajsko skalo. Bolnike je namestil v preproste kočice in jim predpisal strogo dieto (brez mesa, alkohola in kave), klistirje, kopeli vseh vrst, sončenje, bosonogo hojo po jutranji rosi... (Gosar, Jeršič, 2009).

Slika 12: Blejsko jezero z gradom je eno najbolj znanih turističnih krajev v Sloveniji

Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Bled_lake.jpg, 7.4.2011

V Sloveniji so se prve oblike turizma pojavile kasneje kot v Evropi zaradi kasnejših vplivov industrijske revolucije, ki so prinesli razdelitev na delovni in prosti čas. Zato segajo začetki kongresnega turizma v leto 1821, ko je bil v Ljubljani kongres Svete alianse, ki naj bi preprečil širjenje idej francoske revolucije (poimenovanje Kongresnega trga v Ljubljani). Vpliva francoske revolucije v Sloveniji niso mogli preprečiti, zato se turizem začne hitreje širiti. Največja pomanjkljivost za turizem v tem času so pomenile slabe ceste, slabo razvit avtobusni in počasen ter neudoben železniški promet. Razvoj cestnih in železniških povezav je prineslo napredek tudi v turizmu.

Obdobje sodobnega, organiziranega turizma v Sloveniji imenujemo čas po izgradnji osnovnega železniškega omrežja, nastanka prvih turističnih organizacij, prvih turističnih vodnikov in državne podpore turizmu. V Sloveniji se je začelo po letu 1870, po tem obdobju začnejo nastajati prva olepševalna društva (1871 v Celju), ki so skrbela za ureditev okolice. Začetki planinstva segajo že v leto 1778, ko je bil izveden prvi vzpon »štirih srčnih mož« iz Bohinja na Triglav. Leta 1893 pa so Slovenci ustanovili prvo planinsko društvo. V gore so ljudje hodili s plačljivimi vodniki, poti so začeli markirati. Prve planinske koče so zgradili že do 1. svetovne vojne (npr. Češko kočo leta 1900).

Leta 1895 je Jakob Aljaž za en goldinar od Dovške občine kupil vrh Triglava, ter na njem postavil Aljažev stolp. Nato pa še zemljo na Kredarici pod Triglavom. Ob odprtju Triglavske koče (Kredarice) je bila javnosti predstavljena pesem »Oj Triglav moj dom, kako si krasan«, ki jo je tudi uglasbil.

Slika 13: Triglav - simbol slovenstva Vir: lasten vir

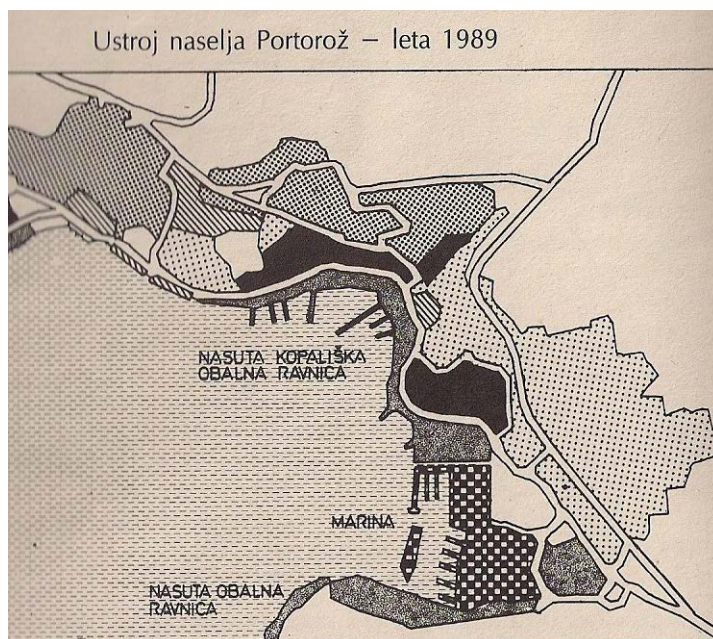
Od konca 19., do sredine 20. stoletja (med obema vojnama) se je začel uveljavljati: verski turizem (Brezje), zdraviliški turizem (Rogaška Slatina, Dobrna, Laško, Bled), letoviščarski turizem (Portorož, Bled), zimsko-športni turizem (Kranjska Gora, Pohorje) in gorski turizem (planinske postojanke). Poleg zdraviliških krajev so se gradili elitni hoteli (Hotel Union, Hotel Palace). Elitni turizem se konča do druge svetovne vojne, ko potovanja postanejo dostopna tudi nekaterim posameznikom (Janša-Zorn, 1998).

Slika 14: Hotel Palace v Portorožu, med prvimi elitnimi hoteli v Sloveniji

Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Portoroz-hotel_Palace.JPG

Po drugi svetovni vojni turizem postane dostopnejši vse večjemu številu ljudi, zaradi razvoja prometa in konkurenca turističnih ponudnikov. Večje možnosti potovanja omogoči industrializacija, ki prinese ločitev na delovni in prosti čas, plačljiv dopust ipd. Zaradi višjega dohodka potuje vedno več ljudi. Tudi potreba po rekreaciji in miru je bila po večletnem zatišju zaradi vojne, zelo velika. Po letu 1960 se začne razcvet mednarodnega turizma, začne se gradnja in obnova hotelov in druge turistične infrastrukture (žičnice, zdravilišča). Domači turizem je bil usmerjen predvsem v počitniške domove in kampe (Jurinčič, Brezovec, 2009).

Slika 15: Turistična ureditev Portoroža iz leta 1989 Vir: Jeršič, 1990

Spremembe na podeželju

Na podeželju v Sloveniji je turizem na kmetiji zaživel v sedemdesetih letih 20. stoletja predvsem v Zgornji Savinjski dolini, v Škofjeloškem hribovju in na Koroškem. Turizem na kmetijah ima večinoma izrazito sezonski značaj in je bil pri nas v preteklosti osredotočen bolj na poletne mesece (julij, avgust). Poleti je na kmetijah precej dela tudi na kmetijskih

opravilih, zato so mnoge turistične kmetije po nekaj letih dejavnost opustile. Pojavile pa so se številne nove, tako da jih je sedaj skupaj okrog 400. Značilno je, da se je v novejšem času pojavila njihova razpršenost po vsej državi (Kladnik, 1999).

Eden od razlogov, da se je turizem začel razvijati na podeželju lahko iščemo tudi v izboljšani cestni povezavi. Cestno omrežje ima velik pomen predvsem v ohranjanju poseljenosti in s tem razvoja slovenskega podeželja. Podeželska središča imajo velik pomen z vidika oskrbne, zaposlitvene, socialne in upravne vloge. Po osamosvojitvi Slovenije so številne spremembe (spremembe družbenega, gospodarskega in političnega sistema, dvig življenjskega standarda, močan razvoj motorizacije, izboljševanje dostopnosti, zmanjševanje pomena mest za bivanje in vračanje prebivalstva na podeželje, upravna delitev in številne majhne občine) vplivala na omrežje cest v Sloveniji, še posebej pa na podeželje. Pretekle raziskave cestnega omrežja v Sloveniji, t.im. centralnih naselij, so pokazale, da se največje spremembe dogajajo med centralnimi naselji najnižjih stopenj.

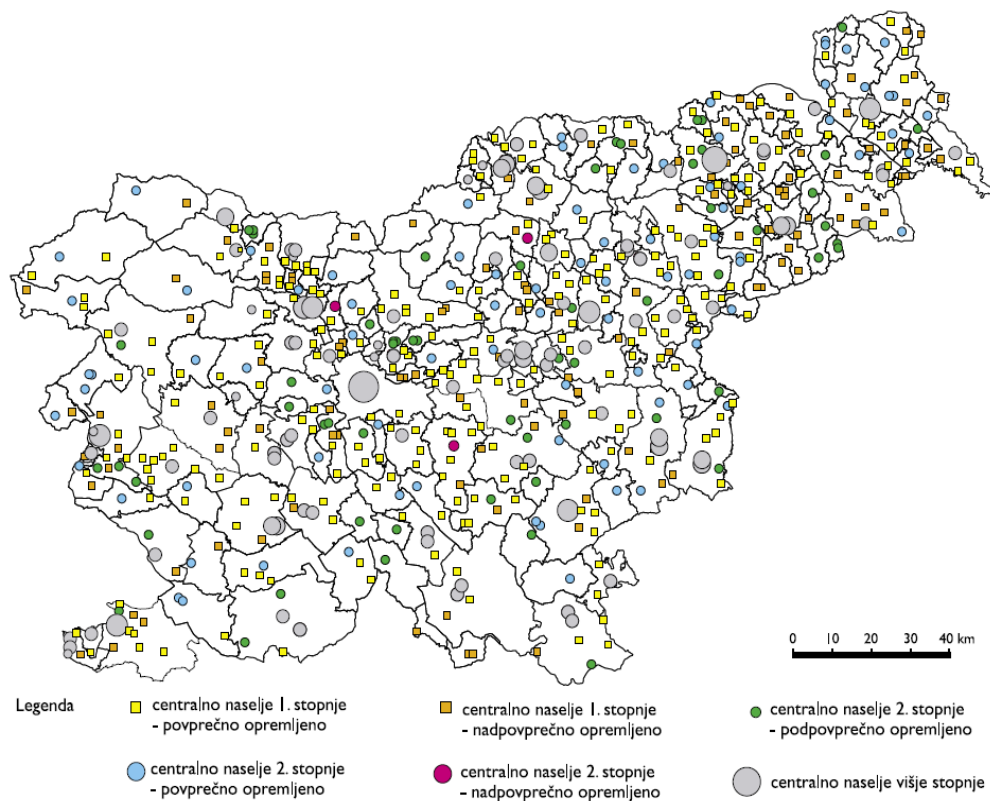
Naselja najnižjih stopenj centralnosti predstavljajo ogrodje poselitvenega sistema na podeželju, so bila zapostavljena bodisi zaradi njihovega velikega števila, bodisi zaradi mnenja, da v sistemu poselitve niso tako pomembna. Centralna naselja na podeželju v Sloveniji je preučevala Benkovič Krašovec (2005), ki je podeželska naselja razdelila na centralna naselja prve in druge stopnje. To so naselja, ki so opredeljena glede na opremljenost naselja s centralnimi funkcijami kot so: šola, trgovina, občina ali krajevni urad, pošta, zdravstvena postaja, zobna ambulanta, policijska postaja, bencinski servis, lekarna, banka, splošna knjižnica, specializirane obrti in storitve ipd. Centralna naselja prve in druge stopnje so leta 2002 štela slabo petino (17,5 odstotkov) slovenskega prebivalstva (slika 16). Raziskavo o centralnih naseljih v Sloveniji je opravil tudi Cigale (1999), ki je Slovenijo razdelil na dve makroregionalni (Ljubljana, Maribor), 17 mezoregionalnih in 79 mikroregionalnih središč, kamor sodijo tudi podeželska naselja (slika 17).

na poletne mesece (julij, avgust). Poleti je na kmetijah precej dela tudi na kmetijskih opravilih, zato so mnoge turistične kmetije po nekaj letih dejavnost opustile. Pojavile pa so se številne nove, tako da jih je sedaj skupaj okrog 400. Značilno je, da se je v novejšem času pojavila njihova razpršenost po vsej državi (Kladnik, 1999).

Eden od razlogov, da se je turizem začel razvijati na podeželju lahko iščemo tudi v izboljšani cestni povezavi. Cestno omrežje ima velik pomen predvsem v ohranjanju poseljenosti in s tem razvoja slovenskega podeželja. Podeželska središča imajo velik pomen z vidika oskrbne, zaposlitvene, socialne in upravne vloge. Po osamosvojitvi Slovenije so številne spremembe (spremembe družbenega, gospodarskega in političnega sistema, dvig življenjskega standarda, močan razvoj motorizacije, izboljševanje dostopnosti, zmanjševanje pomena mest za bivanje in vračanje prebivalstva na podeželje, upravna delitev in številne majhne občine) vplivala na omrežje cest v Sloveniji, še posebej pa na podeželje. Pretekle raziskave cestnega omrežja v Sloveniji, t.im. centralnih naselij, so pokazale, da se največje spremembe dogajajo med centralnimi naselji najnižjih stopenj.

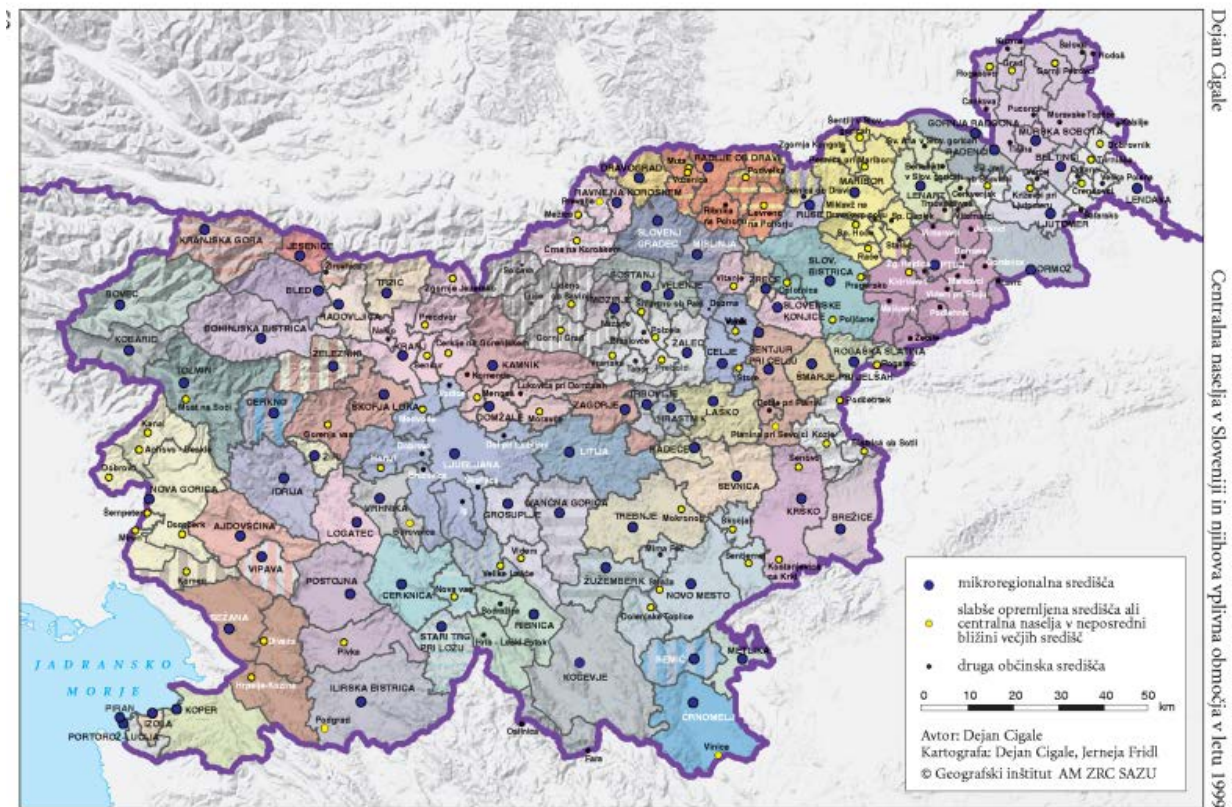
Naselja najnižjih stopenj centralnosti predstavljajo ogrodje poselitvenega sistema na podeželju, so bila zapostavljena bodisi zaradi njihovega velikega števila, bodisi zaradi mnenja, da v sistemu poselitve niso tako pomembna. Centralna naselja na podeželju v Sloveniji je preučevala Benkovič Krašovec (2005), ki je podeželska naselja razdelila na centralna naselja prve in druge stopnje. To so naselja, ki so opredeljena glede na opremljenost naselja s centralnimi funkcijami kot so: šola, trgovina, občina ali krajevni urad, pošta, zdravstvena postaja, zobna ambulanta, policijska postaja, bencinski servis, lekarna, banka, splošna knjižnica, specializirane obrti in storitve ipd. Centralna naselja prve in druge stopnje so leta 2002 štela slabo petino (17,5 odstotkov) slovenskega prebivalstva (slika 16).

Raziskavo o centralnih naseljih v Sloveniji je opravil tudi Cigale (1999), ki je Slovenijo razdelil na dve makroregionalni (Ljubljana, Maribor), 17 mezoregionalnih in 79 mikroregionalnih središč, kamor sodijo tudi podeželska naselja (slika 17).

Slika 1: Centralna naselja 1. in 2. stopnje v Sloveniji leta 2005.

Slika 16: Centralna naselja na podeželju v Sloveniji Vir: Benkovič Krašovec, 2005

Slika 17: Mikroregionalna središča v Sloveniji Vir: Cigale, 2002

? ? ?

Dopolnite sliko turistične ureditve Portoroža iz leta 1989 z ustrežno legendo !

Opredelite tipične primere za razvoj turizma in rekreacije na podeželju v Sloveniji npr. razvoj Zgornje Savinjske doline, Škofjeloškega hribovja, Koroške !

Obrazložite kaj je vplivajo na njihov zgodnejši razvoj !

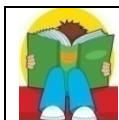
S pomočjo zemljevida ugotovite, katera so centralna naselja prve in druge stopnje (slika 16), v vaši regiji ! Primerjajte jih med seboj !

Opredelite mezoregionalna središča v vaši regiji (slika 17) !

Primerjajte jih s centralnimi naselji druge stopnje ! Kaj ugotovite?

Povzetek

Prve oblike turizma v Sloveniji so se pojavile z industrializacijo (po francoski revoluciji) po letu 1816. Obdobje sodobnega, organiziranega turizma po letu 1870, imenujemo čas po izgradnji osnovnega železniškega omrežja, nastanka prvih turističnih organizacij, prvih turističnih vodnikov in državne podpore turizmu (zdraviliški, kongresni, letoviščarski, zimsko-športni, gorski turizem), po letu 1960 se začne razvijati mednarodni turizem. Po osamosvojitvi z izboljšanjem cestnih povezav, turizem zajame tudi podeželje (Logarska dolina, Bohinj), počasneje pa se širi še na območja praznjenja (Bela Krajina, Goričko).

Cigale, D. Okoljski učinki prometa in turizma v Sloveniji. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Univerza v Ljubljani, 2009, str. 205.

Gosa,r A., Jeršič, M. Slovenija. Turistični vodnik: zvesti spremljevalec pri odkrivanju naravnih in kulturnih lepot, izdelava zemljevidov Kartografija d.o.o., Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009, str. 715.

Zorko, D. Uvod v turizem. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana, 1999, str. 208.

4 POGOJI ZA RAZVOJ TURIZMA IN REKREACIJE NA PODEŽELJU

Kranjska Gora je pomembno turistično in zimskošportno središče v zgornjem delu Savske doline ob izlivu Pišnice v Savo Dolinko. Okrog starega vaškega jedra je zgrajen nov, večinoma turistični del naselja s hoteli, počitniškimi stanovanji in hišami, rekreacijskimi objekti, trgovinami in žičnicami ter smučarskimi progami in omrežjem kolesarskih in peš poti. Vse to daje Kranjski Gori z bližnjimi naselji Podkoren, Gozd Martuljek in Rateče podobo enotnega zgornjesavskega turističnega območja, pomembnega tako v letnem, kot tudi zimskem turizmu.

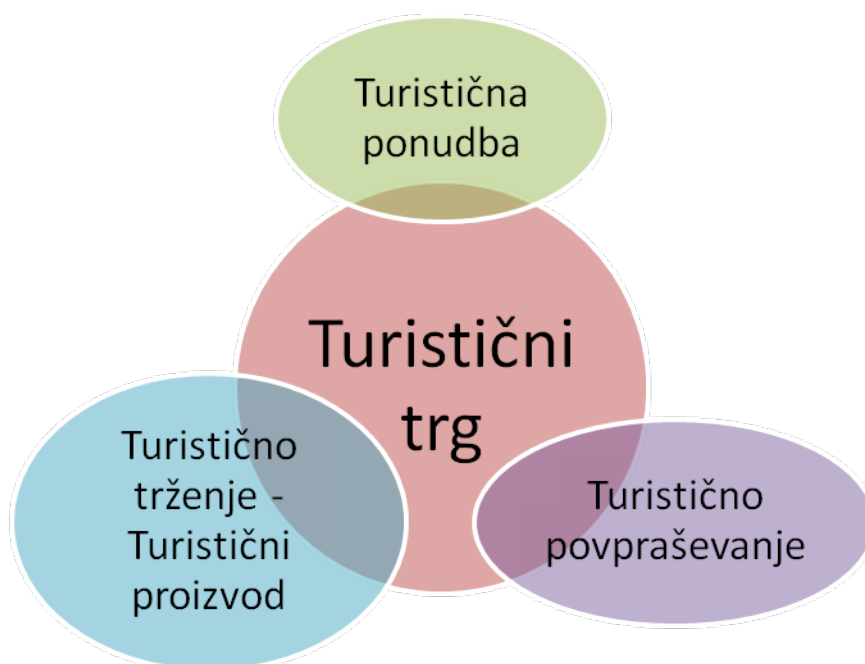

Slika 18: Urejen smučarski center in ponudba trgovin v Kranjski Gori

Vir: lasten vir

V tem poglavju smo opredelili pogoje, ki jih mora imeti določen kraj za uspešen razvoj turizma. Opredelili smo turistični trg, dejavnike turističnega povpraševanja (motivi, potrebe, zunanji dejavniki), turistične ponudbe (osnovne in sekundarne dobrine, turistična valorizacija) ter turistične proizvode. Opredelili smo tudi vrste turističnih krajev in vrste turizma.

Pogojev, ki morajo biti izpolnjeni za razvoj turizma je več in izhajajo iz različnih področij. Izhajajo iz danosti naravnega in kulturnega okolja, življenjskega prostora in navad potencialnih turistov in splošne politične in gospodarske situacije v državi. Za turistični razvoj so pomembne osnovne privlačnosti, kot so: naravne in kulturne danosti, izvedene privlačnosti, med katere sodijo splošna in turistična infrastruktura ter promocija in informacijska dejavnost.

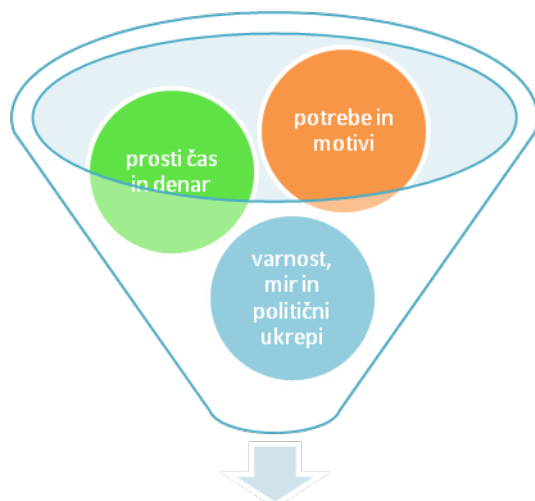
Slika 19: Sestava turističnega trga

V tej zvezi smo opredelili turistični trg, ki je sestavljen iz turističnega povpraševanja, turistične ponudbe in turističnega proizvoda. Turistični trg je sestavljen iz turističnega povpraševanja, turistične ponudbe in iz turističnega trženja.

Turistični proizvod je osnovna enota turistične ponudbe, ki je tudi osnovni pogoj za učinkovito in uspešno trženje slovenske turistične ponudbe. Je eden bistvenih elementov trženjskega spleta. Turistična ponudba je kompleks vseh dobrin (naravna dobrina, storitve, turistični proizvod), ki jih proizvaja turistično gospodarstvo. Turistično povpraševanje je tista količina turističnih dobrin, ki jih je turist pripravljen uporabiti in potrošiti (Jeršič, 1990, Loborec, 2007).

4.1 DEJAVNIKI TURISTIČNEGA POVPRASEVANJA

Turistično povpraševanje vzbujajo in oblikujejo turistične potrebe in turistične motive ljudi. Omogočajo, pospešujejo ali zavirajo pa ga številni zunanji dejavniki turističnega povpraševanja (Jeršič, 1990).

Slika 20:

Dejavniki turističnega povpraševanja

Turistične potrebe

Potrebe so nekaj, kar si želimo, zahtevamo in so primarne ali eksistenčne potrebe: npr. potreba po hrani, obleki, ogrevanju, stanovanju. Turizem pa je sekundarna potreba in ni nujna, vendar nam omogoča lažje, lepše in bolj kulturno življenje. Turistična potreba je potreba po turističnem potovanju, ki pa je lahko potreba po rekreaciji, zabavi, verska potreba, kulturna in poslovna potreba. Potreba po rekreaciji je najpomembnejša potreba, ki spodbuja turistično potovanje. Lahko je aktivna rekreacija (ukvarjanje s športom, ples) ali pasivna (posedanje na prostem, sončenje) (Jeršič, 1990).

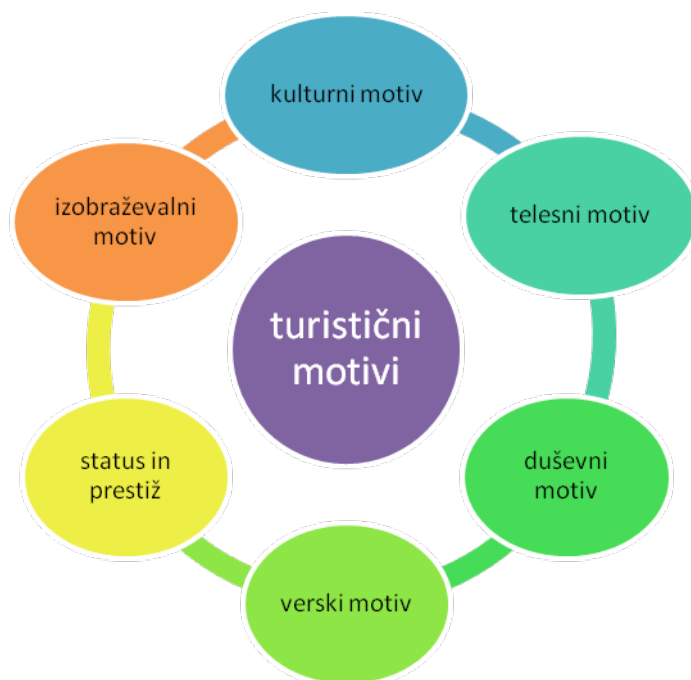

Slika 21: Turistične potrebe

Turistični motivi

Turistične potrebe zadovoljujejo ljudi na več načinov, na katere jih navajajo najrazličnejši motivi. Turistični motivi ali nagibi so želje in pričakovanja, ki spodbujajo in usmerjajo

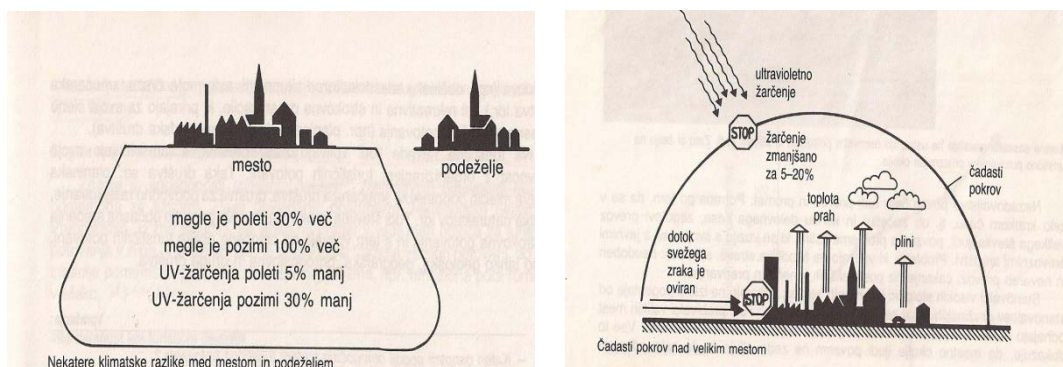
ravnanja turistov in so razlog, da se odpravimo na potovanje. Omogočajo nam razložiti navade turistov. Glavni turistični motivi so: telesni (obnavljanje telesne zmogljivosti, zdravje), duševni (obnavljanje duševne zmogljivosti, doživljanje), medosebni motiv (družabni stiki), sprememba vsakdanjega življenja, kulturni motiv (spoznavanje novih kultur, religije), verski motiv, izobraževanje, status in prestiž (Jeršič, 1990).

Slika 22: Turistični motivi

Zunanji dejavniki

Potrebe in motivi po turističnem potovanju bi ostali neuresničeni, če ne bi obstajali dejavniki, ki omogočajo njihovo zadovoljitev. Te dejavnike imenujemo zunanje dejavnike turističnega povpraševanja. So tisti, ki delujejo na oblikovanje možnosti za turistična potovanja. Vplivajo na oblikovanje ravnanja turistov (Jeršič, 1990). Ločimo objektivne in subjektivne dejavnike turističnega povpraševanja. Objektivni dejavniki so razpoložljiva denarna sredstva, socialna politika, prosti čas, naselitvene razmere, politične razmere, naselitvene razmere, družbene organizacije, mestna mikroklima. Subjektivni dejavniki pa so predvsem duševni iracionalni dejavniki, stopnja razvitosti turističnih navad in tradicij in informiranost.

Slika 23: Mikroklima v mestu in na podeželju Vir: Jeršič, 1990

Kateri osnovni pogoji omogočajo ljudem turistična potovanja?

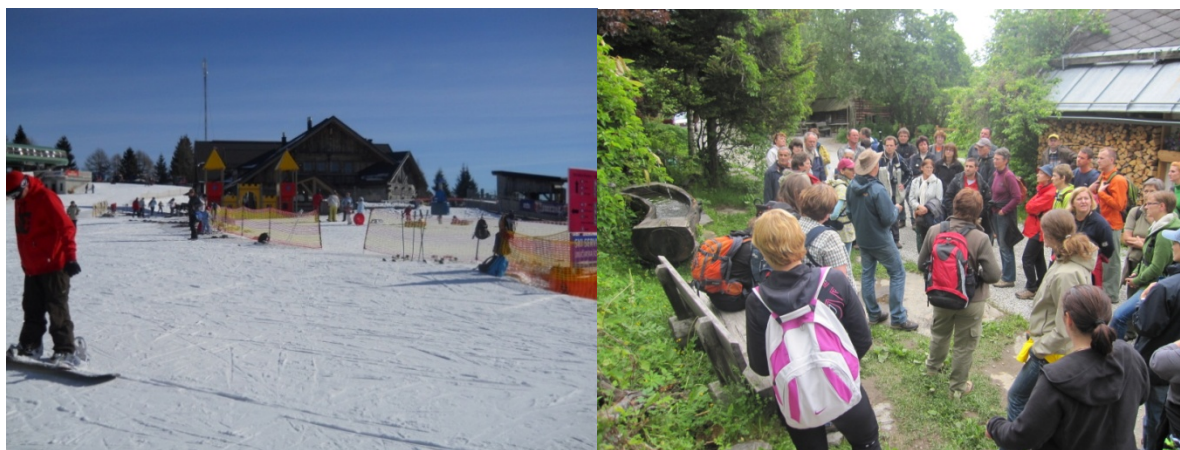
Iz lastnih izkušenj ugotovite, zakaj iz večjih in industrijskih mest odhaja na

<p>turistična potovanja več ljudi kot iz majhnih naselij in vasi.</p> <p>Kateri motivi so najpomembnejši pri turistih, ki prihajajo v vaš kraj ali območje?</p> <p>Kakšni turistični motivi so pomembni ob vaših počitnicah?</p> <p>Ali mikroklima v mestih oziroma na podeželju spodbujajo ljudi k turističnim potovanjem?</p> <p>Ali politične razmere pri nas ugodno vplivajo na razvoj mednarodnega turizma?</p>
--

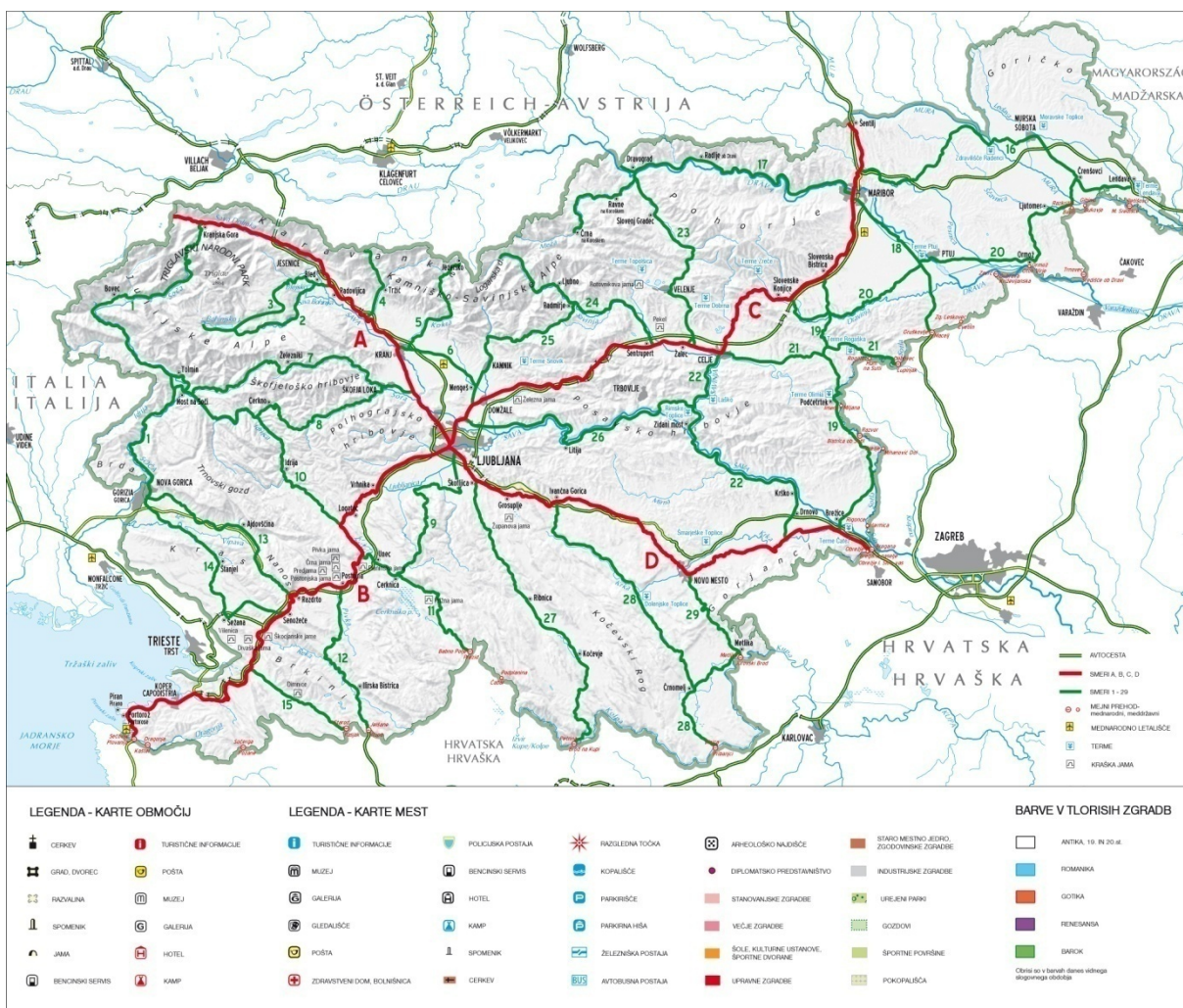
4.2 DEJAVNIKI TURISTIČNE PONUDBE

Turistična ponudba je količina turističnih dobrin, storitev in blaga, ki so ponujene turistom. Turistične dobrine in storitve turistične ponudbe privlačijo turiste in omogočajo zadovoljevanje njihovih turističnih potreb in motivov. Posebna značilnost turistične ponudbe je, da ima materialno in nematerialno vrednost (lepota pokrajine, prijetna klima, privlačnost kulturnega spomenika). Dobrene turistične ponudbe delimo na dobrine primarne (naravne, družbene, kulturne značilnosti, splošna infrastruktura) in sekundarne ponudbe (turistična infrastruktura) (Jeršič, 1990).

Slika 24: Primeri turistične ponudbe Vir: lasten vir

Slika 25: Zemljevid s cestnimi povezavami v Sloveniji

Vir: Slovenija, turistični vodnik, izd. karte: Kartografija, 2009

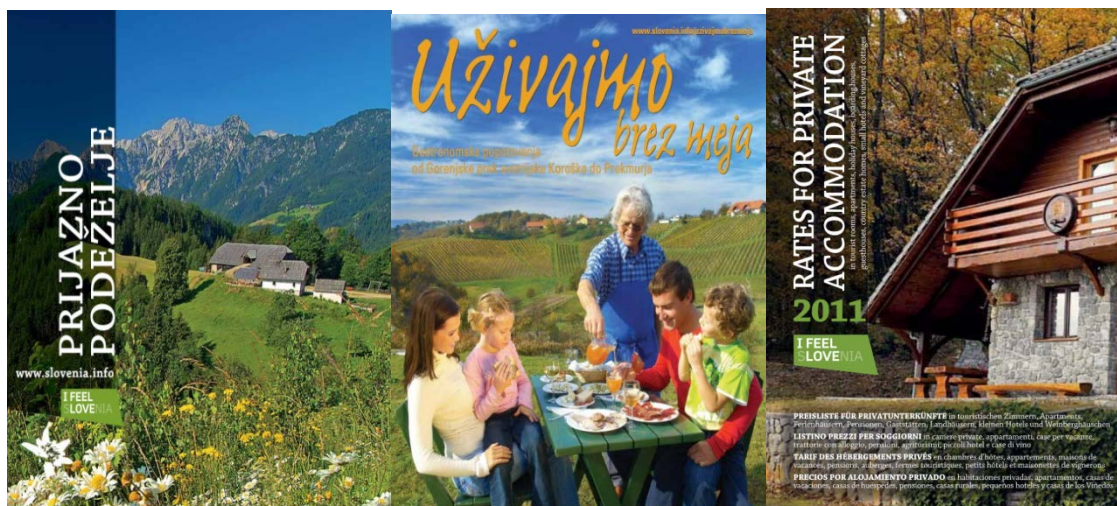
Turizem se je razvil najprej tam, kjer je bila gospodarska dejavnost dobro razvita in je bila razvita industrializacija; tako so nastajale prve ceste, trgovine, odlične razmere za preživetje in tudi delitev na delovni in prosti čas... Turizem se je najprej razvil tam, kjer so bili za to že ustvarjeni pogoji: termalna voda, kulturno središče, ob morju, ob cestnih povezavah. V Evropi so bili začetki turističnega razvoja v bolj razvitih državah npr. Angliji, Franciji, Švici, Nemčiji, na Nizozemskem.

Pogojev, ki morajo biti izpolnjeni za razvoj turizma je več in se razlikujejo po različnih destinacijah. Vsak turistični kraj mora imeti najprej neke osnovne privlačnosti, ki jim rečemo tudi dobrine primarne ponudbe (naravne in kulturne danosti), nanje pa se nadgradijo dobrine sekundarne ponudbe ali izvedene privlačnosti (osnovna in turistična infrastruktura, promocija, informacijska dejavnost). Da so osnovne privlačnosti za turiste primerno dostopne, je potrebno pretvoriti obstoječe privlačnosti v del turistične ponudbe, s pomočjo izgradnje izvedenih privlačnosti (Jeršič, 1990). Novejše pojmovanje tega postopka ureditve, ki omogoča uporabo dobrin primarne turistične ponudbe imenujemo tudi turistična valorizacija.

	<p>Kaj štejemo pod turistično valorizacijo Kranjske Gore?</p> <p>Katere primarne dobrine so v začetni fazi prispevale k ureditvi Kranjske Gore v turistični kraj ? Katere dobrine so bile še potrebne za njegovo izvedbo?</p> <p>Kakšna je turistična ponudba na sliki 24 ? V kateri turistični proizvod bi jo lahko vključili? Katere ciljne skupine največ povprašujejo po tovrstni turistični ponudbi?</p> <p>Ovrednotite, kakšen pomen za razvoj turizma in rekreacije na podeželju v Sloveniji ima</p> <p>izboljšana cestna povezava.</p>
---	--

4.3 DEJAVNIKI TURISTIČNEGA PROIZVODA

Turistični proizvod je osnovna enota turistične ponudbe, ki je tudi osnovni pogoj za učinkovito in uspešno trženje slovenske turistične ponudbe. Je eden bistvenih elementov trženjskega spleta. Po Strategiji trženja slovenskega turizma (2007), sestavlja Slovenijo z vidika aktivnosti in doživetij sedem glavnih turističnih proizvodov in dva dodatna turistična proizvoda v razvoju, ki predstavlja krovno podobo slovenske turistične ponudbe z vidika proizvodov, katere ponuja. To so: aktivne počitnice in oddih, mesta in kultura, naravno okolje, eko-turizem in turizem v vaseh, gastronomija, zdravje in dobro počutje, poslovni turizem, zabavišni turizem ter ponudba za zahtevnejše in ponudba za mlade. Namenjeni so tržnemu komuniciranju in pospeševanju prodaje aktivnosti in doživetij v Sloveniji. Dosegljive turistične kataloge si lahko najdete na tej povezavi: http://www.slovenia.info/si/Naro%20Dilo-publikacij.htm?_ctg_publication_ordering=0&lng=1, 10.6.2011.

Slika 26: Različni turistični proizvodi na slovenskem podeželju Vir: Turistični katalogi, 2011

Zanimivi turistični proizvodi, ki so namenjeni predvsem obiskovalcem slovenskega podeželja so še: katalog o turističnih kmetijah, zasebnih sobah in apartmajih, kampih, naravnih parkih, družinskih počitnicah ipd. Konkreten turistični proizvod so tematske poti po Sloveniji, imenovan Next Exit ! Na lepše ! Združuje različno turistično ponudbo zainteresiranih turističnih ponudnikov, zbranih ob šestih tematskih poteh po Sloveniji. Podrobneje je opisan v poglavju Sistem poti v Sloveniji.

Slika 27: Primer turističnega proizvoda projekta Next Exit

Ciljne skupine v turizmu in rekreaciji

Slovenija ima zaradi svoje pokrajinske pestrosti različne možnosti za turizem in rekreacijo na podeželju. Za pohodništvo in kolesarstvo naprimer, ima zelo raznovrstne poti, primerne za različne ciljne skupine. Tako so lahko družine z otroki in rekreativni kolesarji podajo v doline in na tihe podeželske ceste z malo prometa. Bolj aktivni kolesarji pa lahko izberejo gorske prelaze in zahtevnejše naravne poti ter kolesarske parke. Prav tako pohodniki lahko izberejo med različnimi težavnostmi npr. planinske poti ali sprehajalne in pešpoti v dolini. Prav tako ima Slovenija različne možnosti za ogled pravljinih dežel, primerov dobre prakse, kulturnih znamenitosti ipd.

Slika 28: Različne ciljne skupine obiskovalcev Vir: lasten vir

Ciljne skupine določimo glede na socialno-ekonomske značilnosti (starost, spol, višina dohodkov, velikost gospodinjstva), geografsko lokacijo (območje bivanja, podnebje, tip pokrajine), psihografske osnove (življenjski stil, družbeni sloj, interes, osebne lastnosti, mnenje, aktivnosti) in vedenjske osnove (želene koristi od storitve, priložnost za nakup, nakupno obnašanje) ipd.

V strategiji trženja slovenskega turizma (2007) so določene naslednje ciljne skupine, npr. odrasli 20-40 let, seniori 50-65 let, mladi pari brez otrok, samske ženske, družine z otroki, mladi, športniki, šolske skupine (osnovnošolci, študentje) ipd.

Ko pripravljamo turistični ali rekreativni program je pomembno, da izberemo tudi ustrezen časovni okvir za določene ciljne skupine, ki lahko traja npr. eno uro, dve uri, pol dneva, ves dan, več dni ipd.

Najpogostejši ciljni trgi za Slovenijo so: Italija, Avstrija, Nemčija, Hrvaška in Slovenija.

	<p>Opišite turistične proizvode, ki so na sliki.</p> <p>Katerim ciljnim skupinam so namenjeni turistični katalogi na sliki?</p> <p>Primerjajte ciljni skupini, ki ju privablja ogled Holzerjevega posestva v Avstriji in ogled Kekčeve dežele v Kranjski Gori.</p> <p>Načrtujte in izberite turistično-rekreativni program za vikend, za ciljno skupino upokoencev, ki si želi na Pohorju predvsem spočiti ! (http://www.pohorje.org, 1.6.2011)</p>
--	--

4.4 TURISTIČNI KRAJI

Turistični kraj je del pokrajine, kjer se zaradi naravnih ali družbenih turističnih dobrin (privlačnosti) ter turistične infrastrukture, zlasti stanovanjskih in gostinskih objektov ter objektov za turistično rekreacijo, osredotočajo turisti (Jeršič, 1990).

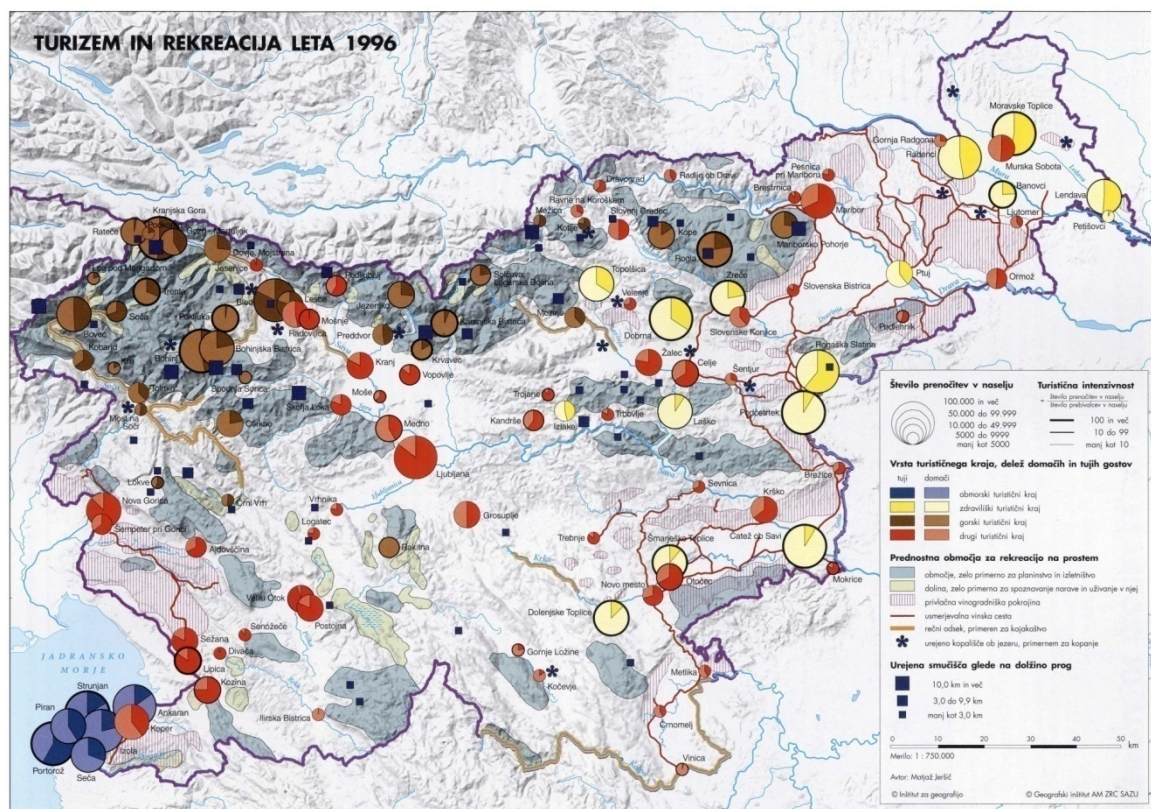
Najpogostejša opredelitev turističnih krajev je glede na njihovo območje. V zvezi s tem lahko turistične kraje razporedimo na kraje, katerih osnovni namen je raba naravnih in družbenih turističnih dobrin (npr. zdraviliški, gorski, obmorski) in na kraje, pri katerih so naravne in

družbene dobrine nepomembne, ker so v ospredju motivi, pri katerih te dobrine niso odločilne (npr. poslovna srečanja v mestu, prehodni turizem) (Jeršič, 1990).

Delitev na ostale vrste turističnih krajev ni enostavna, saj njegove oblike niso vedno čiste, pač pa se med seboj prepletajo. Glede na smer gibanja ločimo emitivne (outgoing) in receptivne (incoming) turistične kraje. Najbolj pogosto vrste turizma opredelimo še po državi izvora (domači, mednarodni); času bivanja (stacionarni, mobilni, izletniški); motivu (kulturni, poslovni, počitniški, verski...); letnem času (poletni, zimski); kraju (mestni, podeželski) in drugem (camping, navtični, socialni...) (Cvikl, Brezovec, 2006).

Kladnik (1999, 242) pa razporedi turizem glede na prevladujočo obliko prevoza (avtomobilski, železniški, letalski, navtični, kolesarski in peš turizem) in glede na prevladujoče obdobje letovanja - letni in zimski oziroma sezonski in zunajsezonski turizem. Turizem glede na dolžino bivanja gostov je izletniški, prehodni in stacionarni turizem. Izletniški turizem pomeni potovanje v ožjo ali širšo okolico stalnega kraja bivanja, ki se izvede v prostem času. Prehodni turizem je turistično potovanje, med katerim se oseba zadržuje in prenočuje v posameznem kraju dan ali dva, nato pa odpotuje v drug kraj, ki je glavni ali končni cilj tega potovanja, od koder se vrača domov. Stacionarni ali počitniški turizem je turistično potovanje z bivanjem, ki traja najmanj pet dni z najmanj štirimi prenočitvami. Oblike turizma sta še množični (masivni) turizem in njegovo nasprotje alternativni, mehki, trajnosti turizem, o katerem smo že govorili.

Turistična statistika loči enodnevne obiskovalce, ki v obiskani državi ostanejo manj kot 24 ur in jih imenuje enodnevni turisti ali izletniki. Obiskovalce, ki v obiskani državi ostanejo vsaj eno noč, toda manj kot eno leto, turistična statistika imenuje turisti. Vsi skupaj so zajeti v turistično statistiko kot obiskovalci, saj vanjo sodijo glede na motiv svojega obiska, ker potujejo v kraje izven svojega običajnega življenjskega okolja, za dobo manj kot 12 mesecev, vendar ne zaradi opravljanja profitne dejavnosti (Cvikl, Brezovec, 2006).

Slika 29: Zemljevid z razširjenostjo turizma in rekreacije v Sloveniji

Vir: Geografski atlas Slovenije, 2010

	<p>S pomočjo zemljevida utemeljite, kje v Sloveniji sta najbolj razširjena turizem in rekreacija.</p> <p>Poimenujte 10 največjih turističnih krajev v Sloveniji.</p> <p>Turistične kraje razvrstite po vrstah.</p> <p>Obrazložite, katere primarne in sekundarne dobrine so vplivale na njihov razvoj.</p> <p>Opredelite še druge vrste turističnih krajev – emitivni, receptivni, domači, mednarodni.</p> <p>Razlikujte med izletniškim, stacionarnim, prehodnim in alternativnim turizmom !</p>
---	---

Povzetek

Za uspešen razvoj turizma in rekreacije na podeželju morajo biti zagotovljeni določeni pogoji, ki izhajajo iz danosti naravnega in kulturnega okolja, življenjskega prostora, navad turistov ter tudi političnih in gospodarskih razmer v državi. Vsak turistični kraj mora imeti najprej neke osnovne privlačnosti in tudi sekundarne dobrine (osnovna infrastruktura in turistična infrastruktura), kar imenujemo turistična valorizacija. Turistične kraje v Sloveniji lahko razporedimo glede na dolžino bivanja (izletniški, stacionarni, prehodni), smer gibanja, državo izvora, motiv, glede na letni čas, vplive na okolje, na območje, kamor sodi tudi turizem na podeželju ipd.

	<p>Horvat, U. Geografska tipizacija turističnih krajev v Sloveniji, Geografski vestnik, Ljubljana, 1989, let. 61, str. 51-70.</p> <p>Jeršič, M. Turistična geografija. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 992, str. 155.</p> <p>Turistični katalogi:</p> <p>Prijazno podeželje (online). Slovenska turistična organizacija, Ljubljana, 2009. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: http://www.slovenia.info/pictures/publication_language/2009/STO_-_Katalog_Turisticne_kmetije_-_SLO__pub.pdf.</p> <p>Uživajmo brez meja, Gastronomska popotovanja od Gorenjske prek avstrijske Koroške do Prekmurja (online). Slovenska turistična organizacija, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Celje, 2007. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: http://www.slovenia.info/pictures/publication_language/2007/Uzivajmo_brez_meja_155_pub.pdf.</p> <p>Rates for private accomodation (online). Slovenska turistična organizacija, Zavod gostoljubnost slovenskih domov, 2011. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: http://www.slovenia.info/pictures/publication_language/2010/CZS11kompletzaww</p>
---	---

	wLow__pub.pdf.
--	----------------

5 TURISTIČNE NASTANITVE NA PODEŽELJU

Vaša sošolka živi na podeželju, v Trenti in vas je povabila k sebi domov čez vikend. Rada bi vam pokazala svoj dom in veliko naravnih lepot ter del kulturne dediščine v bližini. Pri njih doma imajo turistično kmetijo z nastanitvijo. Redijo vrsto domačih živali, med njimi veliko čredo ovac. Želi vam postreči s hišno specialiteto – postrvi z ovčjim sirom na pastirski način. Zvečer bosta pekli v pastirski bajti ob ognjišču krompir, sir in meso. Njen oče vam bo zaigral na citre. Nad njeno ponudbo ste navdušeni in komaj čakate, da bo konec tedna.

Slika 30: Turistični portal Združenja turističnih kmetij Vir: <http://www.turisticnekmetije.si>, 10.6.2011

V poglavju smo najprej s statističnimi podatki prikazali zasedenost turističnih nastanitev, v nadaljevanju pa smo turistične nastanitve na podeželju še opisali. Posamezne turistične kmetije nudijo obiskovalcem tudi specializirano ponudbo, ki pa morajo izpolnjevati pogoje za opravljanje turistične dejavnosti. Poleg turističnih kmetij in sobodajalcev, obstajajo na podeželju še druge oblike turističnih nastanitev, pri katerih nas je zanimalo tudi, kako se lahko kategorizirajo.

Turizem je vodilna industrija na svetu in predstavlja velik ekonomski pomen v svetovnem gospodarstvu, kot tudi v posameznih državah. To potrjujejo podatki Svetovnega potovalnega in turističnega sveta (World Travel and Tourism Council-WTTC), po katerem turizem zavzema 9,1 odstotkov svetovnega družbenega bruto produkta (www.wttc.org/, 10.6.2011). Po podatkih UNWTO so mednarodni turistični prihodi na svetovni ravni v letu 2010 narasli za skoraj 7 odstotkov v primerjavi z letom 2009.

Tabela 1: Mednarodni turistični prihodi v Evropi in Svetu, za leto 1990, 1999 in 2010

Mednarodni turistični prihodi v milijonih			
	1990	1999	2010
Evropa	284	393	476
Svet	456	658	936

Vir: <http://unwto.org/>, 18.5.2011

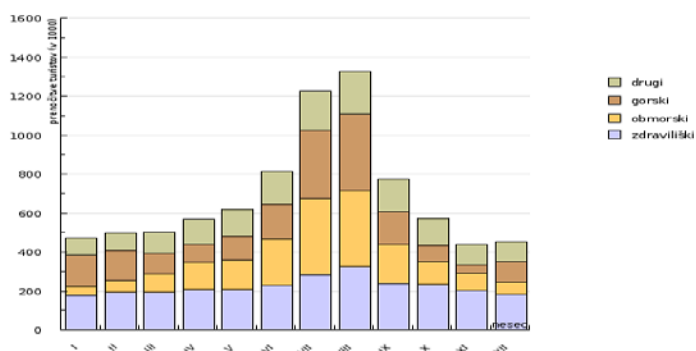
Tudi v Sloveniji se turizem hitro razvija, kar kažejo podatki SURS za april 2011: - da je bilo v turističnih nastanitvenih objektih za 14 odstotkov več prihodov in za 14 odstotkov več prenočitev turistov kot aprila 2010,

- da je evidentiranih 72 odstotkov prenočitev v hotelih, v kampih 10 odstotkov, v apartmajskih in počitniških naseljih pa 6 odstotkov vseh prenočitev turistov;

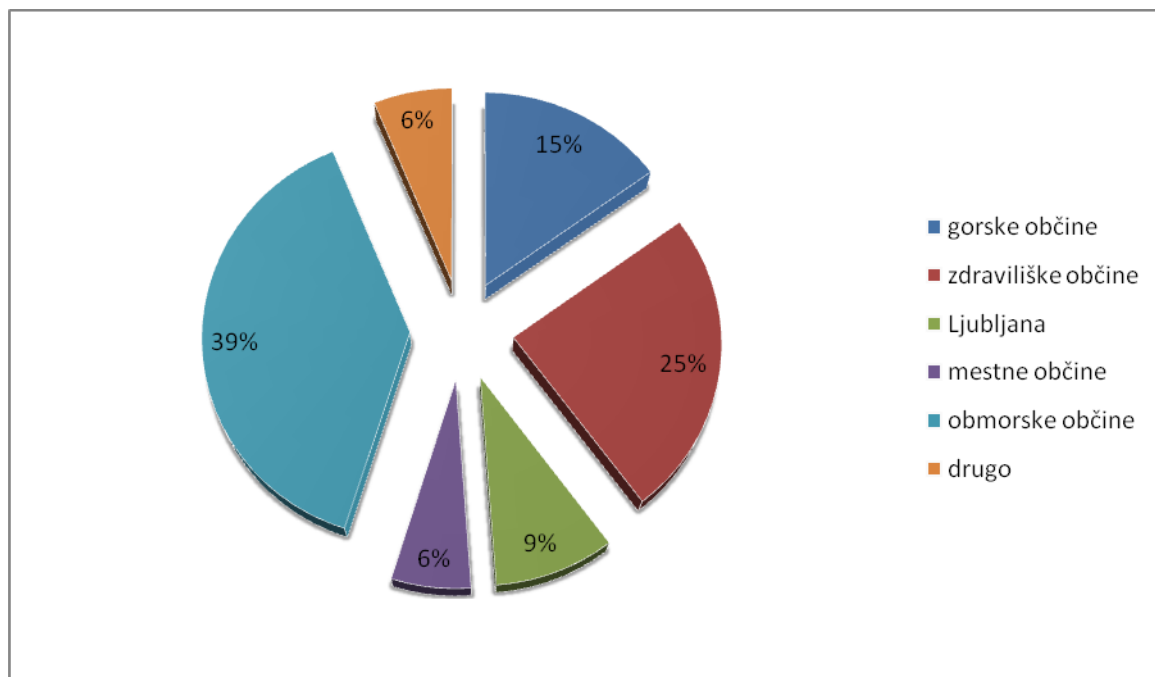
- da se je najbolj povečalo število prenočitev v zasebnih sobah, apartmajih – turističnih kmetijah (21 odstotkov), v prenočiščih (19 odstotkov), v hotelih (17 odstotkov), v kampih (15 odstotkov), zmanjšalo pa se je v motelih, planinskih kočah in penzionih;

- da je največ prenočitev zabeleženih v obmorskih krajih (39 odstotkov), šele nato v zdraviliških (25 odstotkov) ter gorskih občinah (15 odstotkov) in da je največji porast turistov v poletnih mesecih (slika);

- da je bilo v Sloveniji leta 2009 45 odstotkov nočitev domačih gostov in 65 odstotkov tujih gostov. Število prihodov domačih turistov se je povečalo za 3 odstotkov, tujih turistov pa za 7 odstotkov (SURS, 2011).

Graf 1: Razporeditev nočitev turistov v Sloveniji po mesecih in tipu turističnih krajev, 2007

Graf 2: Prenocitve turistov po vrstah občin, april 2011 Vir: SURS, 2011

Vse zakonske osnove, ki obravnavajo nastanitvene turistične obrate na kmetiji, smo zapisali na koncu poglavja v literaturi.

	<p>Na spletni strani SURS poiščite podatke o številu razpoložljivih ležišč in številu nočitev turistov v Sloveniji. Podatke obrazložite.</p> <p>Kolikšna je trenutna povprečna letna stopnja mednarodnega letnega prihoda v Sloveniji ?</p> <p>Kakšen je porast prenočitev v kampih, apartmajih, zasebnih sobah in prenočitvah ?</p> <p>Kakšen je porast / upad turističnih prihodov v turističnih nastanitvenih objektih ?</p> <p>Kakšne vrste turistične dejavnosti na kmetiji poznate ?</p>
---	--

5.1 TURISTIČNE KMETIJE

Turistična dejavnost na kmetiji se deli na gostinsko in negostinsko dejavnost, katera ni nujno povezana s ponudbo hrane in pijače.

Med gostinske dejavnosti na kmetiji štejemo: nastanitvene in izletniške turistične kmetije, vinotoče, osmice in planšarije. Poleg gostinskih obratov opravljajo gostinsko dejavnost tudi sobodajalci.

Oblike negostinske dejavnosti na kmetiji pa so: ogled kmetije in njenih značilnosti ter ogled okolice kmetije, prikaz vseh del iz osnovne kmetijske in gozdarske dejavnosti, prikaz vseh del iz ostalih vrst dopolnilne dejavnosti na kmetiji, turistični prevoz potnikov z vprežnimi vozili, ježa živali, ponudba žičnic, vlečnic in sedežnic, oddajanje športnih rekvizitov, oddajanje površin za piknike.

Turističnih kmetij, ki so vpisane pri Združenju turističnih kmetij Slovenije, je skoraj 200, najdete pa jih lahko na njihovi spletni strani: www.turisticnekmjetije.si. Veliko turističnih kmetij se ukvarja z več oblikami gostinske dejavnosti na kmetiji hkrati in ima registriranih tudi več oblik specializacije.

Tak primer je Turistična kmetija Pri Flandru v Zakojci na Cerkljanskem, ki je hkrati nastanitvena in izletniška turistična kmetija, hrano pa pridelujejo na ekološki način.

PRI FLANDRU

Slika 31: Primer turistične in izletniške kmetije Vir: Turistična kmetija Pri Flandru, 2011

	<p>Pri Flandru gostom nudijo nastanitev v sobah. Presenetijo z odlično ponudbo ekološko pridelane hrane (domači sokovi, pršut, želodec, salame, zaseka, domač kruh in druge dobrote iz Marijine kuhinje) ter tudi z jahanjem v maneži ali na terenu. Tudi domače živali obiskovalcev so pri njih vedno dobrodošle.</p>
--	--

Nastanitvena turistična kmetija lahko poleg sob ponuja še stanovanje ali apartma in prostor za kampiranje. Nastanitvena turistična kmetija svoje storitve ponuja v obliki nočitev z zajtrkom, celodnevne oskrbe na osnovi polpenziona ali polnega penziona, pa tudi v obliki najema apartmaja. Pri nastanitvi v apartmaju ali kampu lahko kmetija nudi oskrbo z lastnimi pridelki. Za prenočevanje lahko na kmetiji uredijo skupna ležišča. Možnosti za to obstajajo na neizrabljenih podstrešjih in v drugih prostorih obstoječih turističnih kmetij in so, skrbno predelana ter prenovljena, primerna za sprejem skupin otrok, tabornikov, planincev...

Izletniška kmetija ne nudi prenočišč, lahko pa vas postrežejo z jedmi iz domačega okolja, ponudijo doma pridelane in predelane pijače, napitke, ustekleničeno ter mineralno vodo. Pristojni organ samoupravne lokalne skupnosti lahko dovoli kmetu, da nudi tudi kupljeno pijačo.

Primer kampa na turistični kmetiji je kamp Mladovan - Kamp Lijak na Vipavskem. Turistična kmetija, ki ima prostor za kampiranje, lahko nudi gostom prostore za postavitve avtodomov, šotorov, počitniških prikolic in hišic ter osebnih avtomobilov ali pa nastanitev v že postavljenih šotorih, počitniških prikolicah in hišicah.

	<p>Športni kamp na Vipavskem ima največ gostov med ljubitelji jadranskega padalstva, kolesarstva, pohodništva, prostega plezanja, kajaka, ribolova in lova. Leži ob vinski cesti, v kampu pa se ukvarjajo še s čebelarstvom. Kamp ima tudi možnost bivanja v bungalovih, gostom pa nudijo celo lastno pristajalno stezo.</p>
--	--

MLADOVAN- KAMP LIJAK

Slika 32: Primer kampa Vir: Mladovan – Kamp Lijak, 2011

Gostom je na kmetiji omogočen prostor za kampiranje z vsemi potrebnimi pripomočki, ki so obvezni za urejen kampirni prostor. Večinoma delujejo v okviru turistične kmetije.

Za vinotoč in osmico sta značilni dve obliki strežbe in prodaje lastnega vina ter drugih doma pridelanih alkoholnih in brezalkoholnih pijač. V vinotoču, ki je značilen za vsa območja Slovenije, lahko prodajajo in strežejo hrano in pijačo čez vse leto, dokler razpolagajo s svojo lastno pijačo. Osmice pa so lahko odprte največ dvakrat na leto do deset dni. Osmice izhajajo še iz časa Marije Terezije in so razširjene predvsem na Primorskem. Zakonski predpisi določajo, da lahko vinotoč nudi hladne prigrizke, domač kruh in domače pecivo ter lastno vino, druge alkoholne in brezalkoholne pijače ter mineralno in ustekleničeno vodo. Osmice lahko poleg naštetega ponujajo najmanj eno krajevno značilno jed.

VINOTOČ – URBANOVA KLET URISK

Slika 33: Primer vinotoča Vir: Vinotoč Urbanova klet Urisk, 2011

	<p>Vinotoč - Urbanova klet Urisk iz Prekmurja je namenjen ljubiteljem dobre kapljice (šipon, laški rizling, beli pinot, modri pinot, traminec) in prekmurske kuhinje, v kateri ne manjkata prekmurska gibanica in zlevanka.</p>
---	---

Primer planšarije je Turistična kmetija Viženčar na Krvavcu, ki je hkrati tudi nastanitvena turistična kmetija z možnostjo bivanja v apartmajih in sobah.

Planšarija lahko ponuja: sir, mleko, mlečne izdelke in hladne prigrizke, doma pridelane alkoholne in brezalkoholne pijače, tople in hladne napitke ter eno domačo jed iz kotlička. Na planšariji gostom nudijo jedi in pijače le v času pašne sezone, ki jo potrdi pašna skupnost za tekoče leto. Logotip za planšarijo še ni urejen, ker je enak logotipu, ki ga ima kamp (<http://www.turisticnekmetje.si/pogoji-za-opravljanje-turisticne-dejavnosti-na-kmetiji>, 15.4.2011).

Slika 34: Primer planšarije in nastanitvene turistične kmetije

Vir: Turistična kmetija Viženčar, 2011

	<p>Planšarija na Krvavcu je turistična kmetija, kjer vam postrežejo z domačim mlekom, skuto, maslom in sirovimi štruklji ter prvovrstnim gorskim zeliščnim čajem. V okolici je veliko možnosti športnih aktivnosti (smučanje, planinarjenje).</p>
---	---

5.1.1 Specializirana ponudba turističnih kmetij

Oblike specializirane ponudbe na turistični kmetiji so lahko: ekološka turistična kmetija, turistična kmetija s ponudbo za zdravo življenje, družinam z otroki prijazna turistična kmetija, otrokom brez spremstva staršev prijazna kmetija, ljubiteljem konj in jahanja prijazna turistična kmetija, vinogradniška turistična kmetija, invalidom prijazna turistična kmetija. V Sloveniji je vse več kmetij, ki se odločajo za razvoj specializirane ponudbe. Strokovnjaki s posameznih področij pripravljajo obvezne in izbirne pogoje, ki jih morajo izpolnjevati kmetije, če želijo pridobiti znak specializirane ponudbe. Znake od leta 2007 podeljuje

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije. Vse oblike specializacij, razen ljubiteljem konj in jahanja prijazna turistična kmetija, so opisane na spletni strani <http://www.turisticnekmetije.si/specializirana-ponudba>, 15.5.2011.

101 ARBAJTER - KOTNIK (»FARMA JELENOV«)		odprto za goste: 1. 1. - 31. 12.
sobe: 1/2, 2/3, 1/4; število sedežev: 60		
Konrad Arbajter Skomarje 46 SI-3214 Zreče tel.: +386 (0)3 576 23 90, +386 (0)41 753 846 faks: +386 (0)3 576 23 90 e-pošta: tk.arbajter@siol.net www.arbajter.com, www.slovenia.info/arbajter		Hiša Arbajterjevih se nahaja na sončni strani Pohorja, sredi jelenje in ovčje farme, z lepim razgledom na Dravinjsko dolino. Specialiteta kmetije Arbajter so jedi iz divjačine in jagnjetine, ki jih ponudijo skupaj s kruhom, pečenim v krušni peči. Ta se lepo poda tudi k jelenjemu golažu, ki ga pripravijo v naravi, v kotlu. Ponudijo vam še domačo jelenovo salamo, pršut ter štruklje in sladice. Če želite, pripravijo vegetarijansko in po dogovoru tudi dietno hrano. Ob vseh dobrotah se prileže dober borovničev. Pri Arbajterjevih imajo radi glasbo. Sin Andrej z veseljem raztegne harmoniko in vam privabi veselje. Kmetija nudi veliko možnosti za družinske, šolske in poučne izlete. Če želite miren oddih, počitek v tišini narave, sprehode mimo še pitnih pohorskih voda, v zimskem času smučanje po zasneženi Rogli in kopanje v Termah Zreče, potem je obisk Arbajterjevih pravilna odločitev.
sezona: NZ: 32 € POL: 38 € zunaj sezone: NZ: 32 € POL: 38 €	D, EN, CRO nadmorska višina: 970 m velikost kmetije: 68 hektarov	

Slika 35: Turistični oglas s turistično ponudbo in rekreacijo Vir: Prijazno podeželje, 2009

Slika 36: Logotipi specializacij na turističnih kmetijah

Vir: Združenje turističnih kmetij Slovenije, 2011

	ekološka turistična kmetija Ekološka turistična kmetija gostom ponuja zdravo bivalno okolje in ekološko hrano, za katero ima certifikat pooblaščenih kontrolnih organizacij.
	turistična kmetija s ponudbo za zdravo življenje Ponuja počitnice ljubiteljem zdravega načina življenja. Omogoča aktivno preživljanje prostega časa v neokrnjeni naravi, ki ga odlično združuje z zdravim prehranjevanjem.
	družinam z otroki prijazna turistična kmetija Ponuja družinske počitnice v pristnem kmečkem okolju. Veliko pozornost namenja animaciji otrok, prav tako se ponaša z otrokom prijaznim bivalnim okoljem (oprema sob, igrala, zdrava prehrana). V vse aktivnosti s posebno pozornostjo vključuje tudi starše.
	otrokom brez spremstva staršev prijazna turistična kmetija Ponuja zanimivo in aktivno preživljanje počitnic tudi takrat, ko pridejo otroci na kmetijo brez spremstva staršev, najpogosteje s svojimi vzgojitelji. Nekatere kmetije varstvo in pester program aktivnosti v celoti zagotovijo same. Programi bivanja na kmetiji vključujejo spoznavanje narave in dela na kmetiji ter animirano igro pod skrbnim vodstvom vzgojiteljev ali drugih strokovno usposobljenih oseb.
	kolesarjem prijazna turistična kmetija Ponuja številne možnosti kolesarjenja v okolici, informacije o kolesarskih poteh in njihovih značilnostih ter informacije o zanimivostih, ki so dosegljive s kolesom. Na kmetiji lahko kolesa shranite ali si jih, če jih ne boste pripeljali s seboj, tudi sposodite.
	vinogradniška turistična kmetija Vinogradniške turistične kmetije, ki ležijo večinoma ob vinskih turističnih cestah, so prijazne domačije, ki svoje goste razvajajo z odličnimi vini in okusnimi kulinaricnimi dobrotami. Gostje lahko spoznajo dela v vinogradu in v kleti. Te kmetije niso privlačne le za poznavalce vin, ampak s svojo gostoljubnostjo in domačnostjo očarajo prav vsakogar.
	invalidom prijazna turistična kmetija Gostom omogoča, da se lahko z invalidskim vozičkom samostojno gibljejo okoli kmetije in v prostorih, ki so jim namenjeni in katerih oprema je v največji meri prilagojena njihovim potrebam.

Slika 37: Oblike specializacije na turistični kmetiji Vir: Prijazno podeželje, 2009

Ekološke turistične kmetije v Sloveniji lahko pridobijo blagovno znamko Biodar (<http://www.bodieko.si/ekoloske-kmetije>, 15.4.2011), kar pomeni registrirana in zaščitena znamka za živila iz nadzorovane ekološke pridelave, ki jo podeljuje Zveza združenj ekoloških kmetov Slovenije. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, pa podeljuje oznako »ekološki«.

Specializacija za Ljubiteljem konj in jahanja prijazno turistično kmetijo se je začela uveljavljati v letu 2011. Taka oblika turistične kmetije mora ponujati vsaj tri kriterije: terensko jahanje pod vodstvom inštruktorja jahanja ali jahača, možnost namestitve gostovega konja, možnost jahanja otrok pod nadzorom ali možnost vožnje s kočijo, vozom ali sanmi. Gostje lahko izberejo med jahalnimi paketi (npr. teden jahanja za otroke, vožnja s sanmi). Možno je učenje teoretičnega in praktičnega znanja o jahanju, ogled informacijskega materiala.

Slika 38: Logotip ljubiteljem konj in jahanja prijazne turistične kmetije

Vir: Združenje turističnih kmetij Slovenije

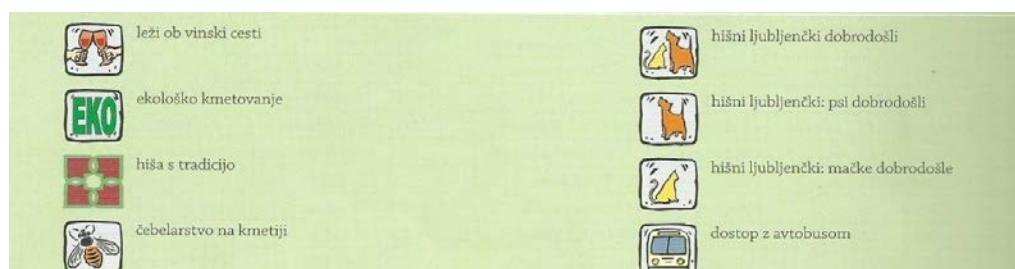
Primer obrazca specializacije: Ljubiteljem konj in jahanja prijazna turistična kmetija

I. OBVEZNI KRITERIJI	Ocena kmetije		Ocena komisije	
	da	ne	da	ne
Oprema				
Najmanj trije lastni jahalni konji v ponudbi, z vso potrebno opremo za jahanje				
Ograjen prostor za jahanje velik najmanj 20 x 40 m				
Garderoba s tušem in sanitarijami v bližini konjskega hleva				
Urejen in čist prostor za sedla in vso jahalno opremo za vse jahalne konje				
Omarica prve pomoči je na vidnem mestu v prostoru z jahalno opremo – številke nujne zdravniške pomoči so na zunanji strani omarice				
Na voljo so predpisane čelade različnih velikosti za posojanje gostom (vsaj ena na konja)				
Ponudba				
Člani družine so usposobljeni za posredovanje navodil za ravnanje s konji (vsaj en družinski član ima opravljen tečaj jahač 2), in nuditi				

pomoč pri jahanju				
Kmetija ima urejeno zavarovanje				
Informacijska mapa mora biti v vsaki sobi in v jedilnici mora vsebovati naslednje informacije:				
o ponudbi kmetije (o učenju jahanja, vodenih terenskih izletih, izposoji konjev, jahalnih urah, o jahalnih poteh in terenih...)				
o izbranih neobveznih kriterijih				
II. NEOBVEZNI KRITERIJI (Izpolnjeni morajo biti najmanj trije)	Ocena kmetije		Ocena komisije	
	da	ne	da	ne
Možnost namestitve gostovega konja v ustrezno velikih boksih ali na ustreznih stojiščih.				
Vodeno terensko jahanje pod vodstvom inštruktorja jahanja ali jahača				
Gostje lahko vzdržujejo in negujejo konje v času počitnic				
Otroci imajo možnost jahanja pod nadzorom				
Gostje imajo možnost vožnje s kočijo ali vožnje z vozom ali sanmi (cenik in ponudba sta v informacijski mapi)				
Kmetija ponuja jahalne pakete (npr. treking ture, teden jahanja za otroke, vožnja s sanmi...)				
Na kmetiji je možno učenje teoretičnega kot tudi praktičnega uvoda o ježi v maneži ali po terenu (program Jahač 1 ali Jahač 2), pod vodstvom licenciranega inštruktorja jahanja.				
Na kmetiji je urejen jahalni preskakovalni prostor, ki ima vsaj tri različne ovire ali ovire na terenu				
Gostom je na voljo aktualen informacijski material za ljubitelje konj in jahanja: nekaj strokovnih knjig ali časopisov s področja konjereje				

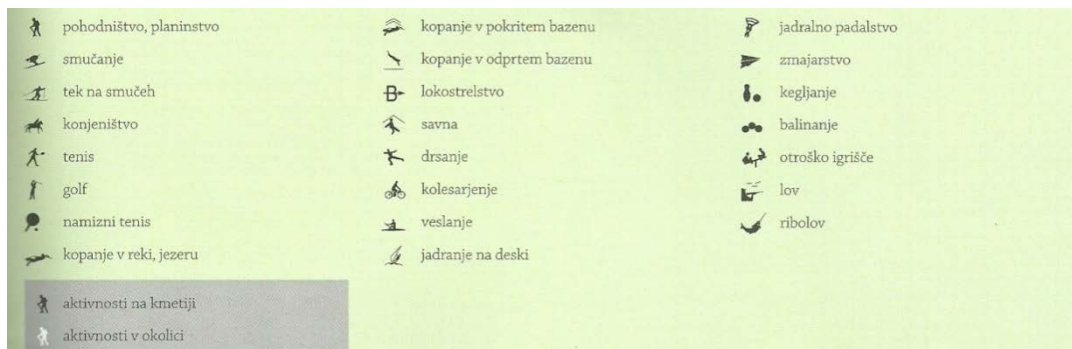
Vir: KGZS-Zavod Celje in Združenje turističnih kmetij Slovenije

Turistične kmetije lahko dodajo v svojo dodatno ponudbo (poleg že omenjenih), tudi označitve za dostopnost z avtobusom, ekološko kmetovanje, ali leži ob vinski cesti, hiša s tradicijo.

Slika 39: Dodatna ponudba na turistični kmetiji Vir: Prijazno podeželje, 2009

Vsaka turistična kmetija ima v ponudbi (turističnem oglasu) označene s simboli tudi športne aktivnosti na kmetiji in v okolici. V oglasu so označbe tudi za vrsto namestitve, ceno in jezike, ki jih govorijo na kmetiji.

Slika 40: Ponudba rekreacije na turističnih kmetijah Vir: Prijazno podeželje, 2009

	<p>Konkretizirajte na primeru iz vašega domačega okolja, s kakšno turistično dejavnostjo od naštetih bi se ukvarjali.</p> <p>Navedite gostinsko in negostinsko dejavnost, s katero bi se ukvarjali na »vaši kmetiji«. Kakšni pogoji so potrebni za pridobitev blagovne znamke Biodar ?</p> <p>Primerjajte med seboj oblike specializacije na turistični kmetiji, ki so namenjene družinam in otrokom.</p> <p>Kje se nahaja največ vinogradniških turističnih kmetij ? Poimenujte jih pet.</p> <p>Izpolnite kriterije za tisto specializacijo, ki vam je najbolj všeč.</p> <p>S pomočjo turističnega oglasa (slika) opišite turistično ponudbo na kmetiji.</p> <p>Kritično ocenite, kakšnih oblik turističnih kmetij je največ oz. najmanj v Sloveniji? Utemeljite svoje mnenje, kaj je etemu vzrok.</p>
---	---

5.1.2 Pogoji za opravljanje turistične dejavnosti

Pogoji, ki jih moram izpolnjevati kmetija, ki se usmerja v turistično dejavnost so predvsem urejenost, zagotavljanje ustrezne količine surovin za ponudbo domače hrane in pijače, zagotavljanje delovne sile in sožitje družinskih članov na kmetiji. Ker je turistična dejavnost na kmetiji zahtevnejša oblika dopolnilne dejavnosti, je potrebno prej zbrati čim več informacij, se seznaniti s predpisanimi pogoji, poiskati strokovno pomoč in si ogledati kakšno od že uveljavljenih turističnih kmetij.

Za opravljanje gostinske dejavnosti morajo biti izpolnjeni pogoji: glede dohodka in obsega zemljišč na kmetiji, glede fizičnega obsega dopolnilne dejavnosti, glede usposobljenosti nosilcev in ponudbe hrane, glede prostorov, glede kakovosti ponudbe in še nekateri drugi pogoji. Vsi so natančno obrazloženi na spletni strani: <http://www.turisticnekmetije.si/pogoji-za-opravljanje-turisticne-dejavnosti-na-kmetiji>, 16.5.2011.

5.2 DRUGE OBLIKE NASTANITEV NA PODEŽELJU

Med nastanitvene gostinske obrate poleg turističnih kmetij štejemo tudi: hotel, motel, penzion, gostišča, prenočišča, hotelska naselja, apartmajska naselja, apartmaje, planinske in druge domove, kampe. V to skupino sodijo tudi sobodajalci.

Na podeželju so najpogostejše oblike nastanitvenih obratov penzioni, gostišča, prenočišča, apartmaji in planinski domovi. Poleg gostinskih obratov opravljajo gostinsko dejavnost tudi sobodajalci. Sobodajalci so fizične osebe in so registrirani, da v svojem stanovanju ali počitniški hiši trajno ali sezonsko nudijo gostom nastanitev z zajtrkom ali brez njega. Sobodajalcu ni treba izpolnjevati pogoja o strokovni izobrazbi, kot ga morajo upoštevati pri turistični dejavnosti na kmetiji (ZGos, Ur.l. RS, št.1/1995).

	<p>S pomočjo ustrezne zakonodaje opišite najpogostejše oblike nastanitvenih obratov na podeželju.</p>
	<p>Ali sobodajalce lahko štejemo med turistične dejavnosti na podeželju?</p>
	<p>Obrazložite, zakaj sobodajalce štejemo med gostinsko dejavnost na podeželju.</p>

5.3 KATEGORIZACIJA NASTANITVENIH OBRATOV

Kategorizacija je razvrščanje nastanitvenih obratov po vrsti in kakovosti opremljenosti in storitev v različne kakovostne skupine - kategorije. Kmetija z nastanitvijo se označuje z enim, dvema, tremi ali štirimi jabolki. Hotel in kamp se označujeta z eno, dvema, tremi, štirimi ali petimi in še več zvezdicami ("superior" hotel). Motel, penzion, gostišče, apartma-počitniško stanovanje, počitniška hiša in soba se označujejo z eno, dvema, tremi ali štirimi zvezdicami.

	<p>preprosto opremljene sobe s skupno kopalnico in WC</p>		<p>soba s kopalnico in WC, dobra in udobna oprema, možnost zajtrka / apartna z zelo dobro in udobno opremo, kopalnico in WC, telefonom in barvnim televizorjem</p>
	<p>dobra ponudba kmetije, preprosto opremljene sobe (najmanj polovica jih ima lastno kopalnico in WC)</p>		<p>apartna z zelo dobro in kakovostno opremo, kuhinjo, jedilnim prostorom, satelitskimi tv programi, telefonom</p>
	<p>zelo dobra ponudba kmetije, dobro opremljene sobe (večina z lastno kopalnico in WC)</p>		<p>namestitev</p>
	<p>odlična ponudba, veliko udobja; dobro opremljene sobe (vse z lastno kopalnico in WC), pestra ponudba hrane, pestra dodatna ponudba</p>		<p>izletniška kmetija (tople in hladne jedi in pijača) Izletniške kmetije so večinoma odprte ob petkih, sobotah in nedeljah, za naročene skupine pa tudi med tednom. Pred prihodom se je treba napovedati.</p>
	<p>soba s toplo in hladno vodo, skupna kopalnica in WC / apartna s kopalnico in WC, kuhinjsko nišo in jedilnim kotom</p>		<p>vinotoč (hladni prigrizki, vino in brezalkoholne pijače) Vinotoči so večinoma odprti ob petkih, sobotah in nedeljah, za naročene skupine pa tudi med tednom. Pred prihodom se je potrebno napovedati.</p>
	<p>soba s kopalnico in WC / apartna z dobro opremo, kopalnico in WC, kuhinjsko nišo in jedilnim kotom</p>		<p>kamp</p>

Slika 41: Kategorizacija turističnih namestitev Vir: Prijazno podeželje, 2009

Minimalni tehnični pogoji opremljenosti in minimalne storitve za posamezno vrsto in kategorijo nastanitvenega obrata so po standardih točkovani. Minimalni pogoji opremljenosti in minimalne storitve so opredeljeni po posameznih vrstah in kategorijah nastanitvenih obratov.

Nastanitveni obrat mora imeti na zunanji strani objekta ali v prostoru za sprejemanje gostov na vidnem mestu tablo z označbo kategorije. Označen mora biti z vrsto in kategorijo tudi v cenikih in v drugih trženjskih ter promocijskih komunikacijah.

Postopek kategorizacije lahko poteka s samoocenitvijo ali z ocenitvijo ocenjevalca. Več podrobnosti o postopkih kategoriziranja nastanitvenih obratov si preberite v Pravilniku o kategorizaciji nastanitvenih obratov na povezavi: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200862&stevilka=2641>.

	<p>Kako poteka postopek kategorizacije z ocenitvijo ocenjevalca in kdo je lahko ocenjevalec?</p> <p>Izpolnite kategorizacijski list za poljudno turistično namestitev. Spletno povezavo najdete na: http://www.slovenia.info/kategorizacija/.</p> <p>Na koncu ocenite in kategorizirajte poljubnega gostinskega ponudnika v domačem kraju.</p> <p>Koliko zvezdic oziroma jabolok je dobila namestitev v vašem domačem kraju? Opišite jo.</p> <p>Narišite skico svojega turističnega oglasa za kategorizirano turistično namestitev, kot kažejo primeri.</p> <p>Dodajte opis »vaše« turistične ponudbe.</p> <p>Konkretno si oglejte primer turistične kmetije na terenu.</p>
---	--

Povzetek

Turistična dejavnost na kmetiji je v Sloveniji opredeljena kot dopolnilna dejavnost na kmetiji in jih je v Sloveniji nekoliko več kot 200. Turistične kmetije se lahko registrirajo kot nastanitvene, izletniške, kampi, vinotoči, osmice ali planšarije. Različne specializacije na kmetiji so lahko usmerjene v ponudbo ekološke pridelane hrane, v ponudbo za družine in otroke, v ponudbo za kolesarje ali invalide. Novejša je ljubiteljem konj in jahanja prijazna turistična kmetija, ki ima v svoji ponudbi tudi možnost jahanja za otroke pod nadzorom ali možnost vožnje s kočijo, vozom ali sanmi. Ponudba turističnih kmetij je vse bolj v zanimiva za obiskovalce, kar kažejo tudi statistični podatki, da se je število prenočitev na turističnih kmetijah v letu 2011 povečalo za 21 odstotkov.

	<p>Uredba o vrsti, obsegu in pogojih za opravljanje dopolnilnih dejavnosti na kmetiji (online). Uradni list Republike Slovenije, št. 61, 2005. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200561&stevilka=2665.</p> <p>Pravilnik o kategorizaciji nastanitvenih obratov (online). Uradni list Republike Slovenije, št. 62, 2008. (citirano, 10.6.2011). Dostopno na naslovu: http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200862&stevilka=2641.</p> <p>Zakon o kmetijstvu (ZKme) (online). Uradni list Republike Slovenije, št. 54, 2000.(citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200054&stevilka=2497.</p> <p>Zakon o gostinstvu (ZGos) (online). Uradni list Republike Slovenije, št. 1, . (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=19951&stevilka=7.</p>
---	--

<p>Pravilnik o minimalnih tehničnih pogojih in o minimalnem obsegu storitev opravljanja gostinske dejavnosti (online). Uradni list Republike Slovenije, št. 88, 2000. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200088&stevilka=3847.</p>

6 RAZVOJNI PROGRAMI V TURIZMU IN REKREACIJI NA PODEŽELJU

Ministrstvo za gospodarstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) in Agencija za RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP) sta objavili Javni razpis za ukrep 311 – Diverzifikacija v nekmetske dejavnosti. Predmet javnega razpisa je dodelitev nepovratnih sredstev, za naložbe, ki prispevajo k razvoju dopolnilnih in dodatnih dejavnosti na kmetijah. Ker ste pred kratkim ostali doma na kmetiji, ste zelo zainteresirani, da bi na svoji kmetiji uredili turistične apartmaje in sobe ter registrirali domačo obrt - peko kruha in peciva.

JAVNI RAZPISI	
Ukrep 311 - diverzifikacija Javni razpis za ukrep 311 - Diverzifikacija v nekmetske dejavnosti	
Datum objave:	10.06.2011
Datum zaključka:	
Izdajatelj:	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Status:	Veljaven razpis(objavljen)
Kontaktna oseba:	Vlagatelj lahko pridobi informacije o javnem razpisu na INFO točki ARSKTRP , tel. 01/580 7792 od ponedeljka do četrka v času od 8.00 do 15.30, v petek pa od 8.00 do 14.30. Vprašanja se lahko posredujejo tudi po elektronski pošti na naslov: aktrp@ab.gov.si
Razpisna dokumentacija:	Povezava na razpisno dokumentacijo
Razpisano sredstev:	8.000.000,00 EUR
Drugi podatki:	

Slika 42: Javni razpis za Ukrep 311, Agencija za kmetijske trge in razvoj

Vir: http://www.arsktrp.gov.si/si/o_agenciji/javne_objave/javni_razpisi/, 10.6.2011

V tem poglavju smo obravnavali temeljne dokumente razvoja podeželja. Predstavili smo nekaj aktualnih javnih razpisov, ki jih izdajajo državne organizacije. Opredelili smo pristope in ukrepe k razvoju podeželja, principe učinkovitosti in uspešnosti ter organizacije javno-zasebnega partnerstva na lokalni, regionalni in nacionalni ravni za razvoj turizma in rekreacije na podeželju. V poglavju smo želeli čimbolj praktično prikazati povezanost temeljnih dokumentov z razvojnimi projekti (javni razpisi) in javno-zasebnimi partnerstvi (organizacije), ki so nosilci teh zvez.

Ukrep 311, ki je predstavljen v uvodu, je del Programa razvoja podeželja RS (PRPRS) in pomeni diverzifikacijo v nekmetske dejavnosti, njegov cilj pa je omogočiti začetek ali posodobitev opravljanja nekmetskih dejavnosti in s tem ustvariti nova delovna mesta kot tudi dodaten dohodek na kmetijah ter prispevati k izboljšanju socialnih in ekonomskih razmer na kmetiji. Z uspešno prijavo na javni razpis bi se izboljšalo socialno-ekonomsko stanje na kmetiji in v prihodnje povečal dohodek na kmetiji.

6.1 PROGRAM RAZVOJA PODEŽELJA

Programska podlaga za črpanje sredstev na javnih razpisih iz področja razvoja podeželja sta dokumenta PRPRS 2007-2013 (2007) in NSNRP 2007-2013 (2007). PRPRS 2007-2013 je skupni programski dokument Slovenije in Evropske komisije in predstavlja programsko osnovo za črpanje finančnih sredstev iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP). Podlaga za pripravo PRPRS 2007 – 2013 (2007) je Nacionalni strateški načrt

razvoja podeželja 2007 – 2013 (NSNRP). PRPRS 2007 – 2013 (2007) je usmerjen v izboljševanje razmer v EU na področjih zaposlovanja, inovativnosti, podjetništva in varovanja okolja. katerega splošni cilj je uravnotežen in trajnosten razvoj podeželskih območij Slovenije (2007). NSNRP je namenjen izboljšanju konkurenčnosti ter krepitvi večnamenske vloge kmetijstva in gozdov ob upoštevanju splošnih načel trajnostnega razvoja. Za uspešen razvoj kvalitetnega podeželja je potrebno okrepiti tudi ekonomsko in socialno stanje podeželja ter uveljaviti podjetniško miselnost za povečanje zaposlenosti. Pozornost pa je namenjena tudi vzdrževanju kulturne krajine, varovanju okolja, trajnostnemu gospodarjenju z obnovljivimi naravnimi viri ter ohranjanju poseljenosti in identitete podeželja). Oba dokumenta izda MKGP, potrdi pa Vlada RS.

Republika Slovenija s PRPRS 2007–2013 izvaja izbrane ukrepe vseh štirih osi, opredeljenih v Uredbi (ES) št. 1698/2005. Razvoj turizma in rekreacije na podeželju zlasti podpirata tretja in četrta os, ki se zavzemata za večjo kakovost življenja na podeželju in diverzifikacijo podeželskega gospodarstva (ukrepi 311, 322, 323) in za izvajanje pristopa LEADER, ki temelji na pristopu »od spodaj navzgor« (ukrepi 41, 421, 431).

Slika 43: Razvojne osi PRPRS 2007-2013 Vir: MKGP, 2007

Prva in druga razvojna os se zavzema za izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja in za izboljšanje okolja in podeželja (ukrepi 11, 12, 13 in ukrepi 211, 212, 214).

Več o PRPRS si lahko preberete na povezavi:
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/saSSo/PRP_2007-2013/PRP30maj/prp3105/PRP19jun07/PRP16jul07/PRP25jul07/1PROGRAM_RAZVOJA_PODE.pdf.

5. CILJI, KI SO PREDVIDENI Z INVESTICIJO

FIZIČNI CILJI

A. PROIZVODNJA

Izdelki (napiši kateri): _____

	Stanje na 31.12 preteklega leta	Planirano stanje v 1. koledarskem letu po zaključku naložbe
<ul style="list-style-type: none"> letna količina izdelkov (kg ali litri) delovni prostor (m²) skladišni prostor (m²) 		

B. TURIZEM NA KMETIJI

	Stanje na 31.12 preteklega leta	Planirano stanje v 1. koledarskem letu po zaključku naložbe
Prostori namenjeni za goste s posebnimi potrebami (obkroži):	DA	NE
Število počitniških sob:		
<ul style="list-style-type: none"> enoposteljnih dvoposteljnih večposteljnih 		
Število apartmajev:		
<ul style="list-style-type: none"> enosobnih dvosobnih 		
Število spremljajočih prostorov:		
<ul style="list-style-type: none"> jedilnica družabni prostor za goste kuhinja skupne sanitarije veža hodnik 		
Skupno število sob		
Skupno število spremljajočih prostorov		
Skupno število ležišč		
Skupno število sedišč		
Letno število prenočitev		
Otroško igrišče:		
<ul style="list-style-type: none"> število otroških rekvizitov površina (m²) 		
Izposoja čolnov:		
<ul style="list-style-type: none"> število čolnov 		
Savna/ solarij:		
<ul style="list-style-type: none"> prostornina (m³) 		

CELOTNA VREDNOST NALOŽBE (v EUR)

Stroški naložbe po namenih <i>(prosimo, da stroške navedene po seznamu upravičenih stroškov)</i>	Vrednost celotne naložbe v EUR z DDV	Vrednost celotne naložbe v EUR brez DDV	Upravičena vrednost naložbe v EUR brez DDV	Zaprošena vrednost v EUR brez DDV 0	Delež v %
Gradbena in obrtniška dela					
Stroji, oprema					
Uspostavljanje					
Računalniška oprema					
Ostali splošni stroški					
Neupravičeni stroški					
SKUPAJ					

FINANČNA KONSTRUKCIJA NALOŽBE (v EUR)

	DINAMIKA VLAGANJ PO LETIH (v EUR)		
	N*	N+1	N+2
Celotna vrednost naložbe (z DDV)			
Lastna udeležba			
Nepovratna sredstva			

* N je začetno leto izvajanje naložbe (pričetek gradnje, nakup opreme...) in se ga napiše v obliki letnice npr 2011

V.2 SEZNAM PRILOG, KI JIH MORA PREDLOŽITI VLAGATELJ

- Priloga 1: Dokazilo o registraciji dejavnosti
- Priloga 2: Izjave o izpolnjevanju kriterija za mikro podjetja
- Priloga 3: Dokazila o že prejetih javnih sredstvih
- Priloga 4: Poslovni načrt oziroma Program dela
- Priloga 5: Dokazila o poslovanju
- Priloga 6: Dokazilo o poravnanih davkih in prispevkih oziroma, da nepremičnine kmetije na katerih se izvaja naložba, niso predmet sklepa o izvršbi na nepremičnino
- Priloga 7: Investicijsko tehnična dokumentacija
- Priloga 8: Dokazilo o lastništvu nepremičnin
- Priloga 9: Izjava nosilca kmetijskega gospodarstva, da se odgovorna oseba ukvarja s kmetijsko dejavnostjo
- Priloga 10: Izjava o oceni vplivov naložbe na obremenitev okolja
- Priloga 11: Fotografija lokacije predvidene naložbe
- Priloga 12: Potrdilo o izobrazbi
- Priloga 13: Potrdilo o vpisu v evidenco izvajalcev raziskovalne in razvojne dejavnostjo
- Priloga 14: Potrdilo o vpisu v register invalidnih podjetij v Republiki Sloveniji
- Priloga 15: Vrednost proizvodnje in izračun bruto dodane vrednosti
- Priloga 16: Neobvezne priloge

Slika 44: Razpisni obrazci javnega razpisa za ukrep 311 Vir:

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/JAVNI_Razpisi/JR_311_jun10/311_jun11/Razpisna_dokumentacija.pdf, 10.6.2011

Prispele popolne in pravočasne vloge na javni razpis so ocenjene na osnovi meril in točkovalnika za ocenjevanje vlog. Vloga vsebuje prijavni obrazec, poslovni načrt, projektno dokumentacijo in zahtevane priloge. Seznam upravičenih stroškov se upošteva pri obravnavi vloge in pri preverjanju zahtevkov za izplačilo sredstev. Vloga vsebuje osnovne podatke o naložbi, cilje, ki so predvideni z investicijo, celotno vrednost naložbe in finančno konstrukcijo naložbe, lokacijo naložbe, terminski plan, utemeljitev naložbe ipd.

Prijava na javni razpis za prijavitelja ni enostavna, ker je vlogo potrebno oddati hitro, jo izpolniti kvalitetno ter zbrati veliko prilog, ki morajo biti pravilno izpolnjene. Vsi dokumenti morajo biti ustrezno zloženi, dani v zaprto ovojnico, poslani s priporočeno pošiljko in oddani do točno določenega roka (npr. do določenega datuma, do 12. ure), oziroma oddani na vložišču ARSKTRP. Razpis je namenjen kmetijam, samostojnim podjetnikom in gospodarskim družbam, zavodom in zadrugam. Zasebnim prijaviteljem običajno pomagajo tudi razvojne regijske (lokalne) agencije, ki so za prijavo na javne razpise bolj usposobljene.

Kakšna so običajno merila in točkovalnik za ocenjevanje vlog pri javnem razpisu ?

Izpolnite obrazec za cilje, ki jih želite doseči z investicijo v izgradnjo proizvodnje in turistične kmetije (slika 44).

Izračunajte koliko bi bila lahko vredna celotna vrednost naložbe in izpolnite finančno konstrukcijo naložbe (slika 44).

Oglejte si vse priloge in nekatere izpolnite, v primeru, da se prijavljate kot lastnik kmetije ?

Kritično ocenite težavnost prijave na javni razpis glede na vso priloženo dokumentacijo in omejen čas, ki ga ima prijavitelj za prijavo ?

Lokalna akcijska skupina (LAS)

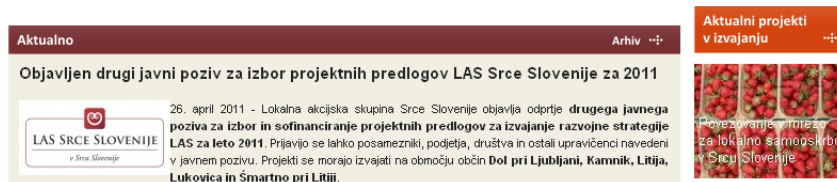
V Sloveniji smo po letu 2007 za večje povezovanje javno-zasebnega partnerstva na lokalni, regionalni in državni ravni ustanovili Lokalne akcijske skupine (LAS). Model smo prevzeli iz držav Evropske Unije, kjer se LEADER projekti izvajajo že dlje časa. Po PRPRS za obdobje 2007-2013 (2007) so LAS-i upravičeni do koriščenja sredstev iz EKSRP, in sicer po štirih razvojnih oseh. LAS temelji na tripartitnem partnerstvu, sestavljenem iz predstavnikov javnih institucij (javnega sektorja), gospodarstva (ekonomski sektor) in civilne družbe (zasebni sektor).

Osnovni cilj pristopa LEADER je izgradnja lokalnih zmogljivosti, izboljšanje zaposlenosti, diverzifikacija dejavnosti na podeželju, spodbujanje lokalnega endogenega razvoja, izboljšanje upravljanja na podeželskih območjih in širjenje inovativnosti. Pristop LEADER je namenjen vsem zainteresiranim prebivalcem podeželja, ki želijo poiskati in razviti lokalne pobude za razvoj svojega območja in sodelovati pri njihovi izvedbi. Temeljna načela pristopa LEADER po PRPRS 2007-2013 (2006) so: lokalne razvojne strategije izhajajo iz območja, pristop »od spodaj navzgor«, ustanovljene LAS (javno-zasebna partnerstva), povezani in več sektorski ukrepi, inovativnost, mreženje in sodelovanje na projektih.

V obdobju 2007 do leta 2010 je bilo v Sloveniji ustanovljenih 33 LAS-ov. LAS-i se med seboj razlikujejo po določenih kazalcih: velikosti, številu prebivalcev, vključenih občin in javno-zasebnih partnerstev, številu izvedenih projektov in drugih aktivnostih (Cunder, Bedrač, 2009). Višina financiranja LEADER programov v Sloveniji za posamezne LAS je po NSNRP 2007-2013 (2007) določena s tremi merili: aktivnostjo LAS (spretnosti, poživitve območja), ustrezno in kvalitetno izdelana lokalna razvojna strategija in s pospeševanjem razvoja znotraj svojega območja in čezmejnim povezovanjem.

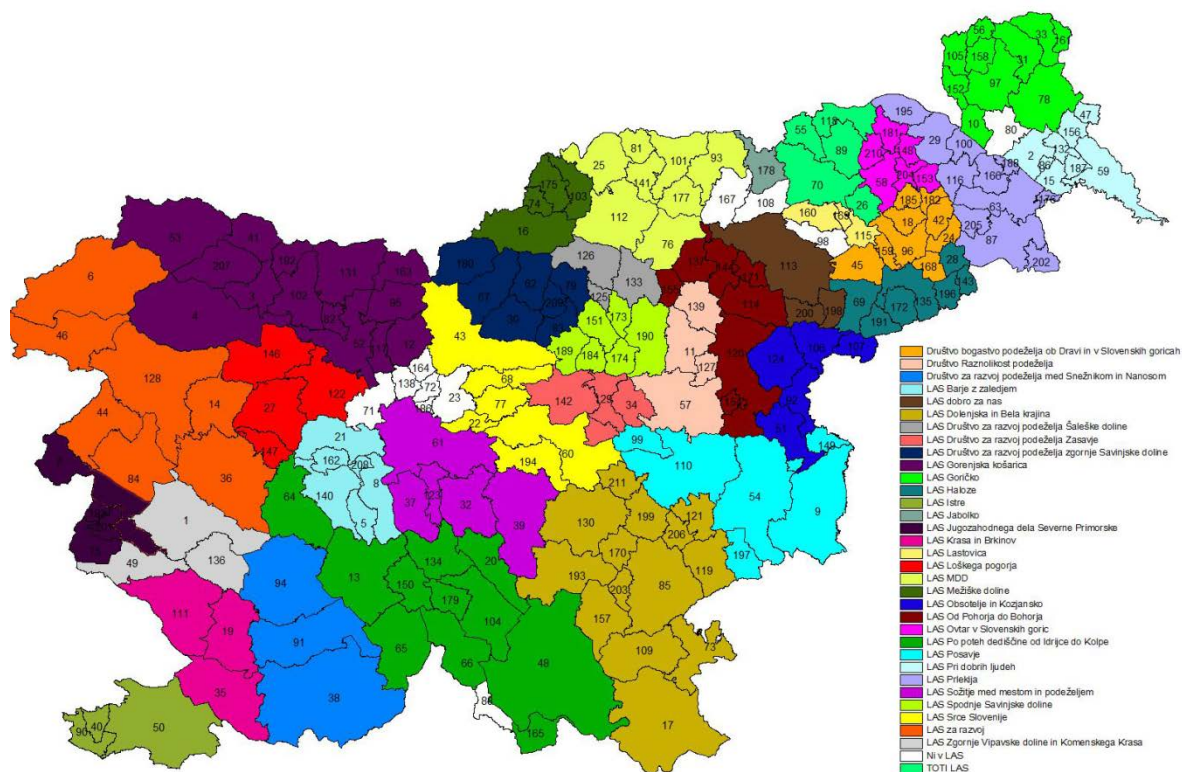

Po kazalcih Cunder, Bedrač (2009) smo primerjali LAS Srce Slovenije, LAS Za razvoj in LAS Gorenjska košarica. Ugotovili smo, da je v LAS Srce Slovenije število izvajanih projektov in aktivnosti največje in najpestrejšše, izvajajo pa jih neprofitna društva, ker so projekti manjše vrednosti, ker je tudi območje LAS majhno. LAS Za razvoj in LAS Gorenjska košarica sta med največjimi LAS-i v Sloveniji, zato so njihova sredstva LEADER večja. V LAS Za razvoj so prijavitelji večinoma iz javnega sektorja (občine, zavodi), medtem ko v LAS Gorenjska košarica izvaja projekte tako javni kot zasebni sektor (Mavri, 2010).

Slika 45: Objava javnega poziva za izbor projektih predlogov Vir: www.razvoj.si/las/, 10.6.2011

LAS-i vsako leto objavijo javni poziv za izbor projektnih predlogov v svoji LAS. Nanj se lahko prijavijo predstavniki javnega, zasebnega in ekonomskega sektorja. Ko LAS izbere med najboljšimi projektnimi predlogi, se prijavi na javni razpis MKGP za pridobitev sredstev iz EKSRP, namenjenih za izvajanje pristopa LEADER v programskem obdobju 2007–2013. Ukrep 431 je del četrte razvojne osi PRPRS, sredstva pa so namenjena podpori delovanja LAS in izvajanju projektov za uresničevanje lokalne razvojne strategije.

Slika 46: Lokalne akcijske skupine v Sloveniji Vir: MKGP, Cunder, Bedrač, 2009

	<p>Po PRPRS opredelite kateri ukrepi (tretje in četrte razvojne osi), se najbolj zavzemajo za turizem in rekreacijo na podeželju.</p> <p>Kateri LAS pripadate na vašem območju ?</p> <p>Katere občine zajema vaša LAS ?</p> <p>Katere projekte in aktivnosti izvaja vaša LAS ? Opišite jih.</p> <p>Kdo so prijavitelji projektov LAS ?</p> <p>Preverite ali obstaja o vaši LAS tudi spletna stran.</p> <p>Primerjajte vašo LAS z LAS-om vaših sošolk/-cev. Kaj ugotovite ?</p> <p>Katere LAS štejemo med največje v Sloveniji ? Obrazložite zakaj.</p>
---	--

6.2 PRISTOPI IN UKREPI K RAZVOJU PODEŽELJA

V preteklosti regionalna politika razvoja podeželja ni bila tako uspešna, ker se niso upoštevale razlike med podeželskimi območji. Splošne poteze razvoja podeželja so se začele v Sloveniji spreminjati po osamosvojitvi z načrtnim posegom državnih oblasti v celovit razvoj podeželja. Izvajati so se začeli Programi celostnega razvoja podeželja in obnove vasi (CRPOV projekti), ki smo jih delali po vzoru iz Bavarske. To je bil pri nas eden prvih pristopov »od spodaj navzgor«, kjer so se razvojne aktivnosti začele z dejavnim vključevanjem lokalnega prebivalstva. Prve domače izkušnje na tem področju (Kovačič, 1997) so pokazale, da take koncepcije razvoja podeželja ni moč nekritično prenašati iz tujine v naše okolje, da ga moramo prilagoditi našim razmeram in izoblikovati lastno razvojno strategijo. Programe je vodilo MKGP, več o programih pa si lahko preberete na povezavi: http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/saSSo/PRP_2007-2013/Gradiva_publikacije/CRPOV_1992-2002.pdf, 10.6.2011.

LEADER projekti so bili v obdobju 1991-1999 pomembni mehanizmi izvajanja regionalne politike razvoja podeželja v Evropski uniji in sicer LEADER I v obdobju od 1991 do 1994 in LEADER II v obdobju od 1995 do 1999. V obdobju od 2000 do 2006 je to pobudo nadomestil nadgrajeni program LEADER+. LEADER ukrepi so v Sloveniji del PRPRS (2007), njihov pristop "od spodaj navzgor" pa zajema vse štiri osi, še posebej pa četrto razvojno os.

Programa INTERREG in PHARE sta poleg osnovnih nalog LEADER programa spodbujala tudi čezmejno sodelovanje ter povezovanje v Evropsko mrežo z namenom razvoja podeželja, pa tudi turizma in rekreacije na podeželju. Slovenija je bila upravičena do sredstev iz programa čezmejnega sodelovanja za projekte na mejah z Italijo, Avstrijo in Madžarsko. INTERREG I in II sta potekala v obdobju od 1995 do 1999, v obdobju od leta 2000 do 2006 pa ju je nadomeščal INTERREG III, po letu 2009 pa Interreg III A, III B in III C. Več o Interreg IIIC si lahko pogledate na: <http://www.interreg.mop.gov.si/>, 10.6.2011.

CILJ3 Teritorialno sodelovanje

Transnacionalno | Domov | Splošne informacije | Razpisi | Pogosta vprašanja | Projekti | Kontakti

Medregionalno

Čezmejno

Programi

	Območje Alp
	Srednja Evropa
	Jugovzhodna Evropa
	Mediteran
	ESPON
	URBACT
	Interreg IIIB 2000-2006

Domov » Arhiv novic

Srednja Evropa – odprt 4. razpis za predloge projektov

13.06.2011 -

Z 10. junijem je odprt 4. in zadnji razpis za predloge projektov programa Srednja Evropa. Predloge projektov bo mogoče posredovati do 14. oktobra 2011.

Partnerji lahko posredujejo predloge projektov za vse štiri prioritete:

- Prioriteta 1: Spodbujanje inovativnosti v Srednji Evropi.
- Prioriteta 2: Izboljševanje dostopnosti območja Srednje Evrope in znotraj nje.
- Prioriteta 3: Odgovorna raba okolja.
- Prioriteta 4: Povečevanje konkurenčnosti in privlačnosti mest in regij.

Znotraj teh prioritete pridejo v poštev naslednji ukrepi:

- 1.3: Spodbujanje razvoja znanja.
- 2.4: Spodbujanje informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter alternativnih rešitev za izboljševanje dostopa.
- 3.4: Spodbujanje okolju prijaznih tehnologij in aktivnosti.
- 4.1: Razvoj policentričnih naselbinskih struktur in teritorialnega sodelovanja.
- 4.3: Kapitalizacija kulturnih virov za bolj privlačna mesta in regije.

Za sofinanciranje projektov bo na voljo vsaj 20,7 milijonov EUR.

Slika 47: Primer javnega razpisa za Cilj 3 Teritorialno sodelovanje Vir: <http://www.cilj3.mop.gov.si>

Na spletni strani MOP je odprt razpis za predloge projektov za države Srednje Evrope (slika 47) na katerega se lahko prijavi tudi Slovenija. Razvoju podeželja, kamor sodi tudi področje turizem in rekreacija na podeželju so namenjene štiri prioritete, ki spodbujajo inovativnost, izboljšujejo dostopnost, povečujejo konkurenčnost in odgovornost do okolja v Srednji Evropi. Več o razpisu si pogledajte na spletni strani: <http://www.cilj3.mop.gov.si/index.php?id=8&lang=sl&record=715>, 10.6.2011.

Programi Cilja 3, Evropsko transnacionalno teritorialno sodelovanje, predstavljajo nadaljevanje programov, ki so se v obdobju 2000 - 2006 izvajali pod skupnim imenom Interreg IIIB. Slovenija je sodelovala v dveh programih pobude skupnosti Interreg IIIB in sicer v programu CADSES in programu Območje Alp. Slovenija je upravičena do sodelovanja v štirih programih transnacionalnega teritorialnega sodelovanja: Območje Alp, Srednja Evropa, Jugovzhodna Evropa in Mediteran. To omogoča slovenskim partnerjem raznolike možnosti sodelovanja v projektnih partnerstvih, katera geografsko pokrivajo izredno veliko območje Evrope.

Cilj 3, Evropsko teritorialno sodelovanje je eden od ciljev kohezijske politike EU, ki je finančni instrument Evropske komisije, ki podpira razvoj regij oziroma držav, ki so ekonomsko in socialno v slabšem položaju kot povprečje EU, z namenom zmanjševanja razlik in doseganja pozitivnih učinkov za celotno EU. Programi transnacionalnega teritorialnega sodelovanja podpirajo aktivnosti sodelovanja, ki zagotavljajo dostop do znanj in celovitost pristopa k reševanju razvojnih problemov ter na ta način čim bolj trajnostno ter učinkovito rabo socialnih, gospodarskih in prostorskih razvojnih potencialov.

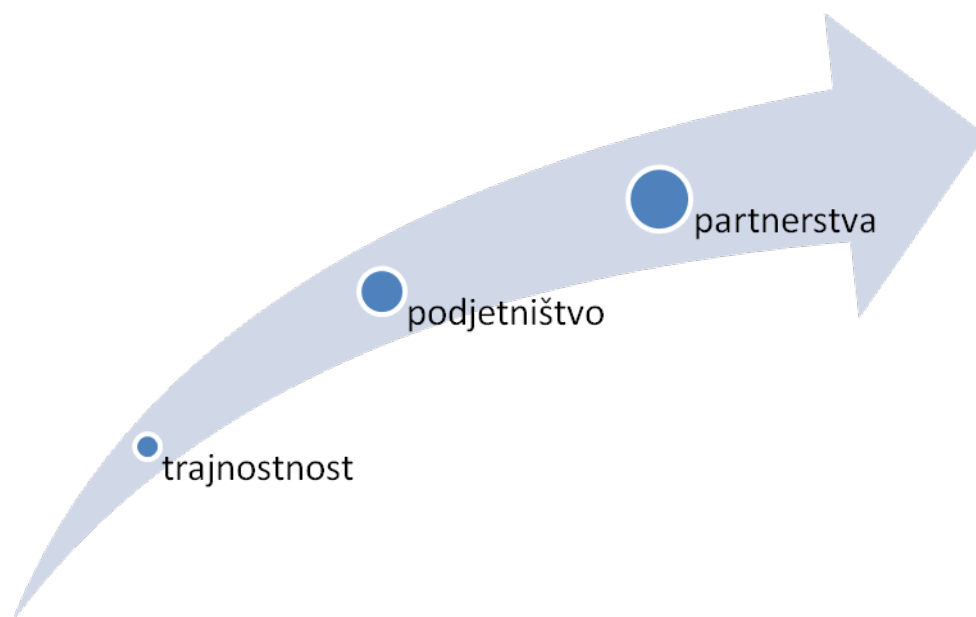
Izberite eno od štirih prioritiet javnega razpisa za Cilj 3, Teritorialno sodelovanje (slika) in pripravite predlog projekta, idejo na področju turizma in rekreacije na podeželju, v obsegu enega A4 formata !

Primerjajte razpisno dokumentacijo, ki je potrebna za prijavo na javni razpis v okviru slovenske države (npr. MKGP) in v okviru čezmejnega sodelovanja (Cilj 3)!

Skupaj kritično ocenite oba pristopa za razvoj podeželja po "brainstorming metodi" ("nevihta možganov") !

6.2.1 Principi učinkovitosti in uspešnosti turizma in rekreacije na podeželju

Razvoj turizma in rekreacije na podeželju je možen le s celovitim pristopom k razvoju podeželskih lokalnih skupnosti, ki povezuje in usklajuje naravne vire in kulturno dediščino ter potencialne lokalnih prebivalcev z možnimi gospodarskimi dejavnostmi. S tem dolgoročno izboljšujejo kakovost življenja v podeželskih skupnostih. Za uspešen razvoj podeželja so zelo pomembni principi učinkovitosti in uspešnosti podeželja, ki so trajnostnost, podjetništvo in partnerstva (Barbič, 1995).

Slika 48: Principi učinkovitosti in uspešnosti turizma in rekreacije na podeželju

Trajnostnost pomeni razvoj, ki omogoča zadovoljevanje potreb, ne da bi bile s tem ogrožene možnosti prihodnjih generacij za zadovoljevanje njihovih potreb (Koščak, 1999).

Podjetništvo je princip uspešnega izvajanja gospodarske dejavnosti, ki velja tako za posameznike, kot za večja ali manjša podjetja. Mešl (1995) meni, da je bistvo podjetništva na podeželju sposobnost uporabe obstoječih virov na drugačen, bolj produktiven način.

Partnerstva

Različne oblike sodelovanja oz. partnerstev vsebujejo že princip trajnostnosti in princip podjetništva. Kot partnerji na ravni lokalne skupnosti nastopajo na eni strani nevladne organizacije in posamezniki, na drugi pa lokalna samouprava. Na regionalni in državni ravni pa so partnerji državna uprava in strokovnjaki, ki manj pristransko pripravljajo analize in predlagajo razvojne usmeritve na lokalni ravni (Barbič, 1995).

Zaradi poklicne distance so strokovnjaki zunaj konkretnih partnerskih povezav, tako da lahko njihov prispevek opredelimo kot pristop »od zgoraj navzdol«, ki pa se je v praksi pogosto pokazal za neučinkovit. Tudi pristop »od spodaj navzgor« sam po sebi ni idealen. Tudi razvijanje le lokalnih pobud, lokalne iniciativnosti in lokalnih virov, t.im. pristop »od spodaj navzgor«, se v praksi ni izkazal kot najbolj učinkoviti. Ne prvi in ne drugi pristop sama po sebi na osnovi konkretnih izkušenj v nobenem socialnem okolju nista optimalna. Celoviti pristop zahteva povezovanje obeh pristopov, partnerjev na lokalni, regionalni in državni ravni. Vsega ni mogoče uresničiti le z lokalnimi pobudami, temveč jih je potrebno že prej sistemsko opredeliti na višjih ravneh. Partnerstva so še posebej pomembna pri zaznavi in razreševanju konfliktov znotraj lokalne ravni ter med lokalno in državno ravni (Barbič, 1995). Pristop »od spodaj navzgor« je potrebno dograditi še s principom "od zgoraj navzdol" ter v razvoj vključiti tudi strokovnjake, vladne službe in ministrstva, ki načrtujejo razvoj na državni ravni (Nardone et al, 2010, Potočnik Slavič, 2009, 2009a).

Strategija trženja slovenskega turizma (2007) in Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma (2007) pa pravi, da je za večji razvoj slovenskega turizma potrebna povezava različnih strategij - tržnih niš, diverzifikacije, diferenciacije in partnerstev. Sem sodi tudi razvoj turizma in rekreacije na podeželju s svojo raznolikostjo, nemnožičnostjo, ponudbo naravne in kulturne dediščine, slovensko kulinariko, blagovnimi znamkami. Zato je potrebno razviti partnerstva na vseh ravneh.

Slika 50: Strategija razvoja slovenskega turizma

Slovenija je zaradi majhnosti in omejenih kapacitet usmerjena k nemnožičnim, individualnim in ciljno usmerjenim, po merah posameznika t.im. nišnim turizmom. Tak nišni turizem pa sta tudi turizem in rekreacija na podeželju.

V Sloveniji je potrebno razvijati nove proizvode in nove trge - strategija diverzifikacije. Razvijanje novih proizvodov pomeni vključevanje slovenskih posebnosti in prednosti v turistični razvoj npr. slovenska kulinarika, slovenski kozolec, naravne in kulturne znamenitosti, slovensko podeželje.

Strategija diferenciacije pomeni iskanje identitete, izrazito lokalnih-slovenskih posebnosti in razvoj blagovnih znamke npr. blagovna znamka kraški pršut, prekmurska gibanica, idrijska čipka.

Strategija partnerstev pomeni vzpostavitev učinkovitih javno-zasebnih partnerstev in sodelovanje prebivalcev, organizacij, institucij na vseh ravni (mikro-mezo-makro), po pristopu od spodaj navzgor in zgoraj navzdol. Tak pristop imenujemo tudi srečujoči pristop, pomeni pa doseganje horizontalne povezanosti ponudbe v integralne turistične proizvode s privlačnimi turističnimi doživetji. Povedano gre za povezovanje lokalne, regionalne in državne ponudbe, v kompleksnejšo in boljšo celoto.

	<p>Izberite eno od štirih prioritete javnega razpisa za Cilj 3, Teritorialno sodelovanje (slika 47) in pripravite predlog projekta, idejo na področju turizma in rekreacije na podeželju, v obsegu enega A4 formata.</p>
<p>Primerjajte razpisno dokumentacijo, ki je potrebna za prijavo na javni razpis v okviru</p>	

	slovenske države (npr. MKGP) in v okviru čezmejnega sodelovanja (Cilj 3). Skupaj kritično ocenite oba pristopa za razvoj podeželja po "brainstorming metodi" ("nevihta možganov") !
--	--

Povzetek

Program razvoja podeželja in Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja sta osnovna dokumenta, ki se zavzemajo za izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja, za izboljšanje okolja in podeželja, za večjo kakovost življenja na podeželju in diverzifikacijo podeželskega gospodarstva in za izvajanje pristopa LEADER, ki temelji na pristopu »od spodaj navzgor«. Za večjo učinkovitost in uspešnost razvoja turizma in rekreacije na podeželju so potrebni v prihodnje različna javno-zasebna partnerstva, trajnostnost, podjetništvo za oblikovanje tržnih niš, razvijanje novih turističnih proizvodov in blagovnih znamk.

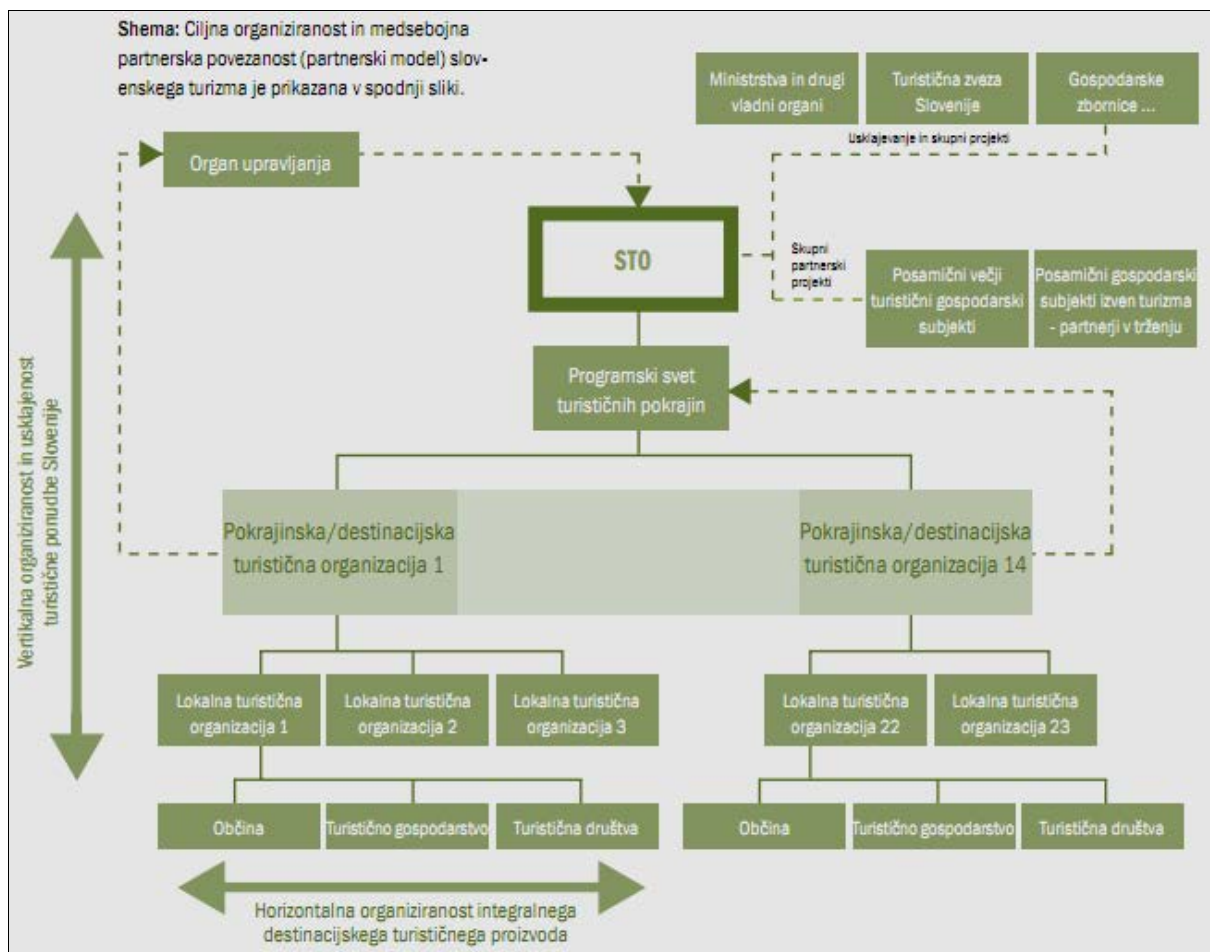
7 ZAKONODAJA V TURIZMU IN REKREACIJI NA PODEŽELJU

V sodelovanju z STO kot LTO odhajate na turistično-športni sejem. Stojnico ste zakupili skupaj še z drugimi turističnimi ponudniki, LTO-ji, športnimi organizacijami, v okviru STO. Skupaj predstavljate ponudbo Slovenije. Pripravite se z različnimi promocijskimi sredstvi, kot so katalogi, plakati, prospekti, dogovore imate s turističnimi partnerji o konkretnih turistično-športnih paketih... STO organizira skupen program na sejmu, z zanimivimi točkami, ki popestrijo dogajanje na skupni stojnici in pritegnejo še več obiskovalcev. Prav tako organizira novinarsko konferenco, da novinarjem predstavite Slovenijo in vaše območje. Več o sejmih in borzah si pogledajte na: http://www.slovenia.info/si/Seznam-sejmov-in-borz-za-let-2011.htm?ps_seznam_sejmov_sb=0&lng=1, 10.6.2011.

V poglavju smo predstavili temeljne slovenske dokumente in zakone na področju razvoja slovenskega turizma, ki jih morajo upoštevati vsi javno – zasebni partnerji, ki sodelujejo v procesu razvijanja slovenskega turizma. Njim je podrejeno tudi usmerjanje razvoja turizma in rekreacije na podeželju in tudi vsi javni razpisi na področju razvoja podeželja.

STO je nacionalna turistična organizacija za načrtovanje in izvajanje politike trženja celovite turistične ponudbe Slovenije na domačem in tujih trgih. Kot soustanovitelji lahko k njej pristopijo tudi zainteresirani javno-zasebni partnerji. STO ustanovi Vlada RS, ki jo tudi financira iz proračuna. Financira se še iz lastnih prihodkov, sponzorstev in različnih sredstev fizičnih in pravnih oseb. Sredstva za izvajanje turistične politike se zagotavljajo še iz namenskih sredstev proračuna RS iz koncesijskih dajatev za prirejanje posebnih iger na srečo, ki so namenjena za razvoj in promocijo turizma na nacionalni ravni. Ena od njenih nalog je, da skrbi za skupen nastop na trgu za vse partnerje (tudi za LTO, agencije), kar kaže primer. Načrtuje in izvaja politiko trženja na domačem in tujem trgu in izvaja programe trženja države kot turističnega območja. Upravlja mrežo turističnih predstavništev v tujini in vzdržuje informacijski sistem. Zbira, analizira in posreduje tržne informacije in uvaja nove integralne turistične proizvode.

Je krovna organizacija in povezovalka slovenskega turizma na lokalni, regionalni in državni ravni. Na lokalni ravni sodeluje z LTO-ji, razvojnimi agencijami. Na regionalni ravni sodeluje z regionalnimi razvojnimi centri, Upravnimi enotami; na državni pa z resornimi Ministrstvi in drugimi vladnimi organi, TZS, GZS, posameznimi večjimi turističnimi gospodarskimi subjekti, tudi izven turizma (partnerji v trženju) npr. Inštituti in Raziskovalnimi centri, gospodarske družbe ipd. (slika 51).

Slika 51: Organiziranost turizma na lokalni, regionalni in nacionalni ravni

Vir: Strategija trženja..., 2007

Lokalna turistična organizacija (LTO), razvojne agencije

Načrtovanje, organiziranje in izvajanje politike razvoja turizma na ravni turističnega območja je v pristojnosti občin. Občine lahko naloge prenesejo na pravne osebe, ki so si pridobile status za delovanje v javnem interesu (npr. TZS, TIC, LTO, razvojne agencije ipd.). LTO se financira del iz sredstev proračuna občine in iz namenskih virov občine (koncesijske dajatve, turistična taksa). Koncesijske dajatve so dajatve, ki se jih del nameni lokalnim skupnostim v zaokroženem turistične območju in se uporabljajo za ureditev prebivalcem prijaznejšega okolja in za turistično infrastrukturo (iz postavke igre na srečo). Del sredstev dobi iz turistične takse, ki je pristojbina za prenočevanje, s katero so zavezancem za plačilo v turističnem območju na voljo določene storitve in ugodnosti, ki se jim ob vsakokratnem koriščenju ne zaračunavajo. Plačujejo jo državljani RS in tujci, ki v turističnem območju izven svojega stalnega prebivališča uporabljajo storitve prenočevanja v nastanitvenem objektu.

STO in LTO sodelujeta tudi s Turistično zvezo Slovenije-TZS, ki je javna organizacija na državni ravni. Združuje okrog 660 turističnih društev po Sloveniji. Vanj je vključenih okrog 220.000 ljudi, to je 10 % prebivalcev Slovenije, kar je zelo veliko. TZS je povezovalka na lokalni, regionalni in državni ravni in prispeva k oblikovanju javno-zasebnih partnerstev.

Temeljni slovenski dokumenti na področju razvoja slovenskega turizma, ki jih morajo upoštevati vsi javno – zasebni partnerji (STO, LTO, TZS...) so:

- Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007-2011 (RNUST) (2007),
- Turistična politika za leto 2010 z usmeritvami za leto 2011 (2010),
- Strategija trženja slovenskega turizma 2007-2011 (2007).
- Temeljni zakona na področju turizma je:
- Zakon o spodbujanju razvoja turizma (ZSRT), (Ur.l. RS, št. 2/2004).

Zakon o spodbujanju razvoja turizma (ZSRT) spodbuja razvoj turizma v Sloveniji. Ureja načrtovanje in izvajanje politike spodbujanja razvoja turizma, določa organiziranost izvajanja turistične politike na nacionalni ravni, določa načrtovanje, organiziranje in izvajanje politike spodbujanja razvoja turizma na ravni turističnega območja in določa turistično takso in druga sredstva za izvajanje politike spodbujanja razvoja turizma na nacionalni ravni in na ravni turističnega območja. Zakon določa tudi pogoje za opravljanje dejavnosti organiziranja in prodaje turističnih aranžmajev, turističnega vodenja in spremljanja ter turističnih športnih storitev kot pridobitne dejavnosti.

Po ZSRT je temeljni dokument načrtovanja razvoja turizma na nacionalni ravni strategija slovenskega turizma. Strategijo sprejme Vlada Republike Slovenije za obdobje 5 let. Strategija opredeljuje analizo stanja, turistične trende, konkurenčne prednosti slovenskega turizma, vizijo, strateške cilje in temeljna področja turističnega razvoja, vlogo države, občin, ponudnikov turističnih storitev ter turističnih društev in njihovih zvez pri uresničevanju skupnih strateških ciljev ter temelje politike in ukrepov Vlade Republike Slovenije za spodbujanje razvoja turizma v načrtovanem obdobju. Strategijo trženja slovenskega turizma pripravi STO, potrdi pa Vlada RS, za obdobje 5 let. Namenjena je vsem turističnim ponudnikom, turističnim destinacijam in STO na področju trženja turizma. Ureja načrtovanje in izvajanje, določa organiziranost, spodbujanje, turistično takso in druga sredstva, na ravni turističnega območja in tudi na nacionalni ravni. Ureja tudi organiziranje in prodajo turističnih aranžmajev, turističnega vodenja, turističnih storitev po ZSRT.

Podlage in osnovne strateške usmeritve iz Strategije trženja slovenskega turizma izhajajo iz dokumenta Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma, ki ga izda Ministrstvo za gospodarstvo, potrdi pa Vlada RS, za obdobje 5 let. Namenjen je analizi turističnega okolja, oblikovanju in uresničevanju strategije z vidika politike razvoja turističnih destinacij, človeških virov, promocije in trženja, trajnostnega in regionalnega razvoja, poslovnega okolja in investicij.

Turistična politika je temeljni izvedbeni dokument, v katerem Vlada Republike Slovenije na predlog ministra, pristojnega za turizem, opredeli kratkoročne cilje, ukrepe in aktivnosti za spodbujanje razvoja turizma ter določi obseg sredstev državnega proračuna za spodbujanje razvoja turizma. Izda jo Ministrstvo za gospodarstvo, potrdi pa Vlada RS, za obdobje enega leta.

Vsi dokumenti in zakoni na področju turizma so med seboj usklajeni.

Premislite, na kakšen način poteka partnerstvo, med STO in LTO ? Na kakšen način sodelujejo pri izdaji promocijskih katalogov ?

Na kakšen način TZS oblikuje javno-zasebna partnerstva na vseh ravneh ?

S pomočjo ZSRT (27. čl.) izračunajte turistično takso za družino, ki biva 5 dni (4 nočitve) v Termah Čatež, če turistična taksa znaša 1 evro na osebo: starša, en otrok star 4 leta, drugi otrok star 12 let, ena invalidna oseba in ena oseba z napotnico za

	<p>zdravilišče.</p> <p>Sestavite turistični aranžma za njihovo pet-dnevno bivanje v Termah Čatež, ki mora vsebovati: namestitev, dobrodošlico, zajtrk in večerje, ogleda in izlete, vodenje, prevoz, ceno in dodatne aktivnosti. Izberite ime turističnega aranžmaja ter predstavite turistični aranžma še sošolkam/-cem (ZSRT, čl. 33).</p> <p>Konkretno si oglejte turistični sejem Alpe Adria v Ljubljani.</p>
--	---

Povzetek

Temeljna slovenska dokumenta, ki usmerjata razvoj slovenskega turizma sta Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma in Turistična politika, ki ju izdaja Ministrstvo za gospodarstvo. Strategijo trženja slovenskega turizma pripravi STO in je namenjena vsem turističnim ponudnikom, turističnim destinacijam in STO na področju trženja turizma. Vsi dokumenti so med seboj usklajeni z Zakonom o spodbujanju razvoja turizma, ki spodbuja razvoj turizma v RS in vzpostavlja spodbudno okolje za učinkovitejši in uspešnejši razvoj slovenskega turizma.

8 TURIZEM IN OHRANJANJE KULTURNE DEDIŠČINE

Na STO, na oddelku za promocijo organizirate zanimiv več-dnevni promocijski program za štiri predstavnike konzulatov Evropske Unije. Vaša naloga je, da jim Slovenijo čim bolje predstavite in upoštevate njihove želje. Portugalec si želi preizkusiti naša odlična vina in kulinarčne dobrote. Nемеc je navdušen nad šegami, navadami in običaji. Francoz si želi videti slovensko podeželje in njihove tradicionalne obrti. Belgijec pa želi videti naše najbolj zanimive spominke. Naporno delo? Vendar vse to spada med našo dediščino.

V tem poglavju obravnavamo značilno kulturno dediščino na Slovenskem, tradicijo šeg in navad, kulinarčno dediščino, zaščitene slovenske kmetijske pridelki in živila, dediščino domače in umetne obrti in dediščino kulture stavbarstva.

Slika 52: Kozolci na Slovenskem

Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Kozolec_toplar_Bistrica.jpg, 12.5.2011

Posebnost slovenske kulturne dediščine se zrcali v izjemnem kulturnem in razvojnem stičišču evropskega alpskega, mediteranskega in panonskega prostora. Slovenijo lahko glede na bogastvo kulturne dediščine upravičeno imenujemo »Evropa v malem«. Raznolikost kulturne dediščine v povezavi s turizmom v Sloveniji se kaže tudi v raznoliki in bogati tradiciji praznikov, njihovih šegah in navadah, kulinarčni dediščini, domačih obrteh, spominkih in tudi v kulturi stavbarstva (Bogataj, 1992).

Kulturna dediščina je vsa tista človeška ustvarjalnost, ki je nastala mimo lastnega delovanja narave ali iz nje. Precejšen del naravne dediščine, je v svojem bistvu tudi kulturna dediščina (npr. parki, drevesnica), gre za kulturno krajino, ker je vse nastalo z delovanjem človeka (Bogataj, 2005). Dediščina prikazuje razmerja med kulturnim okoljem, stvaritvami v njem in človekom, zato jo lahko smiselno uporabimo tudi v turizmu na podeželju.

Po Zakonu o varstvu kulturne dediščine (2011) (ZVKD-1, Ur.l. RS, št. 16/2008), dediščino delimo na:

- nepremično dediščino (nepremičnine ali njihovi deli z vrednotami dediščine, vpisana je v register dediščine) ter na
- premično dediščino (premičnine ali zbirke premičnin z vrednotami dediščine) in žive mojstrovine (živa dediščina, ki je razglašena za spomenik).

Bogataj v knjigi Nesnovna kulturna dediščina (2005) pa loči:

- materialno (neživo, snovno) dediščino, ki se deli na premično in nepremično dediščino.
- nematerialno (živo, nesnovno) dediščino.

Kulturna dediščina je opredeljena tudi v Konvenciji o varstvu nesnovne kulturne dediščine in jo je leta 2003 sprejel UNESCO (Bogataj in drugi, 2005). Ohranjanju dediščine v Evropski uniji so namenjeni tudi Dnevi evropske kulturne dediščine (<http://www.zvkds.si/sl/varstvo-kulturne-dediscine/dekd-dnevi-evropske-kulturne-dediscine/>, 26.5.2010).

Med slovenske posebnosti sodijo kozolci, ki so »slovensko avtentični«, vendar ne moremo govoriti o avtohtonosti, ker jih najdemo še drugje po Evropi. V njihovih izvedbah je toliko tipoloških, tehnoloških, funkcionalnih in oblikovalskih izjemnosti, da lahko govorimo o posebnosti. Posebnost je tudi v tem, da nikjer niso tako gosto posejani kot v Sloveniji (Bogataj, 2008, 90). Slovenski kozolci so ena tistih gospodarskih naprav, ki so najbolj slovenske, tudi zaradi njihove »univerzalnosti«, uporabnosti in estetike, ki se je spreminjala skozi zgodovino (Bogataj, 1992, 92).

Med značilno slovensko kulturno dediščino sodijo še lipicanci, panjske končnice ali čelnice, vinska trta modra kavčina (ena najstarejših vitalnih trt na svetu) idrijska čipka, kurenti in še druga.

Slika 53: Dekle ohranja domačo obrt klekljanja Vir: lasten vir

	<p>Naštejte nekaj najbolj značilnih primerov kulturne dediščine v Sloveniji.</p> <p>Kateri premični dediščini bi lahko rekli "živa mojstrovina"? Povejte primer.</p> <p>Kje v Sloveniji so najlepše ohranjeni kozolci in za kakšne namene jih uporabljajo?</p> <p>Ali so lipicanci avtohtoni za Slovenijo? Obrazložite.</p> <p>Kako so nastale panjske končnice ali čelnice?</p> <p>Kam še sega območje izdelovanja čipke v Sloveniji?</p>
---	--

8.1 TRADICIJA PRAZNIKOV, STARIH ŠEG IN NAVAD

Pri predstavljanju kulturne dediščine je pomembna njena avtentičnost - neponarejenost, pristnost v dediščini, ki se kaže v našem vsakdanjem življenju, pri prikazovanju šeg in navad, v prehranjevanju in kulinarčni kulturi, v domačih in umetnih obrteh, v turistični ponudbi in prireditvah, v noši, pri poslovnih darilih ipd.

S šegami in navadami označujemo in tudi razlikujemo najrazličnejše človekovo delovanje, pa naj bo praznično ali vsakdanje, verovanja in vedenja. Navade so ponavljajoča, že ustaljena dejanja in obnašanja, šege pa so nekaj globljega, podedovanega in družbeno priznanega (Bogataj in drugi, 2005, 15).

Bogataj (in drugi, 2005) v knjigi Nesnovna kulturna dediščina deli šege in navade v tri skupine:

- življenjske šege in navade,
- koledarske ali letne šege in navade,
- delovne šege in navade.

Življenjske šege in navade

To so šege in navade, ki spremljajo naše vsakdanje življenje kot so krst, obhajilo, birma, poroka, zaroka in so največkrat vezane na cerkvene običaje. Lahko pa gre tudi za druga praznovanja kot so rojstni dnevi, obletnice.

Koledarske šege in navade

Med koledarske ali letne navade štejemo cerkvena in posvetna praznovanja (npr. Božič, Velika noč, prvi maj, praznik vseh svetih, Martinovo, sv. Miklavž...), tradicionalne prireditve, festivale, pasijone, izletniška in rekreacijska srečanja, pohode in tudi pustne šege (Ilich, 2007).

Največji in najstarejši krščanski praznik je Velika noč, vendar je Božič med ljudmi najbolj priljubljen praznik. Oba sta povezana z najrazličnejšimi šegami in navadami (velikonočne butarice, v novejšem času prenašanje betlehemske luči...) ter tudi verovanji. S praznikom so povezane tudi značilne jedi – prekajena šunka, hren, barvana jajca, orehova potica... Najbolj znan praznik povezan z dediščino vina je Martinovo. Na Martinovo (11. november) se mošt spremeni v vino, kar je potrebno poskusiti in proslaviti (Ovsec, 1993).

Ena od značilnih koledarskih in letnih šeg in navad so tudi pustne šege. Že Kuret (1984) v knjigi *Maske slovenskih pokrajin* opisuje Slovenijo kot »Evropo v malem« na področju pestrosti pustnih šeg, pustnih skupin in pustnih karnevalov. Bogataj (1992) v knjigi *Sto srečanj z dediščino na Slovenskem* opisuje znane pustne skupine v Sloveniji kot so: koranti ali kurenti, cerkljanski laufarji, skoromati v Brkinih, pustarji na Banjščicah, pustovi v Drežnici, mačkare v Dobre polju na Dolenjskem, cerkniška čarovnica...

Slika 54: Prekmurški pozvačin Vir: lasten vir

Prekmurški pozvačini so posebni vabovci, ki vabijo na svatbo sorodnike, sosede, znance in prijatelje. Pozvačinska šega je najbolj razvita na ozemlju Beltincev. Pozvačin je ponavadi sorodnik novoporočencev, ki mora biti veder, odrezav in domiseln mož (Beltinci, 2010, <http://www.kud-beltinci.si/>, 3.6.2011)

Delovne šege in navade

Delovne šege in navade običajno spremljajo določene dogodke ali kmečka opravila, kot so: oglarjenje, koline, žetev, mlačev, košnja, ličkanje, vračanje živine s planine, trgatev, »likof« ob zaključku gradnje stanovanjske hiše ipd.

Praznik kolin je bil nekdanj največji praznik slovenskega kmečkega človeka in naznanja prve zimske dni. Včasih so si le takrat lahko privoščili večje količine mesa (koline, krvavice, prtane klobase...), ki so jih potem jedli več dni in še shranili za čez zimo (Ovsec, 1993).

Prihod živine s planine (govedo, drobnica) spremljajo različne šege in navade kot so druženje ljudi ob raznih kmečkih opravilih, prikaz postopka striženja in predelovanja ovčje volne, predenje in pletenje, polstenje, prikaz izdelovanja sira in še druga stara kmečka opravila ali navade. Prireditve spremlja tudi ponudba kulinarike, kuhanje po starih receptih (masovnek, koroški žganci s kislim mlekom, bohinjski sir mohant) (<http://www.ovce.si/kmalu-bo-tradicionalni-ovcarski-bal-na-jezerskem>, <http://kravjibal.bohinj-info.com/>, 26.5.2011).

Primerjajte med sabo Ovčarski bal na Jezerskem in Kravji bal v Bohinju.

Analizirajte tradicionalne prireditve, kjer je prikazana košnja, ličkanje, oglarjenje ali trgatev?

Katere od analiziranih prireditev bi lahko šteli med najbolj avtentične?

8.1.1 Stare igre ob kmečkih praznikih in prireditve

Neustrezno, nestrokovno predstavljanje dediščine, pretirano poudarjanje zunanjih kulturnih prvin, postavljanje dediščine na raven posebnosti, nekritično vključevanje dediščine v koncepte turističnih prireditev in na področje zabave imenujemo folklorizem (Bogataj, 1992, 16) npr. otroci se oblačijo v tradicionalna oblačila odraslih, pustne like ipd. V teh primerih je dediščina sekundarni element, ki je lahko celo zlorabljen na umeten način npr. kmečka Ohcet v Ljubljani.

Najbolj pozitivno prikazujejo dediščino tiste prireditve, ki jih ob strokovni pomoči lahko imenujemo »živi muzej« (gledališče zgodovine). To so različni prikazi kmečkih iger in kmečkih del, košnja trave, izdelovanje oglarske kope, trenje lanu, prikaz solinarstva, izdelovanje pletenih košev, prikaz izdelovanja klekljanja ipd. V prireditve je lahko vključeno prikazovanje tradicionalnih obrti, šeg in navad, prodaja spominkov, kulinarčna ponudba prazničnih in vsakodnevnih jedi ali pa tudi tekmovanja npr. tekmovanje v klekljanju na Festivalu Idrijske čipke.

Slika 55: Festival Idrijske čipke Vir: lasten vir

Dobro predstavljajo dediščino tudi prireditve, ki so nadaljevanje dediščine v sodobni čas, pustni obhodi, kramarski sejmi (Bogataj in drugi, 2005). Danes so znane tudi različne pravljичne dežele, ki oživljajo like iz preteklosti npr. Kekčeva dežela.

Slika 56: Obisk otrok v Kekčevi deželi v Krnici Vir: lasten vir

	<p>V Kekčevo deželo smejo vstopiti le otroci od 3. do 10. leta. Tam srečajo znane junake, pisatelja Josipa Vandota o pogumnem pastirčku Kekcu in njegovih junakov: hudobnega Bedanca, skrivnostno teto Pehto, modrega Vitranca, prijazno Mojco ali preplašenega Rožleta in Kosobrina. Teta Pehta jim skuha dober čaj iz zelišč in postreže z domačim kruhom, otroci si ogledajo njihove kočice in prisluhnejo zgodbam iz nekdanih dni.</p>
--	--

Stare kmečke igre so prav tako lahko del pozitivnega prikazovanja dediščine imenovane "živi muzej". Ideje zanje snujejo različna podeželska društva, ki ohranjajo stare navade in običaje. Zanimive kmečke igre so npr. izdelovanje lesenih lestev, žaganje drv, zabijanje kolov, lovljenje kokoši, moljenje, iskanje jajca v senu, delanje in pospravljanje strgač, vleka "bremena" in Jakobova žetev (Kocijan, 2007). Več informacij lahko dobite še na: <http://www.zakriz.net/kud.html>, http://www.cezsoca.si/KMECKE_IGRE.php, 26.5.2011.

	<p>Ali poznate še kakšno pravljичno deželo v Sloveniji, ki obuja like iz preteklosti? Opišite in predstavite kakšno staro kmečko igro, obujanje starih običajev, ki jih poznate v vašem kraju.</p>
--	--

8.2 DEDIŠČINA KULINARIČNE KULTURE

Star pregovor pravi: »Človek je, kar je !« in »Povej mi, kaj ješ in povedal ti bom, kakšen si, kakšne so tvoje navade...« Oba pregovora odsevata pomen, ki ga ima prehrana v vsakdanjem življenju. Jemo zato, da živimo, vendar ne živimo samo zato, da bi le jedli !

Spretnost, znanje pripravljanja, ponujanja (dekoriranja) jedi in kuharske sposobnosti imenujemo širše kulinarika (kuhar-kulinarik), ožje pa gastronomija. Od tod tudi izraz kulinarična ali prehrabena kultura. Gastronomija širše pomeni kulturo prehranskih načinov v različnih obdobjih zgodovinskega razvoja. Gastronom je strokovnjak za sestavo jedilnikov in pripravo jedi. Slovenska turistična organizacija (STO) je leta 2006 izdala Strategijo razvoja

gastronomije Slovenije, kjer gastronomijo opredeli kot vedo o prehranjevanju in vinih oz. pijačah (Sibila Lebe, Blažič in drugi, 2006).

Na dediščino kulinarčne kulture v Sloveniji je poleg raznolikosti pokrajin, vplivala tudi raznolika družbena sestava prebivalcev, v katerih je imel stoletja osrednje mesto kmečki sloj. Pestra prehranska različnost se je pokazala tudi pri drugih slojih prebivalcev, kot so meščani, graščaki, rudarji in menihi. Že staroselci in slovanskih priseljencev so imeli vpliv na gospodarsko življenje in prehranjevanje, zlasti s predelavo mleka in prvih začetkov sirarstva. V srednjem veku so zaradi obveznih dajatev zemljiškemu gospodu in cerkvi čutili pomanjkanje žit in kruha, zato so bile temeljne jedi predvsem kaše (ječmenova in prosena) ter stročnice (bob, grah in leča), zelje in repa. Le na praznične dni so uživali razne pogače in meso (svinjsko) – praznik kolin. Pomembni so bili mlečni izdelki in med. V 15. stoletju se je začela uvajati ajda (ajdova kaša). Po geografskih odkritjih pa so na slovenskem prostoru začeli v 17. stoletju uvajati koruzo in fižol, v 18. stoletju pa še krompir, ki je postal zelo priljubljen. Pomembno vlogo pri tem so imeli tudi samostani. V 19. stoletju v času Avstro-Ogrske monarhije začnemo uvajati v prehrano še močnate jedi, krofe, švicarske sire, potico, kranjsko klobaso, štruklje...

Katera je najstarejša slovenska jed?

Od kje izvirajo "slovenski" štruklji in potica? Obrazložite.

Razvoj kulinarčne ponudbe

V Sloveniji narašča povpraševanje po gostinskih storitvah, ki jih nudijo turistične kmetije, vinotoči, osmice, zidanice, vinske kleti ipd. Zakon o gostinstvu določa relativno ozko ponudbo pridelanih živil, pijač in vina, saj turistične kmetije ne bi smele predstavljati nelojalne konkurence gostilnam, ki so v njihovi bližini. Na turistične kmetije prihajajo gostje, običajno visoko izobraženi, ki si želijo na kmetiji zaužiti domačo, zdravo, doma pridelano hrano, zelo okusno in svežo hrano. Zaradi naraščajočih teženj ljudi po iskanju stikov z "domačnostjo", bo število turističnih kmetij tudi v prihodnje naraščalo. Seveda pa velja napoved le v primeru, če ne bo na njih prevladovala izrazito pridobitniška in zlagana ponudba (Sibila Lebe, Blažič, 2006).

Dediščina vinogradništva in vinarstva je zelo pomembna z vidika turizma in dodatne ponudbe, ki jo gostje lahko dobijo na slovenskem podeželju. Različne sorte vina ponujajo: vinotoči in osmice, zidanice, vinske kleti, ob vinsko-turističnih cestah, na vinogradniških turističnih kmetijah.

Slika 57: Vinorodna območja v Sloveniji Vir: Slovenija, turistični vodnik, Kartografija, 2009

Slovenske sorte vin so razdeljena po treh vinorodnih območjih v Sloveniji, ki so:

- Podravsko območje (Ljutomersko-Ormoške gorice, Haloze, Lendavske Gorice, Slovenske Gorice, Goričko).
- Posavsko območje (Kozjansko, Dolenjska, Bela Krajina, Bizeljsko).
- Primorsko območje (Goriška Brda, Vipava, Kras, Slovenska Istra).

Po vinorodnih območjih Slovenije potekajo vinsko-turistične ceste (VTC), kjer se popotnik seznani s kulturno-zgodovinsko in gostinsko ponudbo, se izobražuje ob poti, obišče vinogradniško turistično kmetijo ipd. Več o vinskih cestah si lahko ogledate na: http://www.slovenia.info/si/Vinske-ceste.htm?vinska_cesta=0&lng=1 (26.5.2011).

Oblika vinske trgovine, ki se je ohranila do danes je tudi točenje vina v vinotočih in osmicah. V preteklosti so v vinotočih na Štajerskem lahko točili vino lastnega pridelka le določen čas, danes pa so lahko odprti vse leto oziroma dokler imajo na zalogi vino. Na Primorskem se začasni vinotoči imenujejo osmice. Danes osmice lahko trajajo dvakrat po deset dni. Takrat je prodaja vina neobdavčena, prodajajo pa lahko še druge doma pridelane (brez) alkoholne pijače ter krajevne značilne jedi.

Na Dolenjskem imenujejo prepoznavne vinske hrame, zidanice. V Strategiji razvoja zidaniškega turizma (Veljkovič in drugi, 2007) je opredeljen zidaniški turizem kot turizem v vinogradniških in vinarskih območjih, z vsemi posebnostmi okolja, katerih doživetje zagotavlja bivanje v zidanicah. Ideja Turizem v zidanicah je bila leta 2010 nagrajena v okviru nagrade STO za naziv Sejalec 2010. Turizem v zidanicah je unikatna oblika namestitve v Sloveniji in tudi v svetu. Pri zidanicah so posebni tako objekti kot ponudba. Vsak lastnik zidanice zagotavlja ustrežno kakovost objekta, dodana vrednost pa je dolenjska gostoljubnost. Gostje dobijo ključ zidanice, včasih pa tudi ključ vinske kleti. Lahko se vključijo v različna vinogradniška opravila ali obišejo vinogradniške prireditve, lokalne znamenitosti ali degustacije (Turizem v zidanicah, 2010).

K turistični ponudbi prispevajo tudi kulinarčne prireditve, razna kulinarčna tekmovanja in ocenjevanja kot je npr. salamijade, bogračijada, festival praženega krompirja, Miholov sejem na Kozjanskem (najstarejša na Slovenskem, stara 570 let), praznik češenj, bučarijada, Lükarski praznik ipd. Zelo obiskana turistična ponudba so tudi vinogradniške prireditve, kot npr. praznik refoška v Marezigah, praznik cvička na Dolenjskem, praznik terana in pršuta.

Slika 58: Bučarijada Vir: Grašič, Kos Skubic, 2010

Festival kranjske klobase, ki se odvija v Sori pri Medvodah vključuje tudi strokovno ocenjevanje kranjskih klobas z izborom najboljše kranjske klobase in razstavo kulinarčnih specialitet na temo kranjske klobase (<http://www.festival-kranjske.si>, 26.5.2011).

Strategija razvoja gastronomije

Razvoj kulinarčne ponudbe v Sloveniji je opredeljen v Strategiji razvoja gastronomije (Sibila Lebe, Blažič, 2006), ki predstavlja model promocije kulinarčne dediščine za potrebe turizma v Sloveniji.

V njej je opredeljen opis slovenske kulinarčne ponudbe in njena povezava s turistično ponudbo, razvojne težnje v tujini, sodobna prehranska načela, predlogi za razvoj kulinarčne ponudbe v Sloveniji. Med drugim Strategija priporoča, da regionalne jedi ponujamo kot del praznikov, da je potrebno zaščititi izdelke in recepture, da se oblikuje tematske kulinarčne poti in prireditve, da je potrebno spodbujati specializacijo ponudbe, da je potrebno sestaviti koledar prireditev na vinskih cestah, da bi bili jedilniki pisani v narečju, oblikovanje skupne tržne znamke itd. Strategija slovenske jedi in vina razvršča po različnih kulinarčnih regijah. Strategija opisuje tudi kulinarčno ponudbo na turističnih kmetijah in ponudbo vin.

Strategija razvoja gastronomije (Sibila Lebe, Blažič in drugi, 2006) Slovenijo razdeli na več kulinarčnih regij, kot so: Ljubljana z okolico, Prekmurje, Dolenjska, Bela Krajina, Gorenjska, Škofjeloška, Kras, Idrijsko-Cerkljanska, Slovenske Gorice ipd. Vsaka od teh regij ima svojo značilno kulinariko.

Opišite značilne jedi v vašem kulinarčnem območju.

Kakšna kulinarčna ponudba je značilna za Belo Krajino, Koroško in Goriška Brda?

Katere kulinarčne prireditve potekajo v vaši bližnji okolici?

Katere vsakodnevne in praznične jedi ter vina postrežejo na prireditvi?

8.2.2 Zaščiteni kmetijski pridelki in živila

Zaščitenost slovenskih pridelkov in živil je pomembna z vidika promocije in trženja slovenskih jedi in zaščite slovenske kulinarčne ponudbe po posameznih geografskih območjih. Evropska unija je leta 1992 vzpostavila enoten sistem za zaščito kmetijskih pridelkov in živil - certifikat, kar potrošniku zagotavlja pristnost tradicionalnih lokalnih proizvodov.

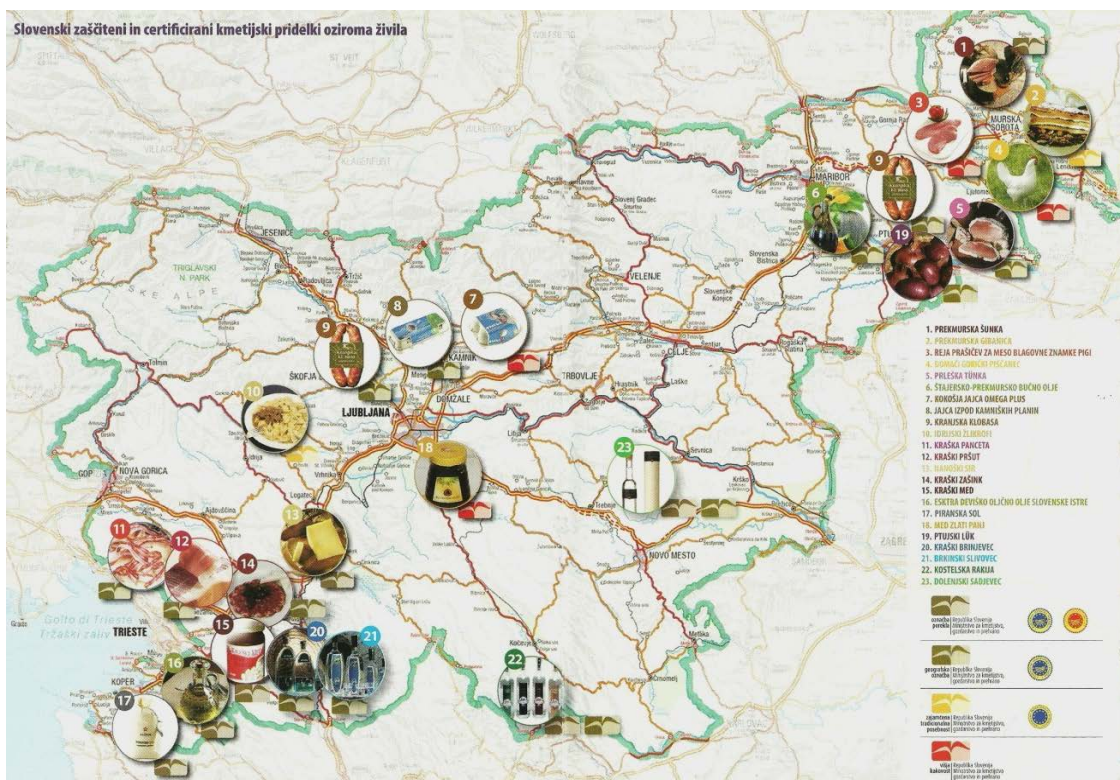
Zaščita kmetijskega pridelka in živil pomeni, da je zaščiteno ime določenega kmetijskega pridelka oz. živil kot tudi način proizvodnje, geografsko območje ali tradicija izdelovanja. Slovenija je sistem zaščite kmetijskih pridelkov in živil prevzela po osamosvojitvi in sicer po štirih shemah kakovosti za zaščito kmetijskih pridelkov in živil. V njih so opredeljeni pogoji in zahteve evropske in nacionalne zakonodaje. Evropska shema kakovosti :

- Zaščiteni označba porekla (ZOP) (Uredba Sveta (ES) št. 510/2006).
- Zaščiteni geografska označba (ZGO) (Uredba Sveta (ES) št. 510/2006).
- Zajamčena tradicionalna posebnost (ZTP) (Uredba Svet (ES) št. 509/2006).

Nacionalna shema kakovosti omogoča zaščito kmetijskih pridelkov in živil le na območju Republike Slovenije.

- Višja kakovost (Pravilnik o postopkih zaščite kmetijskih pridelkov oziroma živil, Uradni list RS, št. 15/08).

Kmetijski pridelki oziroma živila z geografskim poreklom so tesno povezani z območjem, katerega ime nosijo. Geografska označba označuje kmetijski pridelek oziroma živilo iz območja, katerega ime nosi, vendar je povezava manj tesna kot pri geografskem poreklu. Če kmetijski pridelek oziroma živilo nosi označbo tradicionalnega ugleda, pomeni, da je pri proizvodni poudarjena tradicija glede načina proizvodnje ali sestave oziroma tradicionalne surovine, sama proizvodnja pa geografsko ni omejena. Po svojih specifičnih lastnostih je kmetijski pridelek oziroma živilo višje kakovosti boljše od istovrstnih kmetijskih pridelkov oziroma živil in odstopa od njihove minimalne kakovosti, če je ta predpisana. Proizvajalci slovenskih zaščitenih kmetijskih pridelkov in živil imajo certifikat, ki ga podeljuje Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (Pogačnik, 2009).

Slika 59: Slovenski zaščiteni kmetijski pridelki in živila Vir: Grašič, Kos Skubic, 2010

 Idrijski žlikrofi so prva slovenska jed, ki je bila zaščiten na ravni Evropske unije kot »zajamčena tradicionalna posebnost«. Narejeni so iz vlečenega testa s krompirjevim nadevom in značilno obliko. Proizvodnja geografsko ni omejena, proizvajalci pa morajo imeti certifikat.

Slika 60: Idrijski žlikrofi Vir: Arhiv gostilna Kos

 Kraški pršut ima zaščiten geografsko označbo in je sušeno svinjsko redkeje goveje stegno. Praviloma se ne prekaja, suši se na zraku devet do šestnajst mesecev, na redkih kmetijah sušijo in zorijo pršut še dlje. Izdelujejo ga predvsem v Istri, na Krasu, Goriškem, Vipavskem in v Brdih. Ekstra

deviško oljčno olje Slovenske Istre ima zaščiteno označbo porekla.
--

Slika 61: Kraški pršut in ekstra deviško oljčno olje Slovenske Istre

Vir: Grašič, Kos Skubic, 2010

Poleg idrijskih žlikrofov, kraškega pršuta in ekstra deviškega olja Slovenske Istre štejemo med zaščitene kmetijske pridelke in živila še druge. Več o tem si poglejte: (Grašič, Kos Skubic, 2010).

	<p>Kateri so še zaščiteni kmetijski pridelki in živila? Razporedite jih po štirih različnih shemah kakovosti.</p> <p>Kaj je značilno za belokranjsko pogačo in prekmursko gibanico?</p> <p>Poiščite skupne značilnosti obeh živil, predvsem z vidika turistične ponudbe v kulinariki.</p>
--	---

8.3 DEDIŠČINA DOMAČE IN UMETNE OBRTI

Izraz rokodelstvo se je uveljavil v Sloveniji iz nemške besede »Handwerk« in pomeni obrt, pri kateri se s preprostimi orodji kaj izdeluje in popravlja. Včasih pa so rokodelca označevali kot mojstra, ki je bil več vrhunskemu izdelovanju nekih tradicionalnih predmetov npr. suha roba, pleteni koši, glineni izdelki.

Domača obrt pomeni ponovitev dediščine rokodelstva ali na tradiciji sloneče obrtno delo kmečkega prebivalstva, ki je stranska zaposlitev (Bogataj, 1989). Iz nemške terminologije smo prevzeli še en izraz »Kunsth Handwerk«, kar pomeni umetnostna ali umetna obrt (Bogataj, 2005), ki pomeni unikatno in maloserijsko ustvarjalnost.

Razpoznavno blagovno znamko kakovosti na področju domače in umetne obrti imenujemo »Rokodelstvo Art & Craft«. Podeljuje jo Obrtna zbornica Slovenije za vrhunsko kakovost rokodelskim izdelkom, ki jih vsak mesec ocenjuje strokovna komisija. Pregled pozitivno ocenjenih izdelkov predstavlja bienalna razstava, ki jo pripravi Obrtna zbornica Slovenije v Slovenj Gradcu in Ljubljani (Bogataj, 2005).

Bogataj (2005) loči tri oblike izdelkov domače in umetne obrti:

Nadaljevanje dejavnosti dediščine iz preteklosti npr. izdelki iz suhe robe, ljubljanska cvetnonedeljska butarica, lončarski izdelki, pletarstvo in pletilstvo.

»oživljenje« izdelkov rokodelske dediščine, replike npr. neandertalčeva piščal kot turistični spominek, repliciranje panjskih končnic, replike slovenskih in tujih glasbil.

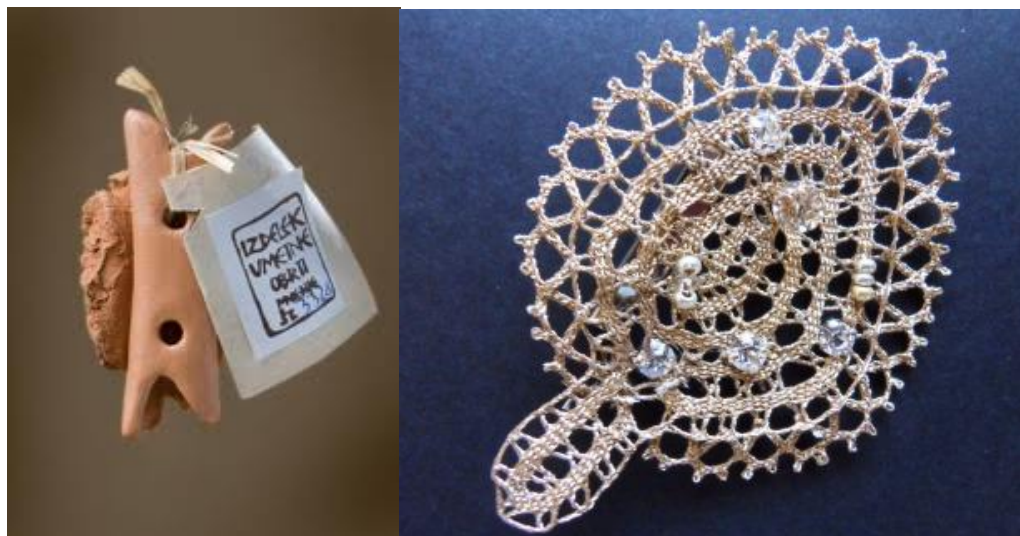
Novo oblikovanje izdelkov, ki iz dediščine izhajajo, dizajni npr. kolekcija Nature Design Oskar Kogoj, kamnoseški izdelki Jernej Bortolato, izdelovanje vrhunskih godal, ročna izdelava papirja, klekljani izdelki – idrijska čipka.

V turizem se dediščina domače in umetne obrti vključuje tudi preko spominkarstva in ponudbe poslovnih daril.

Spominkarstvo in poslovna darila

Spominkarstvo je dejavnost načrtovanja, izdelovanja in zbiranja spominkov. Spominek pa je vsak predmet, izdelek, ki nam predstavlja posebnosti naravnega okolja, ustvarjalne različnosti vsakdanjikov in praznikov prebivalcev v različnih geografskih območjih, pa tudi posebnosti, ki jih lahko vidimo v muzejih, naravnih parkih, turističnih centrih (Bogataj, 2008b).

Za spominkarski del rokodelske ustvarjalnosti skrbi Združenje spominkarjev pri Turistični zvezi Slovenije, ki usmerja razvoj spominkarstva na terenu, organizira in vodi razstave in bienale, svetuje na področju trženja spominkov (Bogataj, 2008b). Največjo ponudbo spominkov ima danes Zavod za turizem Ljubljana, kjer je cela vrsta kakovostnih spominkov, pod blagovno znamko »ljubljski spominek« (Bogataj, Letič, 2008). Slovenska turistična organizacija je leta 2008 izdelala Strategijo spominkov v slovenskem turizmu (Bogataj, 2008b) v katerem so sistematično predstavili stanje na področju spominkarske ponudbe in določili najbolj značilne spominke v Sloveniji po območjih.

Slika 62: Glinena replika neandertalčeve piščali Vir: Arhiv LTO Cerknio

Slika 63: Klekljana čipka s perlami Vir: Šiviljstvo Mal

	<p>Poimenujte iz vsake skupine izdelkov domače in umetne obrti v Sloveniji, po en primer in ga opišite.</p> <p>Kateri so najbolj značilni spominki v Sloveniji po območjih?</p>
---	---

8.4 DEDIŠČINA KULTURE STAVBARSTVA

V kulturi stavbarstva se vse manj kaže prepletanje alpskega, sredozemskega in panonskega sveta. Tipološko so etnologi med kmečkimi domovi druge polovice 19. stoletja ločili različne tipe hiš. V sodobnosti o takšni pokrajinski stavbni tipiki že dolgo več ne moremo govoriti, vendar jo moramo upoštevati zlasti pri prenovi objektov v turistične namene. Pri tem je potrebno upoštevati videz, zgodovino in tudi zgodbo posameznih domačij, ki jih skušamo obnoviti in vsebinsko prenoviti (Bogataj, 1992).

Delitev stavbne dediščine po pokrajinskih značilnosti iz konca 19. stoletja:

- alpska hiša (gorenjska, koroška, škofjeloško-cerkljanska, bovška hiša),
- primorska hiša (kraška, istrska, vipavska, briška, severno primorska hiša),
- osrednjeslovenska hiša (zahodno-slovenska, vzhodno-slovenska, notranjska hiša),
- panonska hiša (pomurska in belokranjska hiša).

Slika 64: Liznjekova hiša v Kranjski Gori Vir: lasten vir

Liznjekova hiša je pristna slovenska alpska hiša, s katero upravlja Gornjesavski muzej Jesenice, v njem pa je etnološki muzej (<http://www.gornjesavskimuzej.si/>, 3.6.2011). V Sloveniji poznamo še več primerov, kjer so pri prenovi stavbne dediščine upoštevali lokalno tipiko in zgodovino in so del turistične ponudbe npr. Nacetova hiša v Puštalu pri Škofji Loki, Štanjel na Krasu, posestvo Pule v Trebelnem, Škrabčeva domačija v Hrovači pri Ribnici, Dominkova hiša v Gorišnici pri Ptuj.

Slika 65: Mladinski hostel Pliskovica Vir: www.pliskovica.si/novice.html, 26.5.2011

Slamčeva domačija (Mladinski hostel) v Pliskovici na Krasu je zanimiva kraška hiša, ki deluje v obnovljeni kraški domačiji, zaščiteni kot kulturni spomenik. Hiša je grajena iz kamna, s strmo streho s skrilasto kritino, na oknih so jrte, podi in stopnice so leseni... Danes so v njej mladinska prenočišča, delavnice, možnost ogleda (http://www.hostelkras.com/index_files/Page266.htm, 26.5.2011).

Med kulturno dediščino v stavbarstvu v Sloveniji sodijo tudi t.im. hiše s tradicijo. To so hiše z ohranjeno tradicijo v arhitekturi, ponudbo in izborom hrane ter običaji v turistični ponudbi, ki so razvijajoč turistični produkt na osnovi slovenske tradicije, običajno turistične kmetije. Slovenija je leta 2004 postala enakovreden partner v mednarodnem konzorciju Evropa tradicij, skupaj z Anglijo, Francijo, Irsko, Nizozemsko in Portugalsko (<http://www.europetraditions.eu>, <http://www.hisestradicijo.com/about/>, 26.5.2011).

Izjemna dediščina je lahko vpisana tudi na evropski ali svetovni seznam kulturne dediščine in lahko prispeva k večji prepoznavnosti v svetu in posledično tudi k povečanju turističnega obiska in povečanju dohodka območja. Zato si države prizadevajo pridobiti znak evropske dediščine oziroma biti vpisane na seznam svetovne dediščine.

Znak evropske dediščine

Pobuda o prepoznavanju skupne evropske dediščine, pod skupnim imenom Znak evropske dediščine (ZED) se je izoblikovala v letu 2006. Z njo želijo države poudariti pomen kulturne raznolikosti v Evropski uniji ter promovirati in povečevati ugled kulturne dediščine. Sem sodijo še spomeniki, naravne lepote, arheološki ostanki, mestna jedra in kulturne znamenitosti.

V Sloveniji so označbo že prejeli: spominska cerkev sv. Duha na Javorci nad Tolminom, Partizanska bolnišnica Franja v Dolenjih Novakih pri Cerknem, Plečnikove Žale - Vrt vseh svetih v Ljubljani.

Slika 66: Obnovljena Partizanska bolnica Franja v Dolnjih Novakih

Vir: Fototeka Cerkljanskega muzeja

Partizanska bolnica Franja je danes ena redkih še ohranjenih partizanskih bolnic, ki so v letih druge svetovne vojne delovale v Sloveniji. Je ena od treh slovenskih znamenitosti, ki so v začetku leta 2007 pridobile Znak evropske dediščine. Znak priznava spomeniku pomembno vlogo v evropski zgodovini ter zavezuje k varovanju in posredovanju te kulturne dediščine bodočim rodovom. Partizansko bolnico Franjo je leta 2007 močno prizadelo neurje. V celoti je bila rekonstruirana in za poglede ponovno odprta v letu 2010. Partizanska bolnica Franja si že več let prizadeva, za vpis na seznam svetovne kulturne dediščine (www.muzej-idrija-cerkno.si, 3.6.2011).

Seznam svetovne kulturne dediščine

Seznam svetovne dediščine vodi UNESCO, specializirana organizacija Združenih narodov za področje izobraževanja, znanosti, kulture in komunikacij. Republika Slovenija je bila sprejeta v UNESCO leta 1992 kot 167. članica. Sedež organizacije je v Parizu v Franciji (<http://www.unesco.org>, 26.5.2011).

Slika 67: Škocjanske jame, na UNESCO-vem seznamu kulturne dediščine

Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Burger_SJ_Ponvice_01.jpg, 26.5.2011

V Sloveniji so bile Škocjanske jame, zaradi svojega izjemnega pomena za kulturno in naravno svetovno dediščino leta 1986 vpisane na Unescov seznam svetovne kulturne in naravne dediščine (<http://www.unesco.si/dediscina/skocjanske-jame.html>, 26.5.2011).

	<p>Analizirajte vse omenjene primere stavbne dediščine, glede na namembnost v turistične namene.</p> <p>Primerjajte med sabo njihovo turistično ponudbo. Pokomentirajte.</p> <p>Ali je bila še katera slovenska dediščina poleg omenjenih še vključena na evropski in svetovni seznam kulturne dediščine?</p> <p>Ovrednotite pomen kulturne dediščine Slamčeve domačije (www.pliskovica.si/novice.html, 26.5.2011) z vidika predstavljanja stavbne dediščine, domače ponudbe kulinarike, s prikazi domače in umetne obrti, s primernimi spominki, delavnicami, s prikazi šeg in navad ipd.</p> <p>Na kakšen način bi vi še predstavili Slamčevo domačijo obiskovalcem ?</p> <p>Konkretno si oglejte na terenu primer kulturne dediščine, ki je del turistične ponudbe !</p>
---	--

Povzetek

Posebnost slovenske kulturne dediščine se zrcali v izjemnem kulturnem in razvojnem stičišču evropskega alpskega, mediteranskega in panonskega prostora. Ta raznolikost se kaže v bogati tradiciji praznikov, njihovih šegah in navadah, v ohranjanju legend in običajev, pestri kulinarčni ponudbi, z domačimi in umetnimi obrtmi, značilnimi spominki in s stavbno dediščino. Pri prikazovanju dediščine v turistične namene, moramo zlasti upoštevati avtentičnost; najboljše predstavljajo dediščino tisti dogodki, prireditve ki so nadaljevanje dediščine v sodobni čas ali »živi muzej« (npr. prikazi kmečkih opravil, kmečkih iger). Najbolj avtentična kulturna dediščina (ali kvalitetni kmetijski pridelki in živila) lahko pridobijo določen znak kakovosti.

	<p>Bogataj, J., Letič, L. Spomini iz Slovenije... Slovenska turistična organizacija, Ljubljana: Futura DDB, 2008, str. 34.</p> <p>Bogataj, J., To je Slovenija: Vodnik po posebnostih Slovenije, Ljubljana: Darila Rokus, 2008a, str. 127.</p> <p>Pavlin, M., Klemenc, S. Turizem v zidanicah. Mirna Peč, 2010, str. 36.</p> <p>Pogačnik, M. Certificirani proizvajalci slovenskih zaščitenih kmetijskih pridelkov in živi. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Direktorat za varno hrano, Ljubljana, 2009, str. 49.</p>
---	---

9 TURIZEM IN OHRANJANJE NARAVNE DEDIŠČINE

Vaš prijatelj, dopisovalec iz Sydneya iz Avstralije prihaja na obisk. Iz pisem ga poznate kot navdušenega popotnika, ljubitelja narave, ki bi rad v Sloveniji obiskali pokrajino, kjer si bo lahko ogledal čim več naravnih znamenitosti. Rad bi obiskal naravne parke pri nas, osvojil nekaj dvatisočakov in si ogledal visokogorski svet. Rad bi našel rastišče planike in triglavskega svišča in enkrat videl ponosnega kozoroga in hitrega gamsa. Željo ima videti vsaj tri strme soteske in korita in ledeniško dolino po kateri je v ledeni dobi polzel ledenik.

V tem poglavju obravnavamo varovanje in kakovost virov okolja v povezavi s turizmom, interpretacijo dediščine in projekte v povezavi z okoljem in turizmom ter zavarovana območja v Sloveniji. Okoljski vplivi na turizem in rekreacijo so podani v zadnjem delu.

Slika 68: Triglavski narodni park

Vir: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Triglav-narodni-park.jpg>, 26.5.2010

Razvojna turistična priložnost Slovenije je turistično-rekreativna ponudba, zasnovana na kakovostnih virih okolja (naravnih dejavnikov), pokrajinski in biotski raznovrstnosti ter kulturni dediščini slovenskih naselij in turistično aktualnih storitvah. Pokrajinsko mozaičnost Slovenije pogojuje razvoj različnih vrst turizma in rekreacije, vključno s številnimi sonaravnimi oblikami preživljanja prostega časa v naravi (Plut, 2006).

Naravno dediščino imenujemo območje in objekte v naravi, ki so dragocen ali redki naravni pojav s posebno ekološko, kulturno, znanstveno, zgodovinsko in estetsko vrednostjo. Naravna in kulturna dediščina sta za obiskovalce običajno najbolj privlačni, ko se odločajo za oddih, po raziskavah in ocenah obiskovalcev, pa ima naravna dediščina celo večjo prednost kot kulturna dediščina (Cigale in drugi, 2010, Šolar, 2006). Skoraj polovica turistov je v raziskavi Statističnega urada Republike Slovenije (št. 806/2004), ki je bila izvedena leta 2003, z najboljšo oceno ocenila kakovost okolja (<http://www.stat.si/doc/pub/rr-806-04.pdf>, 26.5.2011).

Tudi tuje raziskave (Carson in drugi, 2009) ugotavljajo, da je največji razlog, da turisti obiščejo državo naravna in kulturna dediščina. Obiskovalci največkrat obiščejo nacionalne parke in znamenitosti, za večino pa je največja privlačnost naravna dediščina, kulturna dediščina in lokalna identiteta domačinov pa pritegneta manj obiskovalcev.

	<p>Katere turistične destinacije bi predstavil prijatelju iz zgornjega opisa?</p> <p>Predstavite naravne znamenitosti v parku, ki je najbližji v vaši regiji.</p> <p>Oglejte si na spletni strani TNP (http://www.tnp.si, 1.6.2011) naravne in kulturne znamenitosti parka ter razvoj podeželja.</p>
---	--

9.1 KRATEK PREGLED VAROVANJA OKOLJA IN ZAKONODAJA

Zgodovina varovanja okolja v Sloveniji le malo zaostaja za svetovno (park Yellowstone, 1872), saj sega že v leto 1888, ko je kočevski pragozd, ki je obsegal 305 ha postal prvo zavarovano območje v Sloveniji, med prvimi na svetu in še danes je edini pragozd v Evropi (Berginc, 2007).

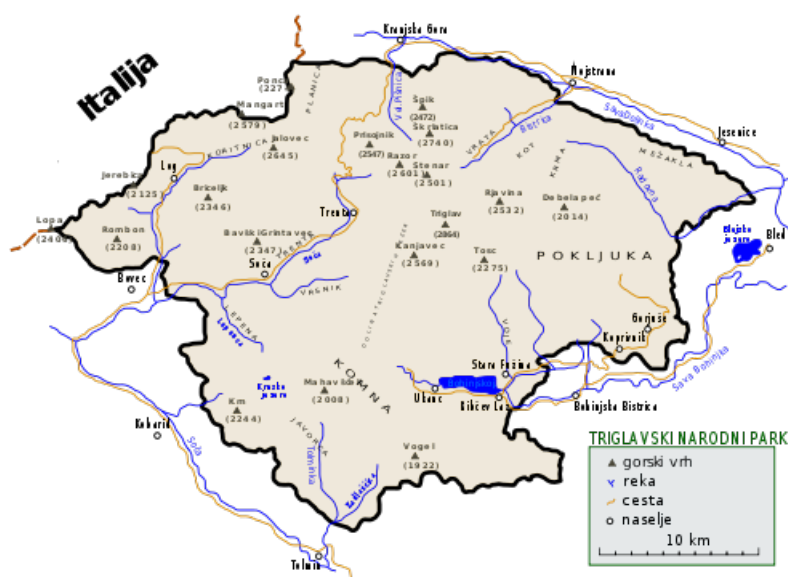
Slika 68a : Gezir Old Faithful v Yellowstone nacionalnem parku

Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Old_Faithful_Geysir_Yellowstone_National_Park.jpg

	<p>V nacionalnem parku Yellowstone je več gejzirjev kot na vsem ostalem svetu skupaj, skoraj vsako leto pa odkrijejo še kakšnega novega. Najbolj znan izmed teh gejzirjev je Old Faithfull ali »Stari zanesljivi«, ki izbruhne enkrat na 65-92 minut. Do sedaj je potrjeno izbruhnil že več kot 137.000 krat, preko interneta pa ga lahko opazujete neposredno preko spletne kamere (http://sl.wikipedia.org/wiki/Narodni_park_Yellowstone, 31.5.2011).</p>
---	---

S predpisom je danes v Sloveniji zaščiteneh 380 ha pragozdov. Poleg pragozda Rajhenavski Rog (51 ha) in pragozda Pečka (60 ha) ima Slovenija zaščiteneh še osem pragozdnih rezervatov (<http://www.umanotera.org/index.php?node=91>, 26.5.2011).

Leta 1908 je bila dana prva pobuda za zavarovanje Doline Triglavskih jezer in varstvo jam. Leta 1919 je bil vzpostavljen Odsek za varstvo prirode in prirodnih spomenikov pri Muzejskem društvu v Ljubljani. Njegovo najpomembnejše delo je bila Spomenica, kjer je bil podan predlog za ustanovitev več zavarovanih območij, za zavarovanje rastlinskih, živalskih vrst ter jam in program za varstvo narave. Uresničenih je bilo le del predlogov, predvsem pa so bile zavarovane jamske živalske in rastlinske vrste in podzemne jame. Z Direkcijo Šum v Ljubljani in Slovenskim planinskim društvom je bil vzpostavljen Alpski varstveni park v dolini Triglavskih jezer za obdobje 20 let, v obsegu 1400 ha. Leta 1961 je bila Dolina Triglavskih jezer razglašena za narodni park. Obsegal je poleg Triglavskih jezer še Komarčo s slapom Savica in Hribarice s Kanjavcem. Meril je 2000 ha. Leta 1981 je bil ustanovljen javni zavod Triglavskega narodnega parka, v velikosti 84.805 ha) (Berginc, 2007). Sprejet je bil tudi zakon o Triglavskem narodnem parku (Ur.l. SRS št. 17/81).

Slika 69: Zemljevid Triglavskega narodnega parka

Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Triglavski_narodni_park.svg, 26.5.2011

Leta 1945 je bila ustanovljena prva poklicna strokovna služba za področje varstva narave - Zavod za varstvo in znanstveno proučevanje kulturnih spomenikov in prirodnih znamenitosti. Leta 1991 pa je bil ustanovljen Zavod RS za varstvo naravne in kulturne dediščine, ki je postal organ v sestavi Ministrstva za kulturo, s čimer je izgubil prvotni status samostojne organizacije (Berginc, 2007).

Zakonodaja v varstvu okolja

Prva sistemska zakona na področju varstva narave sta bila sprejeta v drugi polovici 20. Stoletja:

- leta 1970 je bil sprejet Zakon o varstvu narave (Ur.l. SRS, št. 7/70),

- leta 1981 pa Zakon o naravni in kulturni dediščini (Ur.l. SRS, št. 1/81).

Leta 1993 je bil z Zakonom o varstvu okolja (Ur.l. RS št. 32/93, št. 41/2004, št. 108/2009) vzpostavljen celovit sistem varstva okolja in narave ter njihova izhodišča in načela. Ta zakon ureja varstvo okolja pred obremenjevanjem kot temeljni pogoj za trajnostni razvoj... Za več si preberite: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r05/predpis_ZAKO1545.html, 26.5.2011.

Zakon o ohranjanju narave (ZON) je bil sprejet leta 1999 (Ur.l. RS št. 56/99, Ur.l. RS št. 31/2000). Ta zakon določa ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot z namenom prispevati k ohranjanju narave (<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199956&stevilka=2655>, 26.5.2011).

Leta 2004 je bil sprejet Zakon o varstvu podzemnih jam (ZVPJ) (Ur.l. RS št. 02/04, 61/2006), ki ureja varstvo in rabo podzemnih jam, varstvene režime, ukrepe varstva in druga pravila ravnanja, vključno z obnovitvijo podzemnih jam, ki so onesnažene ali poškodovane (<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=20042&stevilka=67>, 26.5.2011).

Leta 2010 je bil sprejet novi Zakon o Triglavskem narodnem parku (ZTNP) (Ur.l. RS št. 52/2010), ki določa varstvena območja v narodnem parku, pravila ravnanja in varstvene režime, način upravljanja TNP, sodelovanja javnosti in prebivalcev narodnega parka pri upravljanju, trajnostne razvojne usmeritve ter način njegovega izvajanja, financiranje, nadzor, sankcije in druga ravnanja, povezana s cilji in nameni tega zakona (<http://www.uradni-list.si/1/content?id=9868>, 26.5.2011).

Ocenite kolikšen delež sedanjega Triglavskega narodnega parka je obsegal prvi park v dolini Triglavskih jezer z imenom Alpski varstveni park.

Preglejte si omenjene zakone iz varstva okolja in ocenite koliko je trajnostni razvoj turizma vključen v zakonodaji o varstvu okolja.

S katerimi ukrepi je trajnostni razvoj vključen v Zakonu o varstvu okolja?

9.2 INTERPRETACIJA DEDIŠČINE

Ena od nalog zavarovanih območij po svetu je tudi interpretacija naravne in kulturne dediščine. Pomeni predstavljanje dediščine na ljudem razumljiv način z namenom, da bi ljudje naravo bolj cenili in varovali. Zgodovina interpretacije se je začela prav v parkih, ker je bil stik z obiskovalci pomemben. Prvi tak park je bil ameriški Yellowstone nacionalni park, kjer so se postavljala temeljna načela interpretacije.

Interpretacija dediščine je poleg Združenih držav Amerike dobro razvita še v Avstraliji, Kanadi in Veliki Britaniji, na celinskem delu Evrope pa močneje na severu kot jugu. Cilj interpretacije dediščine je običajno izobraževalni (kaj želimo, da obiskovalci izvedo), čustveni (kaj želimo, da obiskovalci čutijo do območja) in vedenjski (kako želimo, da se obiskovalci obnašajo). Med delovna področja interpretacije običajno štejemo razstave, opremljene poti, publikacije, avdio-video ogleda, predavanja, urejanje učne poti, središča za obiskovalce ali informacijske centre, vodene ogleda, spletne strani, »team buildinge«, šole v naravi.

Interpelacije se lotimo najprej tako, da naredimo načrt interpretacije, kjer opredelimo cilje interpretacije, ciljne skupine in vrednotenje svojih rezultatov.

	<p>V Sloveniji tak načrt interpretacije pripravil Krajinski park Sečoveljske soline, s katerim upravlja koncesionar. Zanimiv je podatek, da se je od leta 2002 do leta 2004 število obiskovalcev povečalo od 8.000 na 26.000. V parku so uredili tudi sprehajalno-kolesarske steze, obnovili nasipe in solinarske hiše, center za obiskovalce in pridobili blagovno znamko Sečoveljskih solin (Morgan, 2006).</p>
---	---

V Sloveniji še ni sistematičnega pregleda nad različnimi oblikami interpretacije v zavarovanih območjih. Podatki o interpretaciji so dosegljivi na spletni strani Za ljubitelje narave (<http://www.za-ljubitelje-narave.mop.gov.si/>, 26.5.2011) v okviru Ministrstva za okolje, prostor in energijo in spletni strani Interpretacija narave (<http://www.interpretacija.si/>, 26.5.2011). Tu lahko najdete praktična priporočila, primere dobre prakse, arhive člankov, poročila z delavnic. Od leta 2003 potekajo prva usposabljanja za področje interpretacije dediščine v Sloveniji, ki jih organizira Agencija RS za okolje. Na njih se usposablja strokovnjaki za interpretacijo narave. Največ zanimanja v Sloveniji je pri povezovanju interpretacije in turizma, kar pomeni možnost sodelovanja med turizmom in varstvom okolja v prihodnje. Najpogostejše in najboljše so kombinacije različnih načinov interpretacije dediščine.

	<p>Študija primera: Muzej solinarstva se nahaja v opuščnem predelu Sečoveljskih solin na desnem bregu kanala Giassi. Zajema solinsko hišo z muzejsko zbirko in solni fond s pripadajočim dovodnim kanalom za morsko vodo (Giassi). Solinska hiša obsega niz treh stavb: enonadstropno hišo, ki je služila za bivanje solinarjeve družine in za shranjevanje soli, nekdanje pritlično skladišče, v katerem so shranjevali sol, in po starem vzorcu obnovljeno krušno peč, posebnost Sečoveljskih solin (www.kpss.si/, 26.5.2011).</p>
---	--

Slika 70: Sečoveljske soline

Vir: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/3f/SecovljeSoline1.JPG>, 26.5.2011

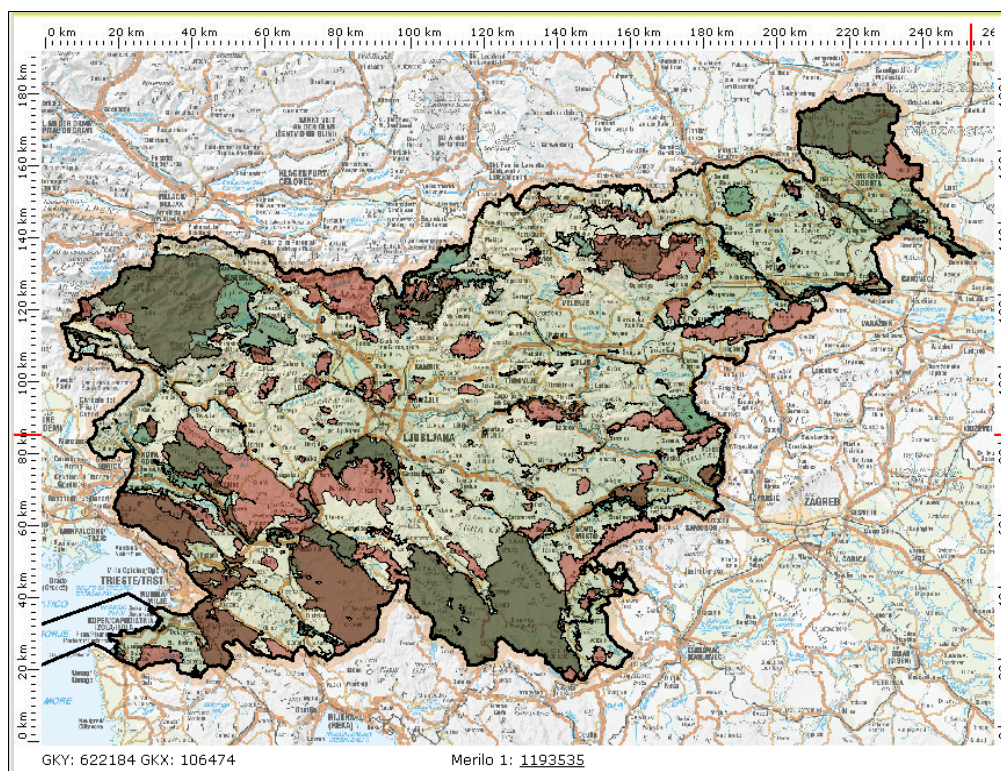
Opišite primer interpretacije dediščine vam najbližjega parka.

Opišite primer interpretacije dediščine v Krajinskem parku Goričko (Kuštor, 2006).

9.3 OBMOČJE NATURA 2000 IN PROJEKTI

Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, razglašeni v državah članicah Evropske unije z osnovnim ciljem ohraniti biotsko raznovrstnost za bodoče rodove. Posebna varstvena območja so torej namenjena ohranjanju živalskih in rastlinskih vrst ter habitatov, ki so redki ali na evropski ravni ogroženi zaradi dejavnosti človeka.

Projekti v varstvu okolja v Sloveniji morajo biti sestavljeni v sodelovanju s kmetijstvom, lokalnim gospodarstvom ter turizmom in rekreacijo in morajo biti zgled pri usmerjanju trajnostnega razvoja, ne da bi pri tem prišlo do negativnih vplivov na naravo ali na ekonomske učinke.

Slika 71: Območja Natura 2000 v Sloveniji

Vir: http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso, 26.5.2011

Območja Natura 2000 so določena na podlagi direktive o habitatih (Direktiva Sveta 92/43/EGS - pSCI območja) in direktive o pticah (Direktiva Sveta 79/409/EGS) - SPA območja). Direktivi podpirata trajnostni razvoj, ki lahko zadovoljuje potrebe sedanjih rodov, hkrati pa ne škoduje potrebam prihodnjih in ne izključujeta človeške dejavnosti. Vendar pa moramo zagotoviti, da te dejavnosti ne bodo ogrozile narave, temveč bodo njeno ohranjanje podpirale.

V okviru evropskega omrežja naravovarstvenih območij Natura 2000 ima Slovenija določenih 286 območij, od tega jih je 260 določenih na podlagi direktive o habitatih in 26 na podlagi direktive o pticah. Območja zajemajo 36 odstotkov površine Slovenije. V zavarovanih območjih je 25 odstotkov skupne površine Natura 2000 območij (<http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=45>, 26.5.2011).

Območje NATURA 2000 podpirajo naravovarstveni projekti kot so: projekt AlpNaTour, Interreg IIIB, Alpine Space, LIFE, PHARE, projekti EDEN, programi MAB in drugi. Navajamo nekaj primerov:

	<p>V območju Nature 2000 je bil izveden projekt AlpNaTour, ki je del programa Interreg IIIB in Alpine Space. Raziskava Gozdarskega inštituta Slovenije (Polanšek, Kovač, 2006) je osvetlila problematiko turizma in rekreacije v gozdnih območjih Natura 2000. Nenačrtno izvajanje turističnih in rekreativnih dejavnosti na teh območjih ima lahko negativne učinke na trajnostni razvoj. Načrtno usmerjanje je potrebno zlasti na tistih področjih, kjer lahko vznemirja nekatere živali ter rastline. Zato je potrebno urediti načrtovanje upravljanja Natura 2000 območij, ki naj bi vključeval zahteve različnih uporabnikov prostora in interesnih skupin npr. naravovarstvo, kmetijstvo, turizem in rekreacija ipd. Potrebno je informirati obiskovalce ter poskrbeti, da Natura 2000 ne postane »cokla« razvoju krajev, v katerih je določena.</p>
---	--

	<p>V okviru projekta LIFE je nastal projekt »Presihajoče Cerknjsko jezero«, s katerim želijo ohraniti veliko raznolikost rastlinskih in živalskih vrst ter njihovih habitatov na presihajočem Cerknjskem jezeru. Z naravovarstvenimi akcijami, kot so obnova strug vodotokov, coniranje habitatnih tipov, košnja, odstranjevanje zarasti, obveščanje in ozaveščanje, želijo poskrbeti, da bo dediščina naših prednikov ostala nedotaknjena tudi našim zanamcem (Torkar, 2008).</p>
---	--

Projekti Life in Phare so omogočili še izvedbo učnih poti npr. učnih poti na barju Goreljek na Pokljuki v Triglavskem narodnem parku, v Sečoveljskih solinah in v Parku Škocjanske jame.

Projekt EDEN (Evropska destinacija odličnosti) je zasnovala Evropska komisija v skladu z usmeritvami evropske turistične politike. Cilj projekta je usmeriti pozornost na vrednost, raznolikost in skupne značilnosti evropskih turističnih destinacij ter promocija destinacij, kjer je cilj gospodarske rasti zastavljen tako, da zagotavlja družbeno, kulturno in okoljsko trajnost.

	<p>Tema izbora EDEN 2010 je bila Turizem in voda. Evropska destinacija odličnosti je postala destinacija Reka Kolpa. Je mejna reka, ki preseneča z naravno strugo, brzicami, kanjoni, prodišči, pokrajina ob njej pa z biotsko raznovrstnostjo, razkošjem naravnih vrednot in kulturnih posebnosti, kot so npr. steljniki.</p>
---	--

Človek in biosfera (MAB) je Unescov medvladni raziskovalni program, ki vzpostavlja svetovno mrežo biosfernih območij, kjer se ohranja biološka pestrost in spodbuja trajnostni razvoj. Poudarek je na integriranem, kooperativnem, decentraliziranem upravljanju, pri čemer je zlasti pomembno sodelovanje z lokalnimi skupnostmi. V Sloveniji imamo tri območja, ki so bila sprejeta v ta program: biosferno območje (BO) Julijske Alpe, BO Kras in BO

Kozjansko – Obsotelje (<http://www.unesco.si/nacionalni-odbori-medvladnih-programov.html>, 26.5.2011).

Del območij NATURA 2000 so tudi območja Ramsarske konvencije, ki je konvencija o mokriščih mednarodnega pomena, zlasti habitati vodnih ptic. Taka mokrišča so v Sečoveljskih solinah, ob Cerkniškem jezeru in v Škocjanskih jamah (<http://www.ramsar.si>, <http://www.ramsar.org>, 26.5.2011).

	<p>Opredelite, kje so območja Natura 2000 v Sloveniji.</p> <p>Na kakšen način so projekti v varstvu okolja vplivali na ponudbo presihajočega Cerkniškega jezera?</p> <p>Katera destinacija v Sloveniji je postala evropska destinacija odličnosti v letošnjem letu, v okviru STO? Zakaj? (Leta 2010 je bila Reka Kolpa na temo Turizem in voda.)</p>
---	--

9.4 ZAVAROVANA OBMOČJA

Leta 2011 smo imeli v Sloveniji: 1 narodni park, 3 regijske parke (1 v nastajanju), 43 krajinskih parkov (1 v nastajanju), 1 strogi naravni rezervat, 54 naravnih rezervatov in 1277 naravnih spomenikov. Zavarovanih je 254.847 ha, kar je 12,57% površine Slovenije (<http://www.arso.gov.si/narava/zavarovana%20obmo%C4%8Dja/>, 26.5.2011).

Svetovna zveza za ohranitev narave - IUCN (The World Conservation Union) definira zavarovano območje kot del kopnega ali morja, ki je posebej namenjen varovanju in ohranjanju biotske raznovrstnosti ter naravnega in z njim povezanega kulturnega bogastva, s katerim se upravlja s predpisanimi pravili ravnanja ali kako drugače učinkovitimi sredstvi.

Namen zavarovanih območij je zagotoviti trajno ohranjanje naravnih vrednot državnega pomena in ohranitev prvobitne narave in kulturne dediščine ter krajine, omogoča aktivno sprostitev in rekreacijo v naravnem okolju, spodbuja ekonomski razvoj, izraža nacionalni javni interes varovanja narave in daje možnost za raziskave in izobraževanje, ki se nanašajo na ohranjanje narave ter trajnostni razvoj ohranjanje kulturne krajine s pomočjo spodbud in posebnih podpor (Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, <http://www.umanotera.org/index.php?node=49>, 26.5.2011).

	<p>Katere službe vse skrbijo za ohranjanje zavarovanih območij v Sloveniji?</p> <p>Kateri so parki v ustanavljanju oziroma novo ustanovljeni parki v Sloveniji? Opišite jih.</p>
---	--

Zavarovana območja so eden izmed ukrepov varstva narave. Širša in ožja zavarovana območja so opredeljena v Zakonu o ohranjanju narave (ZON) (Ur.l. RS št. 96/04).

Širša zavarovana območja ali naravni parki:

Narodni park (NP) je veliko območje s številnimi naravnimi vrednotami ter z veliko biotsko raznovrstnostjo. V pretežnem delu narodnega parka je prisotna prvobitna narava z ohranjenimi ekosistemi in naravnimi procesi, v manjšem delu narodnega parka so lahko tudi območja večjega človekovega vpliva, ki pa je z naravo skladno povezan npr. Triglavski narodni park.

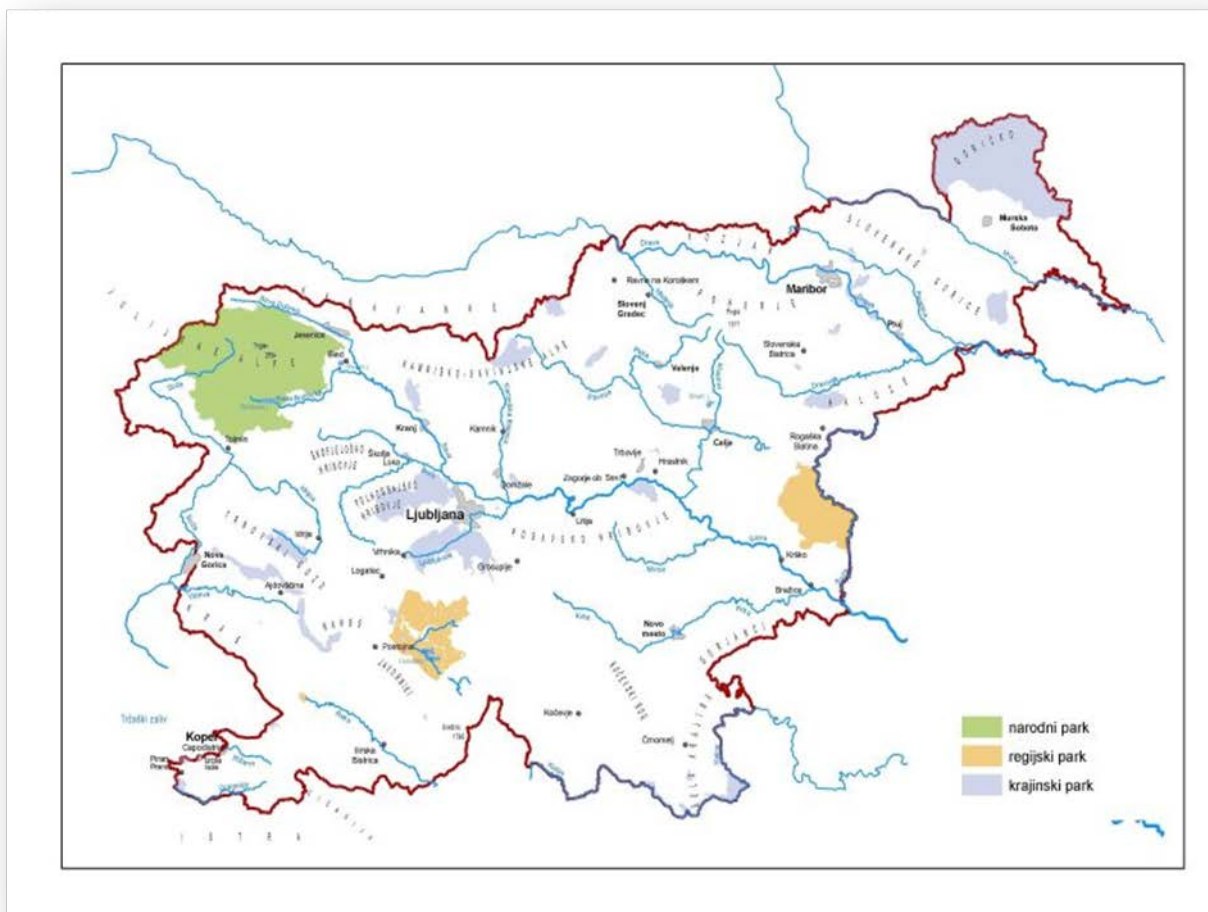
Leta 2006 je TNP prejel nagrado Evropske skupnosti za kulturno dediščino Europa Nostra za arhitekturno obnovo Pocarjeve domačije, ki je etnološka znamenitost doline z bogato zbirko starih predmetov in zgodbo o rodu Pocar. Leta 2003 je bil TNP razglašen za BO Julijske Alpe, pod okriljem UNESCO.

Regijski park (RP) je obsežno območje regijsko značilnih ekosistemov in krajine z večjimi deli prvobitne narave in območji naravnih vrednot, ki se prepletajo z deli narave, kjer je človekov vpliv večji, vendarle pa z naravo uravnotežen. To so: Park Škocjanske jame, Kozjanski park, Notranjski regijski park, v ustanavljanju regijski park Kamniško-Savinjske Alpe.

Krajinski park (KP) je območje s poudarjenim kakovostnim in dolgotrajnim prepletom človeka z naravo, ki ima veliko ekološko, biotsko ali krajinsko vrednost. Krajinski park Radensko polje je v ustanavljanju. Več o tem: <http://www.parki.mop.gov.si/>, 2.6.2011.

Na območju Cerkniškega jezera je od leta 2002 Notranjski regijski park, ki obsega 222 km² in vključuje osem Natura 2000 območij ter mokrišč mednarodnega pomena. Najpomembnejše naravne znamenitosti so presihajoče Cerkniško jezero, Rakov Škocjan, ponorna jama Velika Karlovica, Mali in Veliki naravni most, kraški pojavi (požiralniki, bruhalniki, estavele, ponori), Križna jama. V parku je pestrost živalskih in rastlinskih vrst velika. Tu najdemo slovenski endemit kranjski jeglič, 34 vrst orhidej, 250 vrst ptic, 9 avtohtonih vrst rib, 630 vrst metuljev, gnezdišče za kosca in velikega škurha in vidro, ki je znanilec neokrnjene narave in čiste vode.

Slika 72 : Širša zavarovana območja v Sloveniji

Vir: http://www.parki.mop.gov.si/obstojeca_zavarovana_obmocja.html, 2.6.2011

	<p>Podrobneje predstavite regijske parke v Sloveniji.</p> <p>Naštejte in najдите na zemljevidu krajinske parke v Sloveniji.</p> <p>Poiščite parke, ki jih je ustanovila država in imajo upravljavce ter svojo spletno stran.</p> <p>Zakaj Kozjanski regijski park lahko imenujemo tudi »krajina mnogih obrazov«?</p> <p>Katere velike dvorane si lahko ogledamo v Škocjanskih jamah?</p> <p>Kaj pomeni trideželni park Goričko?</p> <p>Katero zavarovano rastlino lahko najdemo na Ljubljanskem barju in kdaj je najlepša?</p> <p>Kateri je najlepši zaliv v Sloveniji in v katerem parku se nahaja?</p> <p>Kje živi črni močeril?</p> <p>Po čem je znano Radensko polje in kje je? (Naravni parki Slovenije, http://www.mop.gov.si/si/medijsko_sredisce/ostale_publicacije/,</p>
--	--

10.6.2011)

Ožja zavarovana območja

Med ožja zavarovana območja štejemo naslednje kategorije:

Strogi naravni rezervat (SNR) je območje naravno ohranjenih geotopov, življenjskih prostorov ogroženih, redkih ali značilnih rastlinskih ali živalskih vrst ali območje, pomembno za ohranjanje biotske raznovrstnosti, kjer potekajo naravni procesi brez človekovega vpliva.

Naravni rezervat (NR) je območje geotopov, življenjskih prostorov ogroženih, redkih ali značilnih rastlinskih ali živalskih vrst ali območje, pomembno za ohranjanje biotske raznovrstnosti, ki se z uravnoveženim delovanjem človeka v naravi tudi vzdržuje npr. Naravni rezervat Škocjanski zatok, Mala Pišnica v Kranjski Gori, Lahinjske luge, dolina Triglavskih jezer, Strunjan, Notranjski Snežnik, Zelenci...

Naravni spomenik (NS) je območje, ki vsebuje eno ali več naravnih vrednot, ki imajo izjemno obliko, velikost, vsebino in lego, ali pa so redki primer naravne vrednote npr. Dolžanova soteska, Spominski park Udin Boršt, Blejski otok, Blejski Vintgar.

	Krajinski park Zgornja Idrija je občina Idrija razglasila in ustrezno zavarovala leta 1992. Območje parka zavzema 4230 hektarov, večino razgibanega površja pa pokrivajo gozdovi. Osrednje turistične znamenitosti parka so Divje jezero in Klavže - slovenske piramide. Del parka je tudi 400-letni energetska vodni kanal Rake, ki je bil pozidan šele v letih 1766-1770. Pri Kamšti se začne naravoslovna učna pot, priljubljeno sprehajališče z bogatim rastlinstvom (Bavdaž in drugi, 1999).
--	---

	<p>Kateri strogi naravni rezervat v Sloveniji poznamo?</p> <p>Kaj je razlika med naravnim rezervatom in naravnim spomenikom? Povejte primere.</p> <p>Kje se nahaja naravni rezervat Škocjanski Zatok in kje Rakov Škocjan?</p> <p>Analizirajte in presodite vpliv turizma in rekreacije na okolje na primeru območja Notranjskega regijskega parka (okrog Cerkniškega jezera) pri turističnih in Rekreativnih dejavnostih kot so: vožnja z motornimi sanmi, drsanje, čolnarjenje, ribolov, kolesarjenje, gorsko kolesarjenje, gostinska dejavnost, parkirišča ipd.</p>
--	--

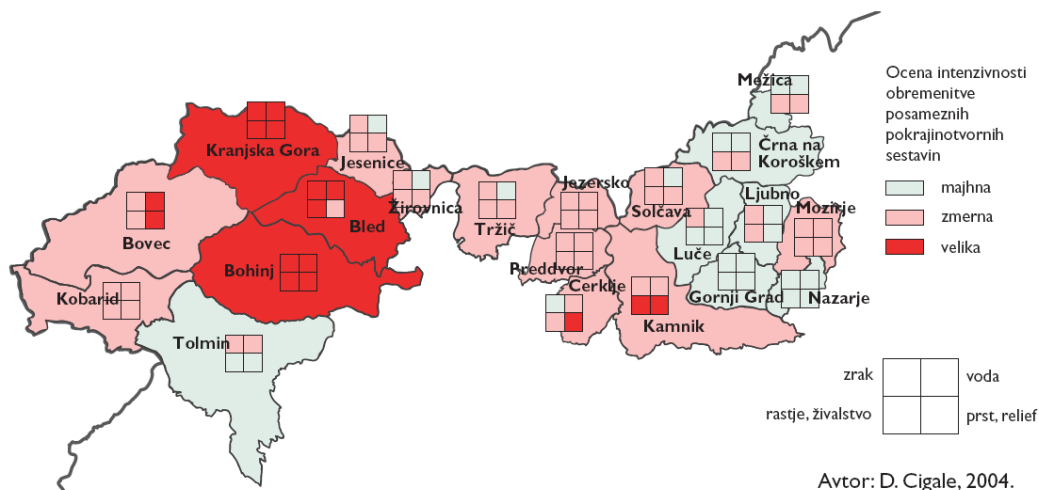
9.5 OKOLJSKI UČINKI V TURIZMU IN REKREACIJI

Trajnostni (sonaravni) turizem in rekreacija sta obravnavana v številnih domačih in tujih raziskavah. Nekateri primere, predvsem z vidika vplivov na okolje, podajamo v učbeniku.

Raziskave o rekreaciji v visokogorju so potekali na primeru Triglavskega narodnega parka (Šolar, 2006), ostalega alpskega sveta (Cigale, 2004) in ledenika Baltoro v Karakorumu, v Himalajskem pogorju (Mrak, 2009), z vidika območij množičnega turističnega obiska. Mrak (2009) primerja najpogostejše oblike rekreacije v visokogorju z vidika vplivov na okolje

(pohodništvo, alpinizem, turno smučanje, alpsko smučanje, jadrarno padalstvo, gorsko kolesarjenje, vožnja s terenskimi vozili in motornimi sanmi, helikoptersko smučanje) in ugotavlja, da je zaradi turizma in rekreacije v visokogorskem svetu opazna obremenjenost okoljskih sestavin. Tudi Šolar (2006) ugotavlja, da ni vprašanje da ali ne trajni turizem v TNP (eko-turizem), vendar so bolj pomembna vprašanja kot so kdaj, kje, kako in koliko izkoristiti naravne danosti. Kajti zavarovana območja kot so parki, so ena izmed najpomembnejših turističnih destinacij na svetu in eden glavnih virov dohodka v območju parka. Zato morajo biti vse odločitve, povezane z razvojem turizma, usklajene z vključevanjem in soglasjem ljudi, ki žive v parku in upravljavec zavarovanega območja. Obremenitve, povezane s turizmom in rekreacijo, so v slovenskem alpskem svetu res pomembne predvsem na turistično najbolj obiskanih območjih (Bled, Bohinj, Kranjska Gora), kjer so primerljive z obremenitvami, ki jih povzroča domače prebivalstvo (Cigale, 2004).

Vsi avtorji pridejo do enake ugotovitve, da je potrebno skrbeti za skladnost ohranjanja naravnih in kulturnih značilnosti zavarovanih območij z upoštevanjem okoljskih, socialnih in ekonomskih dejavnikov. Mrak (2009) predlaga rešitev, da je mogoče nekatera turistična območja potrebno "žrtvovati" in prepustiti množičnemu turizmu, da se zaščiti druga območja, ki so manj poznana in redko obiskana. V okolju množičnega obiska je potrebno postaviti neke omejitve oz. dodatne ukrepe, do koder se še lahko izkorišča.

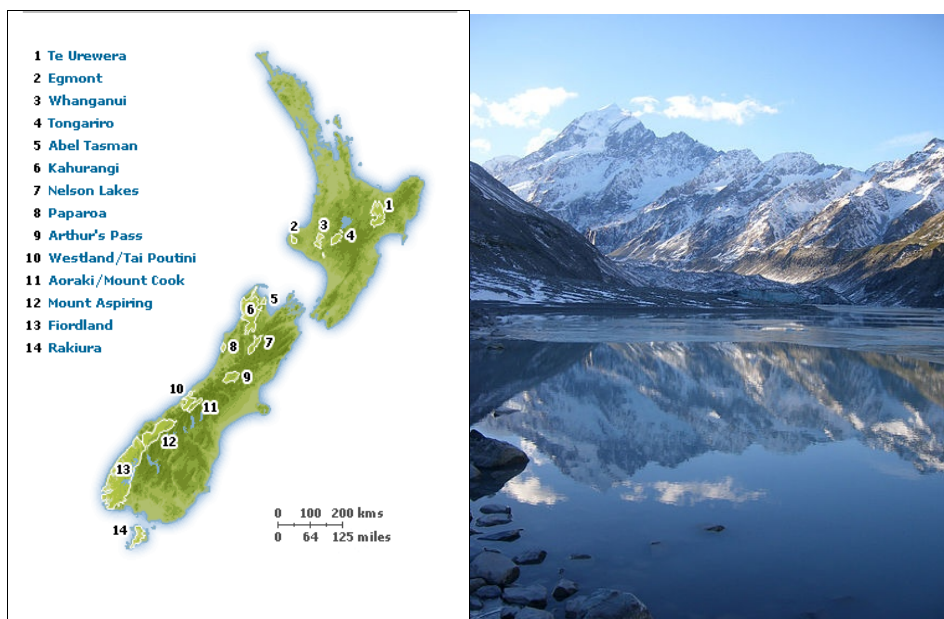

Slika 73: Ocena obremenitev zaradi turizma in rekreacije v slovenskem alpskem svetu

Vir: Cigale, 2004

Raziskava Mednarodne organizacije za gorsko kolesarjenje (Sprung, 2005) je primerjala vplive na okolje gorskega kolesarjenja z drugimi uporabniki poti in ugotovila, da kolesarjenje ne povzroča na rastlinstvu več škode kot pohodništvo. Zaradi rekreacije so večji vplivi le na živalstvo (motenje, vznemirjanje).

Nacionalne parke v Novi Zelandiji obišče letno 2,4 milijona obiskovalcev (od leta 1990), predvsem zaradi naravnih vrednot, avanturističnega turizma in kulturne dediščine Maorov. Macleod (1989) in Ryan (2003) ugotavljata, da je predvsem narava turizma neprijazna za kulturo lokalne skupnosti. Obremenjenost okolja nastaja ne glede na zvrst turizma, zaradi množice obiskovalcev in velike doživljajske ponudbe (tematski parki). Država si prizadeva za hitro rast ekološko osveščenega turizma. Kljub temu na primeru Nove Zelandije opozarja Gosar (2005), da se moramo zavedati, da vsak obiskovalec spremeni zatečeno prostorsko stvarnost in da pravzaprav sonaravni turistični razvoj v resnici sploh ne obstaja.

Slika 74: Parki v Novi Zelandiji Vir:

<http://www.newzealand.com/travel/destinations/national-parks/national-parks-home.cfm>,
26.5.2011

Nacionalni park Mount Cook na Novi Zelandiji je znan po ogromnih ledenikih, obsežnih gorskih območjih, visokih gorah (3.764 m Mt Cook) in stalnem snegu in ledu, ki pokriva kar tretjino parka. Največji Tasmanov ledenik je dolg 27 km in širok 3 km, večja ledenika pa sta še ledenik Franc Josef in ledenik Fox. Park je del svetovne dediščine UNESCO.

Analizirajte ponudbo treh nacionalnih parkov Nove Zelandije ugotovite, kaj le-ti ponujajo obiskovalcem (<http://www.newzealand.com>, 1.6.2011).

Primerjajte ponudbo parkov s ponudbo parkov v Sloveniji !

Analizirajte in presodite vpliv turizma in rekreacije na okolje na primeru območja Notranjskega regijskega parka (okrog Cerkniskega jezera) pri turističnih in Rekreativnih dejavnostih kot so: vožnja z motornimi sanmi, drsanje, čolnarjenje, ribolov, kolesarjenje, gorsko kolesarjenje, gostinska dejavnost, parkirišča ipd.

Povzetek

Slovenijo štejemo med tiste države v Evropi, kjer je biotska pestrost in ohranjenost narave največja. Zato obiskovalce v Slovenijo najbolj pritegnejo naravne znamenitosti in obiskovanje zavarovanih območij, parkov. V Sloveniji je 12.6 % zavarovanih območij. V zavarovanih območjih je 25 odstotkov skupne površine območij Nature 2000. V letu 2011 je v Sloveniji en narodni park, trije regijski parki, 43 krajinskih parkov ter dva parka v ustanavljanju, en strogi naravni rezervat, 54 naravnih rezervatov in 1277 naravnih spomenikov – to je 47 širših zavarovanih območij in 232 ožjih zavarovanih območij (2010).

	<p>Lukan Klavžer, T., et. al. Triglavski narodni park: vodnik. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001, str. 104.</p>
	<p>Naravni parki Slovenije. Slovenska turistična organizacija, Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana, 2010, str. 39.</p>
	<p>Torkar, G. Presihajoče Cerkniško jezero. Projekt LIFE06NAT/SI/000069, Cerknica, 2008.</p>

10 SISTEM POTI V SLOVENIJI

V Centru za šolske in občolske dejavnosti v Planici (dom Planica), Olimpijskega športnega centra Planica, se najavi skupina tridesetih srednješolcev, ki želi pet dni preživeti zelo aktivno in športno. Ker je poletje, jih usmerite na rekreativne poti, ki peljejo proti Kranjski Gori in Tamarju. V svojem centru jim predstavite učenje skik in prosto plezanje. Za vsak dan jim ponudite zanimive pohodne ter planinske poti različnih težavnosti pod Jalovcem in Slemenom.

Slika 75: Center šolskih in občolskih dejavnosti, Olimpijski športni center v Planici Vir: lasten vir

V zadnjem poglavju smo predstavili sistem poti po Sloveniji, ki so športno-rekreativne, tematsko-turistične, učno-naravoslovne ter poti po zavarovanih območjih. Podrobneje smo predstavili pohodniške in kolesarske poti, ki so za Slovenijo najbolj značilne in tudi najbolj obiskane. Opisali smo še druge oblike rekreacije, ki smo jih razdelili na vodno, kopensko in zračno rekreacijo. Opredelili smo tudi športne organizacije, zveze in društva, ki se v Sloveniji ukvarjajo z rekreacijo v povezavi s ponudbo turizma na podeželju.

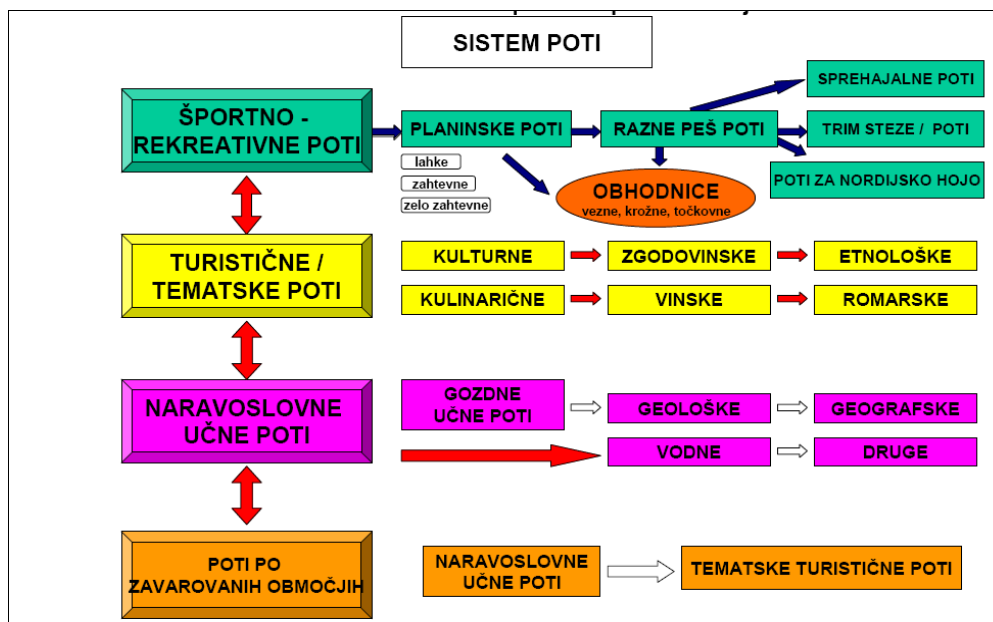
Pojem »učna pot« (greenway, study trail), poenostavljeno pomeni pot, ki je speljana skozi naravo in je povezana z mesti. Njen osnovni namen je rekreacija, lahko pa je namenjena tudi izobraževanju o naravi, živalskih in rastlinskih vrstah, tradicionalnih obrteh ipd. (»študijska pot«).

Učne poti so se začele razvijati v začetku 20. stoletja, da bi se okrepile in vsebinsko obogatile možnosti rekreacije naraščajoči mestni populaciji, strnjeni v gosto naseljenih mestih. Konec 20. stoletja so nastale še druge učne poti (tematske poti), predvsem zaradi ekološke ozaveščenosti, saj je bilo leta 1998 (Strategija..., 2005) osnovano tudi Evropsko združenje učnih poti (EGA).

Poimenovanje poti v Sloveniji je v literaturi različno in zelo neenotno, zlasti pri naravoslovnih in učnih poteh. Poti so raztresene na različnih spletnih straneh ter vodnikih, nikjer niso zbrane na enem mestu. V našem učbeniku smo poti razdelili v štiri skupine, glede na vrsto in pomen rekreacije (Strategija..., 2005, Priporočila..., 2010). Glede na vrsto poti ločimo:

- športno-rekreativne poti,

- tematske poti ali turistične poti,
- učne poti ali naravoslovne poti,
- poti po zavarovanih območjih.

Slika 76: Sistem poti v Sloveniji Vir: Priporočila..., 2010

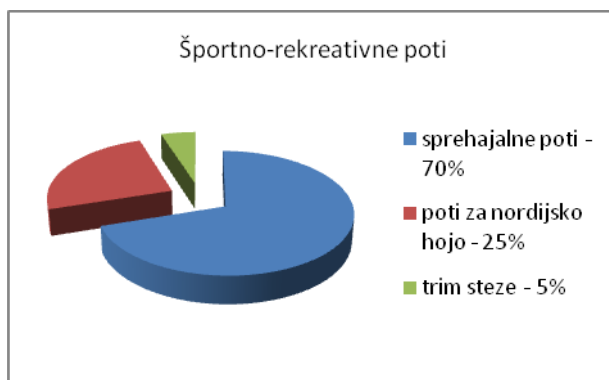

Na različnih spletnih straneh poiščite poti, ki so dosegljive v vaši regiji.

Opreделите jih po vrstah in po pomenu.

10.1 ŠPORTNO – REKREATIVNE POTI

Športno-rekreativne poti so namenjene rekreaciji, lahko pa se prepletajo z ostalimi potmi, tematskimi, učnimi in potmi po zavarovanih območjih. Običajno so speljane v bližini turističnih centrov, zaradi dodatne ponudbe rekreacije. Med športno-rekreativne poti štejemo planinske poti, razne pešpoti, ki so sprehajalne poti, trim steze in poti za nordijsko hojo. V Sloveniji so sprehajalne poti (70 odstotkov) najbolj zastopane, nato pa trim steze (25 odstotkov) in najmanj poti za nordijsko hojo (5 odstotkov) (Priporočila..., 2010). V učbeniku smo med športno-rekreativne poti šteli tudi kolesarske poti.

Slika 77: Krožni izsek športno-rekreativnih poti Vir: Priporočila..., 2010

V nadaljevanju bomo podrobneje opisali pohodniške in kolesarske poti, kot najpogostejše oblike rekreacije v Sloveniji, o čemer pričata tudi dobro obiskani rekreativni akciji Olimpijskega komiteja Slovenije (Združenje športnih zvez): »Slovenija Kolesari« in »Slovenija teče«.

Slika 78: Akcija »Slovenija kolesari« in akcija »Slovenija teče« Vir: lasten vir

	<p>Katere kolesarske in pohodniške poti lahko najdete v vaši okolici? Najdite zanje ustrezne turistično-rekreacijske zemljevide, kjer so poti vrisane.</p>
--	--

10.1.1 Kolesarske poti

Kolesarstvo je v Sloveniji ena izmed najbolj priljubljenih športnih panog. STO je Slovenijo

razdelila na 14 kolesarskih območij, ki morajo vsebovati določene standarde za označitev poti, možnostih zemljevida in kolesarskega vodnika, nastanitev, najema in popravila koles ter kolesarske informacijske točke (http://www.slovenia.info/si/Kolesarska-destinacija.htm?kolesarska_destinacija=0&lng=1, 26.5.2011).

V Sloveniji je okrog 60 informacijskih centrov (2007), kjer lahko kolesarji dobijo informacije. Raziskava o kolesarskem turizmu na primeru kolesarske prireditve Slovenija kolesari (Podobnik, 2007) odkriva pomanjkljivosti in možnosti izboljšanja turistične ponudbe. Ugotovitve so naslednje:

- Kolesarske poti so neenakomerno razporejene.
- Izposojevalnice koles in opreme ter servisi imajo prekratek obratovalni čas.
- Kolesarske poti niso dovolj speljane med turističnimi zanimivostmi.
- Signalizacija, ki usmerja turista, je neurejena, pomanjkljiva in predvsem oblikovno neenotna.
- Informacijske table nimajo označenih vseh kolesarskih poti, težavnosti, dolžine in zanimivosti.
- Kolesarska literatura (vodniki, karte) ni dosegljiva pri vseh turističnih ponudnikih ob poti.
- Specializirana ponudba ob kolesarskih poteh je neurejena.
- Premalo je kolesarjem prijaznih turističnih kmetij.
- Ob kolesarskih poteh ni urejenih pokritih počivališč.
- Kolesarskih programov, namenjenih določeni ciljni skupini, je premalo.
- Dostopnost z vlakom ali avtobusom ni omogočena.
- Premajhna zainteresiranost ponudniki javnih prevozov o specifičnosti potreb kolesarskih turistov.

V letu 2008 je 30 specializiranih nastanitev za pohodništvo, kolesarjenje ali oboje in STO ustanovilo združenje Pohodništvo & kolesarjenje giz, z namenom hitrejšega razvoja turističnih produktov za pohodništvo in kolesarjenje v Sloveniji. Združenje sodeluje s STO in javno-zasebnimi partnerji združenja, LTO-ji, občine, PZS, TZS, TNP, nekatera podjetja in institucije.

Slika 79: Kolesarjenje Vir: http://www.pac-sports.com/si/gorsko_kolesarjenje.htm, 26.5.2011

Ena najbolj urejenih kolesarskih poti v Sloveniji je v Zgornjesavski dolini in poteka od Mojstrane, mimo Gozda Martuljka, Kranjske Gore in Rateč. Veliko kolesarskih poti, ki so primerne za različne ciljne skupine, je urejenih v Prekmurju.

	<p>Kaj štejemo med specializirano ponudbo ob kolesarskih poteh?</p> <p>S pomočjo spletnih strani poiščite primer kolesarske poti v vaši regiji in opredelite njeno ponudbo.</p> <p>Sestavite kolesarski program za družino z otroki za kolesarjenje v okolici Moravskih Toplic.</p>
--	---

10.1.2 Pohodniške poti

Najbolj množična nevladna organizacija v Sloveniji je Planinska zveza Slovenije (PZS), ki vključuje kar 2,9 odstotkov vsega slovenskega prebivalstva. PZS in društva upravljajo s 174 planinskimi kočami, zavetišči in bivaki z okoli 6000 ležišči. Te kočice letno obiše okoli 1.4 milijonov obiskovalcev (<http://www.pzs.si/>, 26.5.2011).

Planinske poti

Slovenija je prepletena z mrežo 1520 planinskih poti v skupni dolžini 8240 kilometrov. Za poti skrbi 836 markacistov v 186 odsekih. Planinska društva pa skrbijo tudi za planinske poti ter za 69 transverzalnih poti – obhodnic in krožnih poti.

Med najbolj znane slovenske transverzalne planinske poti štejemo:

Slovenska planinska pot, najbolj priljubljena planinska pot, tako med slovenskimi kot tudi tujimi obiskovalci slovenskih gora. Vodi od Maribora prek hribov in gora do Jadranskega morja. Označena je s Knafelčevo markacijo – bel krog z rdečo obrobo ter malo številko 1.

Slika 80: Knafelčeva markacija Vir: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Markacija3.jpg>, 26.5.2011

Via Alpina, je mednarodna alpska transverzala, ki povezuje 8 alpskih držav od Monaka do Slovenije. Označena je s kvadratnimi tablicami z znakom in napisom Via Alpina. Slovenijo prečkata dva kraka poti.

- Rdeči krak, ki traja 10 dni in ima 14 etap. Poteka čez Kras, Nanos, Trnovski gozd, Porezen, Julijske Alpe in čez Korensko sedlo v Avstrijo.
- Vijolični krak, ki traja 7 dni in ima 10 etap. Vodi po vrhovih Karavank in čez Jezersko v Kamniško Savinjskih Alpah v Avstrijo.

Slika 81: Markacija za Via Alpino Vir: <http://www.via-alpina.org/>, 26.5.2011

Evropska pešpot E6, ki predstavlja zadnji del evropske pešpoti in poteka od severa proti jugu Slovenije. Pot E6 se zaključi ob morju v Strunjanu in traja približno 20 dni. Pešpot E6 je označena z rumenim krogom z rdečo obrobo in oznako E6.

Evropska pešpot E7, ki poteka čez Slovenijo v smeri zahod – vzhod in traja okoli 30 dni. Pot se nadaljuje na Madžarskem. Pešpot E7 je označena z rumenim krogom z rdečo obrobo in oznako E7.

Predalpska pot, ki prepreda skoraj vse pore slovenskega hribovja, mino novih in razvijajočih se pohodniških središč, kot tudi v manj obljudene, vendar pokrajinsko nadvse zanimive predele predalpskega sredogorja in hribovskega dinarskega sveta Slovenije. Pohod po njej traja 30 dni.

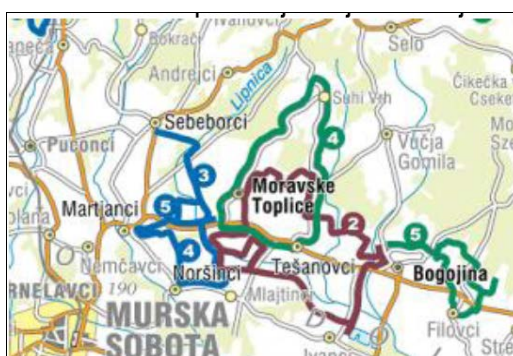

Slika 82: Zahtevnejše planinarjenje Vir: lasten vir

Povpraševanje po pešpoteh v Sloveniji narašča. Vključevanje v evropske pešpote nudi obiskovalcem doživetje, ki je v turističnem gospodarstvu vse bolj cenjeno in omogoča vključevanje v evropski trend pohodništva - govorimo o trekingu skozi Slovenijo oz. o večdnevnom obisku. Posredno to pomeni spodbujanje možnosti prenočitvenih kapacitet za manj oseb, pa tudi za več. Evro-pohodi omogočajo združevanje popotnikov v več kot dvajsetih evropskih državah. Evropohodi, ki se odvijajo vsako peto leto, so simbol miru in združevanja Evrope. Turistične agencije ponujajo različne pohodniške pakete, ki zajemajo različne turistične aranžmaje, kot so razgibani vodeni pohodniški izleti, masaže, obiske savn in bazenov, tečaje nordijske hoje in druge zanimive aktivnosti. Praviloma je v ponudbi vključena tudi prehrana – od energetsko bogatih zajtrkov do večerij s tradicionalnimi jedmi. V Sloveniji je tudi veliko pohodniških prireditev, ki so lahko kakovosten del turistične ponudbe.

Poti za nordijsko hojo

Nordijska hoja je oblika vzdržljivostne vadbe. Njeni zametki segajo v zgodovino Finske, domovine smučarskega teka. Razširjena je po vseh skandinavskih deželah, v Avstriji, Nemčiji in Italiji, pa tudi v Sloveniji (<http://www.nordijska-hoja.si/>, 26.5.2011). Čeprav se lahko nordijska hoja izvaja na večini pohodnih poti, ki niso preveč strme, je še boljše izbrati specializirane poti nordijske hoje ali pa park nordijske hoje.

Slika 83: Poti za nordijsko hojo v Prekmurju Vir: Pohodniška karta Raj za pohodnike, 2008

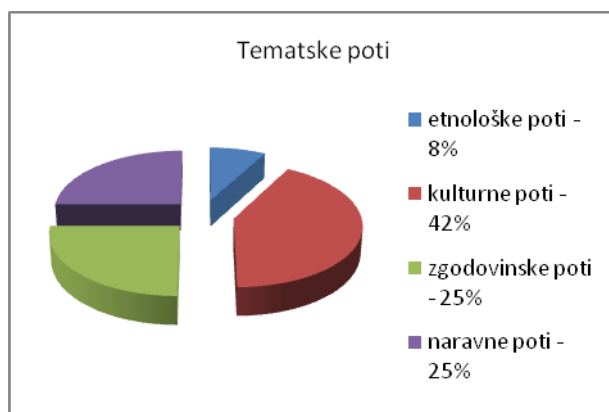
Trim steze

Trimčkanje ali rekreativni tek po trim stezah je običajno del zdraviliške rekreacije gostov. Rekreacija običajno poteka v naravi in obsega različne vaje na preprostih vadbenih pripomočkih. Na njih je možno opraviti več razgibalnih vaj različnih težavnosti. Preberite si Strategijo razvoja turističnega produkta pohodništva v Sloveniji (2005).

	<p>Opreделите, kje je prepletenost transverzalnih planinskih poti v Sloveniji največja.</p> <p>Analizirajte eno organizirano pohodniško pot (prireditev) in razlikujte med dobro in slabo izvedbo rekreacije.</p> <p>Kaj vam ponuja park nordijske hoje v Prekmurju? (http://www.pomurje.si/turizem/aktivnosti/nordijska-hoja-v-pomurju/, 26.5.2011)</p>
---	---

10.2 TEMATSKE - TURISTIČNE POTI

Imenujemo jih tudi turistične poti, ki se nanašajo na določeno tematiko: vinske, kulinarčne, zgodovinske, etnološke, naravne, kulturne, zgodovinske, romarske poti. V Sloveniji so najbolj zastopane kulturne poti (42 odstotkov), zgodovinske poti (25 odstotkov), naravne poti (25 odstotkov), manj pa etnološke poti (8 odstotkov) (Priporočila..., 2010). Med druge poti štejemo še vinske, kulinarčne in romarske poti.

Slika 84: Krožni izsek za tematske poti Vir: Priporočila..., 2010

Najbolj znan projekt tematskih poti, ki je zanimiv turistični proizvod, izvaja STO, z imenom »Stranske poti so zapeljivejše od glavnih« (»Next exit«, Na lepše !). Tematske poti so prepredene po vsej Sloveniji. Njihov namen je, da kdor želi spoznati Slovenijo, mora razgled z glavnih cest dopolniti z doživetji stranskih poti. Gre za 6 poti, ki so poimenovane: Jantarjeva (Štajerska), Vetrova (Primorska), Smaragdna (Posočje), Zlatorogova (Gorenjska), Krošnjarska (Dolenjska,

Bela Krajina) ter Sončeva (Pomurje). Na poteh, ki so bile tudi javno predstavljene, ne gre za dejanske tematske poti, temveč bolj za izmišljena imena, nekatera od njih imajo tudi zgodovinsko osnovo. Na vseh tematskih poteh obiskovalci lahko izberejo med različno turistično ponudbo in rekreacijo, kulinarično ponudbo, si ogledajo tradicionalne obrti, naravno in kulturno dediščino ipd. Zemljevidi tematske poti Next Exit, so prepoznavni in dosegljivi na turistično-informativnih centrih po Sloveniji ter na avtocestnih bencinskih črpalkah.

Slika 85: Tematske poti po Sloveniji, Next Exit Vir: STO, 2011

Znane tematske poti so še: poti kulturne dediščine (Po sledih soške fronte), poti naravne dediščine (Tolminska korita), vinske poti (Pohod po cvičkovi gazi), romarske poti (Brezje). Tematske kulinarične poti zasledimo še na Tolminskem (»sirarska pot«), na Kozjanskem (»jabolčna pot«), v okolici Ljubljane (»sadna pot«).

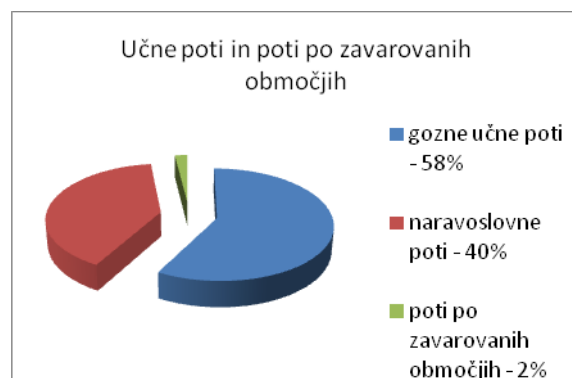
Slika 86: Primer tematske-turistične poti Vir: lasten vir

V Sloveniji ni velikih tematskih poti, kot npr. v Nemčiji (Pot pravljic) ali v Franciji in na Bavarskem (Poti gradov). Tematske poti pa so premalo razvite in premalo povezane z ostalo turistično ponudbo (kulinarika, rekreacija, nastanitve). Poti bi bilo potrebno povezati v neko zgodbo, ki bi združevale tipične značilnosti za določeno območje.

	<p>Opišite tri tematske poti z njeno ponudbo v vaši regiji.</p> <p>Analizirajte tematsko pot Next Exit, ki je speljana mimo vašega domačega kraja z vidika prepoznavnosti in njene ponudbe !</p>
--	--

10.3 UČNE - NARAVOSLOVNE POTE

Učna ali naravoslovna pot je pešpot, speljana po gozdni, travnati ali grmičevnati pokrajini in je namenjena naravoslovnemu izobraževanju, spoznavanju gozdnih rastlin, živali, gozdarstva, tradicionalnih obrti in naravnih pojavov. Učne poti so gozdne, geografske, geološke, vodne ipd. V Sloveniji je največ gozdnih učnih poti (58 odstotkov) in naravoslovnih poti (40 odstotkov) (Priporočila..., 2010).

Slika 87: Učne poti in poti po zavarovanih območjih Vir: Priporočila..., 2010

	<p>Gozdna učna pot v Radovljici je bila ena prvih učnih poti v Sloveniji - odprta je bila 1977. leta. Žal je učno pot že po nekaj letih - februarja 1984, prizadel vetrolom, ki je uničil nekaj zanimivih objektov. Dolga je 2, 5 km, za najmlajše obiskovalce jo lahko primerno skrajšamo. Pot nam nudi možnost predstavitve številnih drevesnih vrst, lovskih tematik, ogled gozdarske kočice z zakladnico starega orodja in posode ...</p>
---	---

Slika 88: Gozdna učna pot v Radovljici Vir: <http://www.zgs.gov.si/?id=472>, 26.5.2011

	<p>Izberite eno učno ali naravoslovno pot v Sloveniji in jo opišite. Izdelajte o njej promocijsko gradivo v obliki zloženke, karte, zgibanke ... in ga javno predstavite študijskim skupinam.</p>
---	---

10.4 POTI PO ZAVAROVANIH OBMOČJIH

Poti po zavarovanih območjih v Sloveniji so lahko del ostalih učnih, tematskih in športnih poti, ki smo jih že omenjali. Sistematičnega pregleda nad potmi v zavarovanih območjih v Sloveniji žal ni, zato se opiramo na vsebino spletne strani »Za ljubitelje narave«, ki opredeljuje 21 poti po zavarovanih območjih (<http://www.za-ljubitelje-narave.mop.gov.si/>, 1.6.2011).

Slika 89: Pot po naravnem rezervatu Zelenci Vir: lasten vir

Pot poteka po naravnem rezervatu Zelenci, ki so drugi izvir Save Dolinke in kjer lahko opazujemo sledove poledenitve, izvire v jezerskih usedlinah v obliki »vulkančkov«, »vodna okenca« ter začetek oblikovanja rečne struge, značilne rastlinske in živalske vrste in raznolikost habitatnih tipov na majhnem območju. Dolžina poti je en kilometer in ima dve vsebinski točki.

Pot po Logarski dolini je naravoslovno etnografska pot, ki vodi skozi krajinski park Logarska dolina. Na njej boste izvedeli marsikaj o alpski ledeniško preoblikovani dolini, gozdu, divjadi, pticah, življenju gozdarjev, oglarjenju ter drugih zanimivostih. Drugi izvir Savinje, mogočni skalni balvani, olcarska in oglarska bajta, lovska preža in brin velikan so le nekatere zanimivosti. Potok Črna je eden od izvirov reke Savinje, ki je slovenski hidrološki naravni spomenik. Pot je dolga sedem kilometrov (<http://www.logarska-dolina.si>, 26.5.2011).

Slika 90: Naravoslovna učna pot po Logarski dolini

Vir: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Crna-Savinja2.JPG>, 26.5.2011

	<p>Opišite še tri poti po zavarovanih območjih v Sloveniji!</p> <p>Primerjajte število poti po zavarovanih območjih z drugimi potmi! Kaj ugotovite?</p>
---	---

10.5 TURIZEM IN OBLIKE REKREACIJE

Začetniki in največji ponudniki športnega, avanturističnega turizma na svetu so na Novi Zelandiji. Sem sodijo različne oblike razgibane, »adrenalinske« rekreacije (smučarski, pohodniški, kolesarski, lovski, ribiški, jahalni, plavalni turizem, druge vodne aktivnosti...) in bolj »mehke« oblike turizma (ogledovanje nacionalnih parkov, nekaterih mest in raznovrstne pokrajine, opazovanje flore in favne, doživljanje pokrajine in kulturnih znamenitosti ...). Kljub organiziranemu pristopu k različnim dejavnostim, pa aktivnosti turistov (kampiranje, promet, smučišča ipd.) vse bolj ogrožajo naravno okolje.

V našem učbeniku smo rekreacijo delili na rekreacijo v vodi ter ob vodi, na kopnem in v zraku.

Raznovrstnost rekreacije se je v zadnjih stoletjih zelo povečala. Predvsem na morju: plavanje, potapljanje s podvodno masko ali snorkljanje, jadranje, čolnarjenje, smučanje na vodi, vožnja z vodnimi sanmi, ribolov, podvodni ribolov, rekreacija ob vodi (sprehajanje, sončenje); na rekah in jezerih pa športni ribolov, muharjenje, prosto potapljanje v nepremočljivi obleki pozimi, kajak in kanu, rafting, mini rafting, rečni bob ali hydrospeed, soteskanje ali canyoning... Okrog jezer so speljane različne poti, primerne za sprehajanje, kolesarjenje, vožnjo s kočijo.

Slika 91: Razširjenost rekreacije v preteklosti in danes

Med zračne športe lahko štejemo jadralno padalstvo, zmajarstvo, tandemski poleti, bungee jumping, skoki iz letala, letenje z ultra lahkim letalom, base jumping, poleti z balonom...

Tudi rekreacija na kopnem se je zelo razširila. Od že znanih oblik rekreacije (cestno kolesarjenje, lov, jahanje, tenis, golf, foto lov, tek na smučeh, jamarstvo...), se vsebolj uveljavljajo nove oblike rekreacije (snežni rafting, krpljanje, downhill in freeride kolesarjenje, zimsko gorsko kolesarjenje, nočno sankanje ob baklah, vožnja s sanmi s pasjo vprego, vožnja s snežnimi sanmi, nordijska hoja, skike, vožnja s štirikolesnikom, mini ping pong, slack line (hoja po vrvi), paintball, airsoft, zorbing...), za katere večinoma še ni raziskav, kakšni so njihovi vplivi na okolje.

	<p>Naravo lahko ogrožajo naslednje dejavnosti: motokros in vožnja z motornimi sanmi, rekreacija in nabiranje gozdnih sadežev v območju rjavega medveda, kanjoning lahko ogroža redke rastlinske vrste, svetlobno onesnaževanje vznemirja podzemno živalstvo, jadralno padalstvo in plezanje vznemirja gnezdenje ptic, hoja, kolesarjenje, jahanje zunaj urejenih poti poškoduje barja, šotišča, mokrišča, tek na smučeh vznemirja občutljive živalske vrste, kopanje poškoduje morske klife ter rastline, čolnarjenje (sidra) poškoduje podvodni svet, ribolov vznemirja občutljive vrste... (Polanšek, Kovač, 2006)</p>
--	--

Slika 92: Downhill je lahko del turistične ponudbe Vir: lasten vir

V Sloveniji nastaja vse večja ponudba adrenalinskih, bike parkov (adrenalinski park v Podljubelju, bike park na Pohorju, Notranjskem, Črni na Koroškem...) in drugih športnih parkov (nordijski park Šmarješke Toplice, Prekmurje, športni park Stožice, vodni park Bohinj), ki so del turistične ponudbe. V svetu se pojavlja še večja ponudba parkov (zabavišni, tematski), ki lahko državi prinaša tudi ekološke koristi. Na Novi Zelandiji namesto neposrednega turizma v kraju ali objekta zanimanja, turistična središča vedno pogosteje usmerjajo turistične skupine in posameznike v virtualni svet doživljanja izbrane atrakcije (Gosar, 2005). Sodobna ponudba vključuje filmsko spoznavanje zgodovinskega obdobja ali umetno predstavljeno naravno posebnost (npr. v muzeju Te Papa v Wellingtonu – animacija potresa ob Pacifiški prelomnici). Umetni svetovi in tematski zabavišni parki so za obiskovalce vse bolj zanimivi, državi pa pomagajo ohranjati naravo. Taki primeri vizualnega prikazovanja naravne dediščine so še Centri za obiskovalce v nacionalnih parkih v Združenih državah Amerike, v parkih v Tasmaniji ter v Avstraliji ipd.

10.5.1 Športne organizacije

Najbolj znan primer uspešnega povezovanja turizma in športa v Sloveniji sta Smučarski ter Športni center Rogla in Terme Zreče. S pomočjo uspešnega povezovanjem oba pridobita velik del prihodka iz področja športa in turizma (<http://www.rogla.eu/>, 21.4.2011).

Med športne organizacije štejemo tudi športno-rekreacijske centre, ki so namenjeni rekreaciji, kjer lahko izbirate med različnimi športnimi aktivnostmi: aerobika, fitness, odbojka, košarka, pilates, namizni tenis, badminton... Nekateri športni centri nudijo tudi tečaje za različne športe, npr. tek na smučeh, tečaj nordijske hoje, tečaj lokostrelstva ipd... Povezave do športno-rekreacijskih centrov v Sloveniji lahko dobite na: <http://www.sloveniaholidays.com/rekreacija-trening/sportni-centri>, 21.5.2011.

Športni centri so lahko namenjeni posameznikom različnih ciljnih skupin (mladi, upokojenci, nosečnice) ali športnim klubom in društvom ali organiziranim skupinam.

Med večjimi centri je tudi športno-rekreacijski center Pokljuka, ki poleg večnamenskega centralnega objekta, vključuje tudi namestitve in gostinske zmogljivosti ter zunanjo infrastrukturo (stadion z večnamenskimi igrišči, strelišče, tribune in podhode, rolkarske in tekaške proge, asfaltiranje in osvetlitev, sisteme umetnega zasneževanja, akumulacijsko jezero, čistilne naprave, teren za test smuči, sankališče, parkirišča, ureditev okolice centra) (<http://www.center-pokljuka.si/>, 21.5.2011).

Centri šolskih in obšolskih dejavnosti

CŠOD Rak se nahaja ob vznožju gozdnatih Javornikov, ki predstavljajo del slovenskega dinarskega sveta, v Rakovem Škocjanu. To je eno najstarejših zavarovanih naravnih območij v Sloveniji (od leta 1949). Znano je po izjemnih kraških posebnostih (naravni mostovi, ponikalnice, izvirne in ponorne kraške jame itd.) (<http://www.csod.si/dic.php?p=dom&domid=17>, 21.5.2011).

CŠOD v Sloveniji vključuje 23 domov in 14 dnevnih centrov. Domovi ponujajo različne vrste aktivnosti (kolesarjenje, pohodništvo, plezanje, lokostrelstvo, tek na smučeh, smučanje, raziskovanje narave, zabavne športne igre ipd.) (<http://www.csod.si/>, 21.5.2011). Programi so namenjeni različnim ciljnim, predvsem pa organiziranim skupinam (osnovnošolci, srednješolci, študentje...), pripravam različnim športnim klubom in društvom, šolam v naravi, aktivnim počitnicam, poletnim in zimskim šolam ipd.

Športne aktivnosti nudijo tudi različne športne agencije, ki so največkrat specializirane v določeno športno zvrst npr. rafting, poleti s padalom, v zadnjem času pa so vsebolj priljubljeni tudi team buildingi (motivacijske aktivnosti za zaključene skupine). Njihove aktivnosti vodijo usposobljeni vodniki.

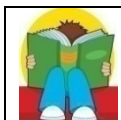
Opredelite prednosti, slabosti, nevarnosti in izzive (SWOT) za različne oblike rekreacije (gorništvo, gorsko kolesarjenje, adrenalinski park, motorno sankanje), ki so del turistične ponudbe v Sloveniji z vidika okoljskih učinkov.

Predlagajte turistično-športni program za skupino študentov, ki si želi poleti sedem dni preživeti v Posočju.

Naredite ustrezen turistično – rekreativni program za dva rekreativca, ki si želita preživeti pet dni v okolici Bohinjskega jezera in v TNP-ju in obiskati različne pohodniške in kolesarske poti.

Konkretno preizkusite eno vrsto rekreacije na terenu in jo opišite.

Povzetek Slovenija je zaradi svoje naravne pestrosti in lepote odlično izhodišče za raznovrstne športne poti. Največja je prepletenost pohodniških in kolesarskih poti, ki so tudi najbolj obiskane. Pohodniških poti je Sloveniji v skupni dolžini skoraj 8300 kilometrov, od tega kar skoraj 70 transverzalnih poti – obhodnic in krožnih poti. Poti so lahko športno-rekreativne, tematsko-turistične, učno-naravoslovne ter poti po zavarovanih območjih. V Sloveniji nastaja vse večja ponudba poti in tudi ponudba adrenalinskih in drugih parkov. Športne aktivnosti nudijo športno-rekreativni centri, CŠOD, športne agencije in drugi, ki so lahko v povezavi s turistično ponudbo.

Strategija razvoja turističnega produkta pohodništva v Sloveniji (online). Slovenska turistična organizacija, Ljubljana, 2005. (citirano 30.5.2011). Dostopno na naslovu: http://www.slovenia.info/pictures%5CTB_board%5Catachments_1%5C2007%5Cpohodnistvo_koncni_dokument,_3743_5118.pdf.

11 LITERATURA

Barbič, A. Obkmetijske dejavnosti (kmečkih) gospodinjstev in podeželskih lokalnih skupnosti. V: Izhodišča, sestavine in problemi celovitega razvoja podeželja v Sloveniji, Zbornik posveta. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Univerza v Ljubljani, 1995, str.133-148.

Bavdaž, M., et. al. Ob rakah. Po poti idrijskih naravoslovcev. Idrija: Rudnik živega srebra v zapiranju, 1999, str. 136

Beltinci. Zakladnica beltinskega podeželja. Turistični vodnik po Občini Beltinci, Beltinci: Zavod za turizem in kulturo Beltinci, 2010, str. 47.

Benkovec Krašovec, M. Centralna naselja na podeželju v Sloveniji (online). Ljubljana: Geografski obzornik, 2005. (citirano 6.6.2011). Dostopno na naslovu: www.dlib.si/v2/StreamFile.aspx?URN=URN:NBN:SI.

Berginc, M. Sistem varstva narave v Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor, 2007, str. 128.

Bogataj, J., et. al. Nesnovna kulturna dediščina. V: Zbirka Dnevi Evropske kulturne dediščine, Ljubljana: Ministrstvo za kulturo, 2005, str. 215.

Bogataj, J. Domače obrti na Slovenskem. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1989, str. 245.

Bogataj, J. Sto srečanj z dediščino na Slovenskem. Ljubljana: Prešernova družba v Ljubljani, 1992, str. 395.

Bogataj, J., Kultura poslovnih, promocijskih in protokolarnih daril. Majda, dajte mi tisto iz omare. Ljubljana: Ethno, 1994, str. 111.

Bogataj, J. Ustvarjalna Slovenija. Mojstrovine na stičišču evropskih Alp, Mediterana in Panonske nižine. Ljubljana: Darila Rokus, 2005a, str. 283.

Bogataj, J. Zbirnik lokalnih jedi po gastronomskih regijah. Celje: Združenje turističnih kmetij Celje, Kmetijsko Gozdarski zavod Celje, Urlaub am Bauernhof, Nacionalni organ Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Avstrija za 2000-2006, 2006, str. 40.

Bogataj, J. Strategija spominkov v turizmu Slovenije. Strategija spominkov in organizacijsko-poslovni model produkcije in distribucije spominkov (online). 2008. (citirano 3.6.2011). Dostopno na naslovu: http://www.slovenia.info/pictures%5CTB_board%5Catachments_1%5C2009%5CStrategija_s_pominkov_in_organizacijsko_poslovni_model_7510.pdf.

Carson, D., et. al. Heritage as a motivation for four-wheel-drive tourism in desert Australia. V: Journal of Heritage Tourism, 2009, let. 4, št. 3, str. 217-225.

Cigale, D. Centralna naselja v Sloveniji ter njihova vplivna območja v letu 1999. Geografski vestnik, Ljubljana, 2002, let. 74, št. 1, str. 43-56.

Cigale, D. Okoljski učinki turizma in rekreacije v slovenskem alpskem svetu (online). Geografski obzornik, Ljubljana, 2004. (citirano 31.5.2011). Dostopno na naslovu: http://zgds.zrc-sazu.si/obzornik/4_2004.pdf.

- Cigale, D., et. al. Turistični obisk in zavarovana območja - primer Triglavskega narodnega parka (online). Dela, Razprave, Ljubljana, 2010. (citirano 1.6.2011). Dostopno na naslovu: http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/dela_33/05_cigale-lampic-mrak.pdf.
- Cunder, T., Bedrač, M. »Leader approach«: new development opportunity for rural areas in Slovenia. V: New challenges for sustainable rural development in the 21 st century, Maribor: Department of Geography, Faculty of Arts, 2009, str. 15.
- Cunder, T., Bedrač, M. Smernice in priporočila za izvajanje pristopa LEADER v Republiki Sloveniji v programskem obdobju 2007-2013. Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2008, str. 43.
- Cvikl, H., Brezovec, T. Uvod v turizem. Portorož: Turistica, Visoka šola za turizem Portorož, Univerza na Primorskem, 2006, str. 73.
- Črnič Istenič, M., Mavri, R. Prispevek socialnega kapitala k razvoju podeželskega turizma v Sloveniji (primer izbranih vasi v občini Cerklje), V: Podeželje na preizkušnji, Jubilejna monografija ob upokojitvi izr. prof. dr. Prosen A., Ljubljana: Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Univerza v Ljubljani, 2010, str. 88-94.
- Ferreira, A. Alpska konvencija v Sloveniji (online). Geografski obzornik, Ljubljana, 2004. (citirano 31.5.2011). Dostopno na naslovu: http://zgds.zrc-sazu.si/obzornik/4_2004.pdf.
- Gosar, A. Družba odprtih vrat: pismo iz Aotearoe – dežele dolgega belega oblaka. Vestnik, Ljubljana, Univerza v Ljubljani, 2005, let. 30, št. 5-6, str. 20-21.
- Grašič, V., Kos Skubic, A. Slovenski zaščiteni kmetijski pridelki in živila (online). Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Sektor za varnost in kakovost hrane in krme pri MKGP, 2010. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/Varna_hrana/ZADNJA_VERZI_JA_publikacija.pdf.
- Ilešič, S. Geografske značilnosti preobrazbe slovenskega podeželja. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, Univerza v Ljubljani, 1982, str. 23.
- Ilich, S. Po praznikih diši. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 2007, str. 157.
- Janša-Zorn, O. Zdravilišča in turizem na Slovenskem. V: Dokumenti slovenstva, Ljubljana, 1994, str. 259-263.
- Janša-Zorn, O. Turistična dejavnost na Slovenskem do druge svetovne vojne. V: Pogled v zgodovino slovenskega podjetništva, Ljubljana, 1998, str. 177-205.
- Jeršič, M. Osnove turizma, Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1990, str. 132.
- Jurinčič, I., Brezovec, Z. Zgodovina turizma. GEA, Ljubljana, 2009, let. 29, št. 8, str. 14-25.
- Kladnik, D. Leksikon geografije podeželja. Ljubljana: Inštitut za geografijo, 1999, str. 56.
- Kladnik, D., Ravbar, M., Členitev slovenskega podeželja. Ljubljana: ZRC SAZU, 2003, str. 196.
- Klemenčič, M. M. Turizem - rešitelj slovenskega podeželja. Turizem - razvojna možnost podeželja. V: Poročevalec državnega sveta Republike Slovenije, Ljubljana, 2000, let. 8, št. 6, str. 12-25.

Klemenčič, M. M. Razvojne možnosti gospodarsko šibkega podeželja. V: Priložnosti in možnosti regionalnih struktur na poti k združenji Evropi, Povzetki referatov Mednarodnega medinštitutskega geografskega seminarja. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, Univerza v Ljubljani, 2002.

Klemenčič, M. M. Nova razvojna strategija pokrajinsko homogenih obrobni območij Slovenije. Dela, Ljubljana, 2005, let. 24, str. 185-193.

Klemenčič, M. M. Teoretski pogled na razvojne strukture slovenskega podeželja (online). Dela, Ljubljana, 2006. (citirano 4.6.2011). Dostopno na naslovu: http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/Dela_25/13%20mmk.pdf.

Klemenčič, M. M., et. al. Življenjska (ne)moč obrobni podeželskih območij v Sloveniji. GeograFF, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Oddelek za geografijo, Univerza v Ljubljani, 2008, št. 3, str. 149.

Klemenčič, M. M. Podeželska idila ali koma slovenskega tradicionalnega podeželja. V: Podeželje na preizkušnji, Jubilejna monografija ob upokojitvi izr. prof. dr. Prosen A., Ljubljana: Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Univerza v Ljubljani, 2010, str. 24-29.

Kocijan, J. Kronika vasi Leše pri Trziču. Trzič: Tržiški muzej, 2009, str. 229.

Koščak, M. Turistične gozdne poti kot turistični produkt in njihov pomen za razvoj podeželja, Gozdarski vestnik, 2005, let. 63, št. 3, str. 157-163.

Koščak, M. Preobrazba podeželja ob slovensko – hrvaški meji. Doktorska disertacija, Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, Univerza v Ljubljani, 1999, str. 407.

Kovačič, M. Zasnova strategije in metodološke osnove celovitega razvoja in urejanje podeželja, Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 1997, str. 131.

Kovačič, M. Razvojno - tipološka členitev podeželja v Sloveniji. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, 2000, str. 30.

Kuret, N. Maske slovenskih pokrajin. Ljubljana: Znanstveno raziskovalni center SAZU, 1984, str. 540.

Kuštör, V. Krajinski park Goričko živi z naravo, Grad: Javni zavod krajinski park Goričko, 2006, str. 94.

Loborec, V. Turistično poslovanje (interno gradivo) (online). Srednja šola za gostinstvo in turizem v Ljubljani, Ljubljana, 2007. (citirano 6.6.2011). Dostopno na naslovu: <http://www2.arnes.si/~dcvitk/Tur.%20poslovanje%204.letnik%20-%201.del.pdf>.

Lukan Klavžer, T., et. al. Triglavski narodni park. Vodnik, Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001, str. 104.

Macleod, D. Alternative tourism: a Comparative analysis of meaning and impact. V: Global Tourism, Oxford, Butterworth – Heinemann, 1998, str. 150-167.

Mavri, R., Vloga socialnega kapitala v razvoju turizma v izbranih podeželskih skupnostih, Magistrsko delo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, 2008, str. 135.

Mavri, R. Javno-zasebna partnerstva na podeželju na primeru lokalno akcijskih skupin (LAS), V: Moje podeželje: strokovna revija za razvoj podeželja, 2010, let. 1, št. 2, str. 19-21.

Mešl, M. Podjetništvo na podeželju. V: Izhodišča, sestavine in problemi celovitega razvoja podeželja v Sloveniji, Zbornik posveta. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Univerza v Ljubljani, 1995, str. 111-123.

Morgan, B. Načrt upravljanja Krajinskega parka Sečoveljske soline (KPSS), Predstavitev vizije KPSS in vloge ter priložnosti in omejitev, ki izhajajo iz zahtev ohranjanja narave v zavarovanem območju KPSS. V: Posvet Turizem v zavarovanih območjih, Ljubljana: Krajinski park Goričko, Turistična zveza Slovenije, 2006, str. 21-22.

Mrak, I. Sonaravni razvoj turizma in rekreacije v visokogorju, Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, Univerza v Ljubljani, 2009, str. 203.

Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja 2007 – 2013 (NSN). (online), Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ljubljana, str. 51, 2007, (citirano, 10.6.2011). Dostopno na naslovu: http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/Breda/PRP/NSN_-_potrjena.pdf

Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji (NPS) (online), Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, št. 24, 2000. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200024&stevilka=1065>.

Nardone G., et. al. Social Capital in the LEADER Initiative: a methodological approach, Journal of Rural Studies, 2010, let. 26, str. 63-72.

Nemc Rudež, H., Cvikel H. Uvod v turizem. Gradivo za vaje, Portorož: Turistica, Visoka šola za turizem Portorož, Univerza na Primorskem, 2004, str. 43.

Ogorelec, B. Pomen interpretacije za turizem v zavarovanih območjih. V: Posvet Turizem v zavarovanih območjih, Ljubljana: Krajinski park Goričko, Turistična zveza Slovenije, 2006, str. 44-50.

Ogorelec, B. Zakaj zavarovana območja potrebujejo interpretativne poti ? V: Turistične gozdne poti in varstvo narave. Posvet. Radovna: Pocarjeva domačija, 2004, str. 5.

Ovsec, J. D. Velika knjiga o praznikih. Praznovanja na Slovenskem in po svetu. Ljubljana: Domus, 1993, str. 192.

Pavlin, M., Klemen, c S. Turizem v zidanicah. Mirna peč: Občina Mirna Peč, 2007, str. 36.

Perpar, A. Razvojne značilnosti slovenskega podeželja. Magistrsko delo. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Univerza v Ljubljani, 2002, str. 205.

Planina, J., Mihalič, T. Ekonomika turizma, Ljubljana: Ekonomska fakulteta, Univerza v Ljubljani, 2002, str. 281.

Plut, D. Zavarovana območja in turistični napredek Slovenije, V: Posvet Turizem v zavarovanih območjih. Ljubljana: Krajinski park Goričko, Turistična zveza Slovenije, 2006, str. 9-16.

Podobnik, S. Povezanost kolesarjenja kot turističnega proizvoda s socialno-demografskimi značilnostmi udeležencev akcije Slovenija kolesari. Magistrsko nalogo, Ljubljana: Fakulteta za šport, Univerza v Ljubljani, 2007, str. 152.

Pohodniška karta Raj za popotnike, Moravske Toplice: Turistično informativni center Moravske toplice, 2008

Polanšek, B., Kovač, M. Turizem in rekreacija v območju Natura 2000. V: Posvet Turizem v zavarovanih območjih. Ljubljana: Krajski park Goričko, Turistična zveza Slovenije, 2006, str. 38-43.

Potočnik Slavič, I. Geografski vidik dopolnilnih dejavnosti na slovenskih kmetijah = Geographical aspects of supplementary activities on farms in Slovenia. Sodobno kmetijstvo, Ljubljana, 2002, let. 35, št. 2, str. 82-90.

Potočnik Slavič, I. Endogeni razvojni potenciali podeželja. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, Univerza v Ljubljani, 2009, str. 361.

Potočnik Slavič, I. Socialni kapital na slovenskem podeželju, Razprave, Dela, 2009a, let. 31, str. 21-36.

Pravilnik o postopkih zaščite kmetijskih pridelkov oziroma živil (online). Uradni list Republike Slovenije, št. 15, 2008. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200815&stevilka=456>.

Prijazno podeželje, Ljubljana: Slovenska turistična organizacija, 2009, str. 63.

Priporočila za postavitve signalizacije za pohodne poti in poti nordijske hoje. Študija o označevanju in vzdrževanju tematskih pohodnih poti (online). Ljubljana: Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko, Evropsko teritorialno sodelovanje, 2010. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: http://www.czr.si/hiking_biking/dokumenti/14/2/2011/Priporocila_397.pdf.

Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007-2013 (online). Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2007. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/saSSo/PRP_2007-2013/PRP30maj/prp3105/PRP19jun07/PRP16jul07/PRP25jul07/1PROGRAM_RAZVOJA_PODE.pdf.

Raziskava o tujih turistih v Republiki Sloveniji v poletni sezoni 2003, 2004 (online). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije št. 806, 2004. (citirano, 10.6.2011). Dostopno na naslovu: <http://www.stat.si/doc/pub/rr-806-04.pdf>.

Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007-2011 (online). Ministrstvo za gospodarstvo, Vlada Republike Slovenije, Ljubljana, 2007. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: <http://www.turistica.si/downloads/RNUST-2007-2011.pdf>.

Ryan, C. Recreational Tourism: demand and impacts. Channel View Publications, Clevedon, 2003, str. 358.

Sibila Lebe, S., Blažič P. Strategija razvoja gastronomije Slovenije (online). Multidisciplinarni raziskovalni inštitut Maribor, Center za interdisciplinarne in multidisciplinarnе raziskave in študije, Znanstveni inštitut za regionalni razvoj pri Univerzi v Mariboru, Maribor, 2006. (citirano 1.6.2011). Dostopno na naslovu: http://www.slovenia.info/pictures/business_event/attachments_1/2006/Strategija_gastronomije-31.8.2006_4277.pdf.

Sovinc, A., Morgan, B. Turizem v zavarovanih območjih: priložnost in grožnja. Zavarovana območja in njihov pomen za turizem. Koper: Univerza na Primorskem, 2004, str. 18-21.

Sprung, G. Vpliv gorskega kolesarjenja na naravno okolje. Povzetek znanstvenih raziskav, ki primerjajo gorsko kolesarjenje z drugimi uporabniki poti (online). 2011. (citirano, 10.6.2011).

Dostopno na naslovu:
<http://www.kgkvolja.si/IMBA/Vpliv%20mtb%20na%20naravno%20okolje.doc>.

Strategija trženja slovenskega turizma 2007-2011 (online). Ljubljana: Slovenska turistična organizacija, Hosting, 2007, (citirano, 10.6.2011). Dostopno na naslovu:
http://www.slovenia.info/pictures%5CTB_board%5Catachments_1%5C2007%5Cpovzetek_st_rategija_06_09_5555.pdf.

Šehič, D., et. al. Geografski atlas Slovenije (kartografsko gradivo). Ljubljana: Geodetski zavod Slovenije, Geološki zavod Slovenije, Državna založba Slovenije, 2010, str. 151.

Šolar M. Model eko-turizma v Triglavskem narodnem parku, V: Posvet Turizem v zavarovanih območjih. Ljubljana: Krajinski park Goričko, Turistična zveza Slovenije, 2006, str. 23-29.

The EU Rural Development Policy. Facing the challenges, Evropske skupnosti, 2008

Turistična politika za leto 2011 z usmeritvami za leto 2012 (online). Ljubljana: Ministrstvo za gospodarstvo, Vlada RS, 2010, (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/turizem/Turisticne_politike/Turisticna_politika_2011-2012_Vlada_RS.pdf.

Uredba Sveta (ES) št. 510 o zaščiti geografskih označb in označb porekla za kmetijske proizvode in živila (online). Ljubljana: Uradni list Evropske unije, 2006. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:093:0012:0025:SL:PDF>.

Uredba Sveta (ES) št. 509 o zajamčenih tradicionalnih posebnostih kmetijskih proizvodov in živil (online). Ljubljana: Uradni list Evropske unije, 2006. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:093:0001:0011:SL:PDF>.

Uživajmo brez meja. Gastronomska popotovanja od Gorenjske prek avstrijske Koroške do Prekmurja, Celje: Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, 2007, str. 32.

Veljkovič, B., et. al. Strategija razvoja zidaniškega turizma (online). Ljubljana: Ministrstvo za gospodarstvo, 2007. (citirano, 10.6.2011). Dostopno na naslovu:
http://www.zuzemberk.si/data/economy/Strategija_ZT-koncna.pdf.

Verbole, A. Slabosti in prednosti podeželskega turizma. Je prihodnost v trajnostnem razvoju? V: Izhodišča, sestavine in problemi celovitega razvoja podeželja v Sloveniji. Zbornik posveta. Ljubljana: Biotehniška fakulteta. Oddelek za Agronomijo, Univerza v Ljubljani, 1995, str. 125-132.

Vrišer, I. O geografskem proučevanju podeželja. Geografske značilnosti preobrazbe slovenskega podeželja. Ljubljana: Filozofska fakulteta, oddelek za geografijo, Univerza v Ljubljani, 1982, str. 45.

Zakon o ohranjanju narave (ZON) (online). Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, št. 56, 1999. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199956&stevilka=2655>.

Zakon o spodbujanju razvoja turizma (ZSRT) (online). Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, št. 2, 2004. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=20042&stevilka=73>.

Zakon o Triglavskem narodnem parku (ZTNP) (online). Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, št. 17, 1981. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201052&stevilka=2821>.

Zakonu o varstvu kulturne dediščine (ZVKD) (online). Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, št. 7, 1999. Dostopno na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=19997&stevilka=287>.

Zakon o varstvu okolja (ZVO-1). (online). Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, št. 41, 2004. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200441&stevilka=1694>.

Zakon o varstvu podzemnih jam (ZVPJ) (online). Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, št. 2, 2004. (citirano 10.6.2010). Dostopno na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=20042&stevilka=67>.

Zakon o športu (ZSpo). (online). Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, št. 22, 1998. (citirano 10.6.2011). Dostopno na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199822&stevilka=929>.

PRILOGE**1. EKOLOŠKA TURISTIČNA KMETIJA**

I. OBVEZNI KRITERIJI	Ocena kmetije		Ocena komisije	
	da	ne	da	ne
1. Certifikat Organizacije za kontrolo ekološkega kmetovanja (za tekoče leto)				
Kakovost notranje opreme: zavese, posteljnina, prti so iz naravnih, materialov (npr: bombaž, lan in volna) tla so iz naravnih materialov (npr: les, pluta, , keramika, kamen,); pohištvo je narejeno iz naravnih materialov (tudi vrtno pohištvo,).				
Način življenja in hišni red na ekološki turistični kmetiji tudi kmečka družina upošteva ekološke pogoje, ki jih zagotavlja gostom (prostori za družino so urejeni tako kot za goste)				
Prehrana Raznolika uravnotežena prehrana iz surovin pridelanih na lastni ali okoliških ekoloških kmetijah				
Uporabljajo se le doma pridelani in predelani prehranski proizvodi ponujeni neposredno gostu kot jed (npr. Industrijski živila marmelade, paštete namazi se ne uporabljajo).				
Na kmetiji je lepo urejen in primerno velik zelenjavni vrt z zeliščnim kotičkom				
V informacijski mapi so predstavljene vegetarijanske jedi oz. druge oblike zdrave prehrane v različnih letnih časih, ki jih pripravljajo na kmetij				
Gostom je na voljo kakovostna pitna voda				
Posoda za ponudbo jedi je iz naravnih materialov (ni plastike, akropala)				
Osebjem pri strežbi obleko iz naravnih materialov				
Ločevanje odpadkov in uporaba okolju prijaznih materialov Na kmetiji je dosledno izvedeno ločevanje odpadkov, posode oz. zabojniki so čisti in označeni in za goste lahko dosegljivi. Obvezen je kompostnik za organske odpadke.				
Na kmetiji uporabljajo okolju prijazne materiale in embalažo (steklenice za večkratno uporabo, namesto tetrapaka in plastike les, čim manjša				

uporaba raznih folij ipd				
Kmetija ima urejeno ogrevanje z uporabo obnovljivih virov energije				
V hiši kajenje ni dovoljeno, kar je primerno označeno				
Gostom je na voljo primerna literatura (vsaj 5 priročnikov, časopisov ali revij o ekološkem kmetovanju, ptičih, rožah, zdravilnih zeliščih, gobah, ipd.)				
Sprotne informacije o delih na kmetiji in informacije o domačih običajih ter o možnostih sodelovanja.				
Informacijska mapa Informacijska mapa mora biti v vsaki sobi in v jedilnici mora vsebovati naslednje dokumente in informacije.:				
smernice o ekološkem kmetovanju				
o ekološkem kmetovanju na kmetiji - usmeritev kmetije, koliko časa kmetujejo po ekoloških smernicah				
o ekoloških proizvodih in cenah, če je na kmetiji organizirana prodaja pridelkov in informacije o možnostih nakupa ekoloških proizvodov v okolici. npr: na ekoloških kmetijah, v specializirani trgovini z ekološkim pridelki in izdelki, na ekološki tržnici...).				
o javnih prevozih Na kmetiji morajo biti predstavljene možnosti uporabe javnih prevoznih sredstev in veljavni vozni redi za vsa javna prevozna sredstva s katerimi lahko pridejo gostje na kmetijo ter za prevoze po okolici.				
o menjavi brisač menjajo jih po potrebi, (Opozorilo in pojasnilo je v kopalnicah.)				
o ločevanju odpadkov na kmetiji.				
Predstavitev vegetarijanske jedi oz. drugih oblik zdrave, varovalne prehrane v različnih letnih časih, ki jih pripravljajo na kmetiji				

II. NEOBVEZNI KRITERIJI (izpolnjeni morajo biti najmanj trije)	Ocena kmetije		Ocena komisije	
	da	ne	da	ne

Gostje lahko na kmetiji kupijo tipične ekološke proizvode regije, lahko tudi od drugih kmetov, če ima kmetija registrirano prodajo na domu				
Urejeno otroško igrišče z igrali iz lesa				
Za razsvetljavo uporabljajo varčne žarnice				
Kotlički za izplakovanje imajo varčevalno tipko				
Kmetija ima biološko čistilno napravo				
Upoštevana so načela ekološke gradnje, uporabljeni naravni materiali				
Pri čiščenju in pranju uporabljajo biološko razgradljiva čistila.				
Ležišča v sobah za nastanitev gostov so preverjeno brez motilnih magnetnih polj (razvidno iz dokazila o meritvah ali certifikat proizvajalca)				
Uporabljeni so okolju prijazni materiali za zaščito lesa in barvanje sten				
drugo po predlogu kmetije in presoji komisije				

2. TURISTIČNA KMETIJA S PONUDBO ZA ZDRAVO ŽIVLJENJE

I. OBVEZNI KRITERIJI	Ocena kmetije		Ocena komisije	
	da	ne	da	ne
Usposobljenost Vsaj eden od članov na kmetiji ima opravljen tečaj, ki obsega področja: zdrave prehrane ali gibanja ali sprostitev,				
Lega kmetije Kmetija leži v primernem okolju: brez hrupa in drugih motečih dejavnikov				
Notranja oprema (pretežna uporaba naravnih, materialov - bombaž, lan, volna, les.).				
V prostorih turistične kmetije kajenje ni dovoljeno, kar je primerno označeno.				
Ponudba in aktivnosti				
Na kmetiji so možne najmanj tri športne aktivnosti: telovadnica, jahanje, plavanje, kolesarjenje (izposoja koles na kmetiji), badminton, namizni tenis, urejeno igrišče za igre z žogo; od tega zagotoviti vsaj eno aktivnost v pokritem prostoru				

urejeno otroško igrišče z igrali iz pretežno naravnih materialov				
v sobah so na voljo podloge- blazine za jutranjo vadbo				
Na voljo mora biti osebno svetovanje in zagotovljen praktični prikaz uporabe naprav, ki so v ponudbi (pri prvi uporabi)				
Na kmetiji je urejen prostor za počitek v naravi in v prostorih kmetije, npr. klop ob izviru, viseča mreža,, ležalniki, sprostitevni kotiček oziroma soba za družabne igre npr. sauna, ali prostor za senene kopeli..				
Na voljo je najmanj 10 knjig s področja zdravja (npr. prehrana, dobro počutje, rastline, kozmetika, pridelava hrane na zdrav način, narava, varovanje okolja) in 2 naročeni strokovni reviji s to tematiko.				
Prehrana				
Raznolika uravnotežena prehrana iz surovin pridelanih na domači ali okoliških kmetijah				
Uporabljajo se le doma pridelani in predelani prehranski proizvodi ponujeni neposredno gostu kot jed (industrijska živila npr. marmelade, paštete namazi se ne uporabljajo)				
Na kmetiji je lepo urejen zelenjavni vrt z zeliščnim kotičkom.				
Gostom je na voljo kakovostna pitna voda.				
Ločevanje odpadkov in uporaba okolju prijaznih proizvodov				
Ločevanje odpadkov je obvezno. Posode za smeti morajo biti označene in čiste ter lahko dosegljive za goste. Obvezen je kompostnik za organske odpadke				
Na kmetiji uporabljajo okolju prijazne materiale in embalažo.				
Ponudba in informacije na kmetiji				
Informacijska mapa mora biti v vsaki sobi in v jedilnici mora vsebovati naslednje informacije				
Informacije o posebni ponudbi kmetije (npr. možnost različnega prehranjevanja, ponudba diet, neposredna prodaja pridelkov na kmetiji, različne kopeli, pohodniške poti, zeliščni vrt na kmetiji...)				
predstavitve vegetarijanskih jedi oz. drugih oblik zdrave prehrane v različnih letnih časih, ki jih pripravljajo na kmetiji				
o programih za zdrav način življenja in ohranjanje zdravja				
o ponudbi za zdravje v okolici (npr. gostišča z vegetarijansko kuhinjo, polnovredno kuhinjo, rekreacijske možnosti, kopališče, kozmetičarka, masažni center...)				

Informacija o ločevanju odpadkov na kmetiji				
Informacija o menjavi brisač				
Informacijo o izbranih neobveznih kriterijih				
Informacije o dnevnem in letnem poteku dogajanj na kmetiji, domačih običajih in možni pomoči gostov pri delu na kmetiji				

II. NEOBVEZNI KRITERIJI (Izpolnjenih mora biti najmanj štiri)	Ocena kmetije		Ocena komisije	
	da	ne	d	ne
Upoštevani so vidiki ekološke gradnje, pri barvanju so uporabljeni okolju prijazni materiali.				
Pohištvo je masivno, tla so iz naravnih materialov npr. iz kamna, lesa, plute				
Za prosti čas sta na voljo dve fitness napravi (npr.: sobno kolo, orbitrek...)				
Na voljo je ustrezna strokovna literatura o aktivnostih za prosti čas, tudi v tujih jezikih.				
Posteljnina in vzmetnice v sobah za goste so zdravju prijazne. Lastnosti te opreme so predstavljene v informacijski mapi				
Ležišča so preverjeno brez motilnih magnetnih polj, kar je razvidno iz dokazila - deklaracija ali strokovne meritve				
Na voljo je informacijski material, ki ga lahko odnese gost domov (npr. recepti domače kuhinje, informacije o pridelavi zdrave hrane, nakupovalni vodič po ekoloških kmetijah, itd.).				
Gostom je na voljo celodnevni čajni kotiček z zeliščnimi oz. sadnimi čaji iz lastne pridelave (pisna informacija - opis posameznih vrst čajev in navodila za pripravo in obrazložitev njihovih učinkov)				
Ponudba hrane je iz ekološke pridelave, kar dokazuje z ustreznim certifikatom.				

3. DRUŽINAM Z OTROKI PRIJAZNA TURISTIČNA KMETIJA

I. OBVEZNI KRITERIJI	Ocena kmetije	Ocena komisije

	da	ne	da	ne
Varnost - zavarovana morajo biti nevarna mesta – kraji				
zavarovane vtičnice v objektu nastanitve				
zavarovana stopnišča, balkoni (polna, pokončna ograja ali kakšna drugačna zaščita)				
zavarovan dostop do objektov kot so ribnik, bazen, gnojna jama, silosi in druge nevarnosti				
zagotovljena varnost na otroškem igrišču in na površinah namenjenih igri otrok (škarpa, ograja...)				
Oprema kmetije				
Otroška posteljica ali zavarovano ležišče (ena na tri sobe)				
Mizi prilagodljivi otroški stoli (trip trap)v jedilnici (eden na tri sobe)				
Kahlica ali nastavek za na WC školjko (ena na tri sobe)				
Izbira različnim starostnim skupinam primernih, čistih, varnih in nepoškodovanih otroških igrač, različnih iger, pribora za risanje in oblikovanje, (plastelin, papir, škarje),				
Primerna količina čistih, nepoškodovanih otroških knjig, slikanic, pravljič po 5 za posamezne starostne skupine 1-3 let, 4-6let, 7-10 let, nad 10let)				
Pručka v kopalnici (varna, ne drseča); v vsaki kopalnici...				
Igralni kot za otroke v jedilnici oziroma v skupnem prostoru ali ločen in dobro viden iz skupnega prostora, opremljen z igračkami in otrokom primernim pohištvo, zavarovanimi robovi radiatorjev (v primeru apartmaja igralni kot ni obvezen)				
Previjalna miza ali previjalna blazina (ena na tri sobe)				
Otroška banja (ena na tri sobe)				
Posoda za odpadke s pokrovom v vsaki kopalnici				
Ponudba kmetije, namenjena otrokom				
Otroško igrišče – zelenica za igre z žogo, najmanj 4 igrala, po možnosti narejena iz naravnih materialov: peskovnik z igračkami (obvezen je pokrov za peskovnik), gugalnica, tobogan, plezala, vrtiljak, gugala na vzmeteh, bazenček, ... ter za starše v bližini klop z naslonjalom.				
Na kmetiji je omogočen varen stik z različnimi živalmi				
Na voljo je ustrezen prostor za odlaganje škornjev, mokre obleke, obleke za hlev				

Gostje imajo možnost pranja, sušenja in likanja (proti plačilu – informacije v mapi).....				
Prehrana				
Otroške porcije in otrokom in starosti primerna, pestra, zdrava hrana				
Otroški pribor, krožniki in kozarci				
Gostje imajo možnost dodatne priprave hrane in napitkov v kuhinji ali čajni kuhinji (kuhinji za goste)				
Na voljo (proti plačilu) so različne vrste pijač, pridelane in predelane na kmetiji (npr. mleko, sokovi, čaji..)				
Informacijska mapa mora biti v vsaki sobi in v jedilnici mora vsebovati naslednje informacije				
informacije o posebni ponudbi za otroke na kmetiji in v njeni okolici				
Informacija o možnosti pranja, sušenja in likanja (proti plačilu)				
informacijo o izbranih neobveznih kriterijih				

II. NEOBVEZNI KRITERIJI (Izpolnjeni morajo biti najmanj štirje)	Ocena kmetije		Ocena komisije	
	da	ne	da	ne
otrokom je na voljo igralna hiška ali šotor				
otrokom je na voljo prijazen konj lahko tudi osel, primeren za jahanje, varnost mora biti zagotovljena				
otrokom primerni pogrinjki (npr. pisani prtički, kozarci, zanimivi pogrinjki, domiselno okrašena hrana na krožnikih, presenečenja,)				
Kmetija ponuja organizirane dejavnosti za otroke - pomoč pri kuhanju, peki, izdelava predmetov iz naravnih materialov, nabiranje gozdnih sadežev...				
Otroci lahko v času bivanja na kmetiji skrbijo za katero od domačih živali				
Otrokom je na voljo majhno orodje za pomoč pri delu (majhen koš, samokolnica, grablje, lopata, voziček				
Možno je varstvo otrok, kar je razvidno iz priloge v informacijski mapi (lahko oseba s kmetije ali organizirano na drug način- tudi proti plačilu)				
Možnost vegetarijanske hrane				

4. OTROKOM BREZ SPREMSTVA STARŠEV PRIJAZNA TURISTIČNA KMETIJA

I. OBVEZNI KRITERIJI	Ocena kmetije		Ocena komisije	
	da	ne	da	ne
Varnost - Zavarovani nevarni kraji				
zavarovane vtičnice v objektu nastanitve				
zavarovani dostopi do objektov kot so ribnik, bazen, gnojne jame, jaški, objekti v gradnji in drugih				
zagotovljena varnost na otroškem igrišču in na površinah namenjenih igri otrok (zavarovane škarpe,..).				
Nezgodno zavarovanje gostov-				
Ponudba kmetije namenjena otrokom brez spremstva staršev				
Na voljo je prostor za igro, organizirane dejavnosti, za izvajanje pouka ali raznih tečajev (lahko je to jedilnica, ki je v času bivanja otrok na kmetiji namenjena samo njim)				
Kmetija ima primerno veliko izbiro različnim starostnim skupinam primernih, čistih in nepoškodovanih pripomočkov-igrač za igro v zaprtem prostoru (npr.: za risanje, plastelin, papir, škarje, različne družabne igre, knjige,)				
Kmetija ima primerno količino rekvizitov za igro na prostem (5 žog, 2 kompleta za badminton, namizni tenis, kolebnice,..) ter sani, bob sani, vreče napolnjene s senom ali slamo.., – če gre za organizacijo taborov ali tečajev v zimskem času				
Otroško igrišče mora imeti - najmanj štiri igrala, narejena po možnosti iz naravnih materialov (gugalnice, peskovnik z igračami -obvezen je pokrov za peskovnik, plezala, tobogan, bazen...)				
Otrokom je omogočen varen stik z različnimi živalmi				
Prostor za igre z žogo (mreža za odbojko, goli, koš, ...)				
Klopi in mize v senci za organizirane dejavnosti na prostem (večeri ob tabornem ognju, pouk v naravi,)				
Kmetija ima pripravljen 5-dnevni ali 7-dnevni program bivanja otrok na kmetiji ki nudi spoznavanje dela na kmetiji, v hlevu, v kuhinji, izdelavo predmetov iz naravnih materialov, nabiranje gozdnih sadežev, izleti, pohodi, spoznavanje naravne in kulturne dediščine, obrti, običajev, (primeri programov so opisani v ponudbi in v informacijski mapi)				

Na voljo (proti plačilu) so različni napitki pridelani in predelani na kmetiji (npr. mleko, sokovi, čaji..)				
Na voljo je primeren prostor (mesto) za odlaganje škornjev, mokre obleke, zaščitne obleke za v hlev.				
Če na kmetiji organizirajo taborne za športnike, smučarske tečaje oz. zimsko šolo v naravi, je na voljo primeren prostor za shranjevanje športne opreme				
Kmetija nudi možnost pranja, sušenja in likanja (proti plačilu) – informacije v informacijski mapi				
Prehrana je prilagojena otrokom (velikost obrokov, število obrokov, sestava glede na starostno skupino in aktivnosti				
Če na kmetiji organizirajo programe za otroke brez spremstva učiteljev oziroma vzgojiteljev je v času bivanja na kmetiji zagotovljeno štiriindvajset urno varstvo otrok. Potrebna je strokovna usposobljenost nosilcev oz. družinskih članov ali zaposlenih (izobrazba oz. usposobljenost izobraževanje za delo z otroki)				
Informacijska mapa mora biti v vsaki sobi in v jedilnici mora vsebovati naslednje informacije				
o posebni ponudbi za otroke na kmetiji in v njeni okolici				
opis programov iz obveznih kriterijev				
o možnosti pranja, sušenja in likanja (proti plačilu)				
o izbranih neobveznih kriterijih				

II. NEOBVEZNI KRITERIJI (izpolnjeni morajo biti najmanj štirje)	Ocena kmetija		Ocena komisije	
	da	ne	da	ne
Na zelenici ob hiši stoji igralna hiška ali šotor za otroke				
Na voljo je otrokom prijazen konj, lahko tudi osel- primeren za jahanje (pri čemer je varnost zagotovljena)				
Otroci imajo možnost v času bivanja na kmetiji skrbeti za domače živali				
Otroci poleti, v času bivanja na kmetiji, vsaj eno noč lahko prespijo na seniku				
Na kmetiji poskrbijo za otrokom primerno- prilagojeno ponudbo (npr. pisani ali domiselno oblikovani prtički, zanimivi pogrinjki, domiselno okrašena hrana na krožnikih, presenečenja,..)				
Na kmetiji organizirajo ogled domače obrti (mlinarstvo, lončarstvo, pletenje koškov, ...) in drugih etnoloških in naravnih znamenitosti v				

okolici				
Na kmetiji organizirajo različne tečaje za otroke (s področja ročnih spretnosti, domače obrti, peke ...)				
Otroci si lahko izberejo hrano za vegetarijance ali druge alternativne vrste prehrane				

6. KOLESARJEM PRIJAZNA TURISTIČNA KMETIJA

I. OBVEZNI KRITERIJI	Ocena kmetije		Ocena komisije	
	da	ne	da	ne
Legat kmetije Kmetija je dostopna s kolesom				
Oprema kmetije				
Kmetija ima na voljo kakovostna in brezhibna kolesa vsaj za tretjino svojih zmogljivosti				
Kmetija ima vsaj za četrtno koles, ki jih izposoja otroških sedežev z vzglavnikom, ki se montirajo na prtljažniku zadaj in eno četrtno otroških koles.				
Kmetija ima na voljo zadostno število čelad (toliko kolikor je koles), ki so primerne velikosti (glede na ponudbo izposoje koles) in z atestom varnosti				
Na voljo je dovolj velik prostor za shranjevanje koles, z možnostjo zaklepanja tega prostora				
Gostje imajo možnost (proti plačilu) za pranje in sušenje mokrih oblačil in čevljev,...				
Na voljo je osnovno orodje za popravilo koles v uporabnem stanju (na zalogi morajo biti tudi: olje, zračnice, ventili, vijaki, tlačilka itd)				
Ponudba in storitve na kmetiji				
Informacijska mapa mora biti v vsaki sobi in v jedilnici mora vsebovati naslednje informacije: O dostopu na kmetijo (% največjega vzpona), oddaljenost od najbližje kolesarske poti in informacije o drugih kolesarskih poteh in poteh primernih za različne vrste kolesarjenja: cestno, trekning in gorsko (zaželeno so iz lastnih izkušenj preverjene informacije)				
Najmanj 3 različne predloge kolesarskih poti z različnimi težavnostnimi stopnjami, z opisom znamenitosti ob poteh ter najkrajše				

možnosti vračanja nazaj na kmetijo				
Opisane poti morajo biti vzdrževane in po možnosti naj bo priložena shema.				
Informacijski material o okolici (znamenitosti, ki so s kolesom dobro dosegljive, gostišča)				
Informacije o kolesarski opremi in ponudbi za kolesarje na kmetiji				
Informacijo o možnostih prevoza od in do javnega prevoznega sredstva pri prihodu in odhodu				
V informacijski mapi mora biti informacijski letak ali zloženska o servisnih mestih in bližnjih specializiranih trgovinah s kolesi (naslovi, telefoni, odpiralni časi)				
Informacije o izbranih neobveznih kriterijih				

II. NEOBVEZNI KRITERIJI				
Izpolnjeni morajo biti najmanj trije kriteriji.				
Po dnevnih turah nosilec turistične dejavnosti na kmetiji po predhodnem dogovoru svoje goste – kolesarje, z avtomobilom prepelje od dogovorjenega mesta do prenočišča (lahko tudi proti plačilu in organizira prevoz)..				
Gostom so na voljo vodene skupinske ture, ki so organizirane ob zadostnem številu interesentov in so vodene z enim ali dvema uradno licenciranima vodičema (odgovornost v primeru nezgode, nudenje prve pomoči),				
Gostitelj daje kolesarjem možnost prevoza prtljage na drugo lokacijo.				
Gostje imajo na kmetiji možnost sklenitve dodatnega zavarovanja za primer nezgode v času bivanja na kmetiji				
Kmetija nudi gostom popotno malico iz lastnih proizvodov (proti plačilu ali v ceni aranžmaja) – malica je prilagojena kolesarjem in v primerni embalaži				
Na voljo so kolesarske karte in vodnik po kolesarskih poteh v ustreznem zaščitnem ovitku za izposajo				

7. VINOGRADNIŠKA TURISTIČNA KMETIJA

	Ocena kmetije	Ocena komisije
--	---------------	----------------

I. OBVEZNI KRITERIJI	da	ne	da	ne
Lega kmetije Kmetija leži v vinorodnem okolišu				
Usposobljenost: opravljen tečaj vinarstva, ki ga organizira KSS				
Opremljenost kmetije				
Kmetija ima lasten vinograd in vinsko klet z možnostjo ogleda				
Na kmetiji je urejen udoben prostor za vodene degustacije				
Ponudba in informacije na kmetiji				
Lasten vinograd in vinska klet Kmetija gostom predstavi potek del v vinogradu in v kleti				
Ponudba vina Kmetija mora ponuditi vsa vina, ki so na vinski karti				
Vinska karta s cenami in opisom vin je na voljo v vsaki sobi, v degustacijskem prostoru in v jedilnici				
Kozarci in temperatura vina Kmetija mora nuditi vino s primerno temperaturo. Za vodeno degustacijo morajo biti na voljo ustrezni stekleni vinski kozarci				
Gostje lahko na kmetiji vino tudi kupijo				
Strokovna literatura				
Gostom so na voljo priročniki in revije, ki obravnavajo vinogradništvo in vinarstvo				
Informacijska mapa mora biti v vsaki sobi in v jedilnici mora vsebovati naslednje informacije:				
o ponudbi in posebnosti kmetije, o letnem poteku dogajanj na kmetiji- v vinogradu in v kleti.				

o organiziranih prireditvah in posebnih vinogradniških praznovanjih na svoji in sosednjih kmetijah ter v okolici (npr.: naznanitev trgatev, vinska vigred, martinovanje, ledena trgatev,)				
Informacije o izbranih neobveznih kriterijih				

II. NEOBVEZNI KRITERIJI Izpolnjeni morajo biti trije kriteriji.	Ocena kmetije		Ocena komisije	
	da	ne	da	ne
Kmetija gostom nudi domač grozdni in sadni sok in ostale proizvode iz vina in grozdja (npr.:žganje, kis); predstavitev v ceniku				
Degustacija petih vin				
Ponudba jedi iz grozdja in vina (npr: grozdna juha, sladice iz grozdja, sarma v trtnih listih, teranov toč,...)				
Možnost nakupa daril na temo vina oz. vinogradništva (npr. vino v darilnih stekleničkah, spominki iz lesa – klopotec, preša,...)				
Pri obrokih so gostom ponujeni hišni proizvodi-produkti iz grozdja (npr. grozdje, marmelada iz grozdja, sok..)				
gostje lahko sodelujejo pri opravilih v vinogradu in vinski kleti				
Kmetija organizira prireditve v zvezi z vinogradništvom (postavitev klopotca, martinovanje)				

8. INVALIDOM PRIJAZNA TURISTIČNA KMETIJA

I. OBVEZNI KRITERIJI	Ocena kmetije		Ocena komisije	
	da	ne	da	ne
Zunanost objekta				
Parkirni prostori za invalide so označeni in v bližini vhoda, širina parkirnega prostora je 350 cm (zaželen je pokrit parkirni prostor, parkirnih mest je toliko kot je prilagojenih sob oz. apartmajev za invalide				
Naklon dovoznih poti za invalidske vozičke je lahko največ 7%, neprekinjena nagnjena steza je lahko dolga največ 600cm, nato je potrebno ravno počivališče dolžine najmanj 150cm; minimalna širina steze za voziček je 90cm				

Tla so iz materialov, ki ne drsijo				
Poskrbljeno je za zaščito proti zmrzali				
kadar iz gradbenih razlogov ni mogoče urediti klančine je treba omogočiti dostop s primerno desko (z naklonom največ 7 %),				
Ureditev notranjih prostorov				
Širina hodnika V prostorih za goste mora hodnik biti širok 120cm; če je hodnik raven, je njegova širina najmanj 100cm				
Električna napeljava				
Stikala za luči so v višini 90 – 110cm				
Vtičnice so na višini najmanj 40cm (stenska vtičnica je poleg vrat)				
Telefon je nameščen na višini največ 125cm				
Ogrevanje V sobah za invalide mora vse leto obstajati možnost ogrevanja in regulacije temperature (po možnosti termostat v sobi), tako da je temperatura v primerjavi z običajno višja za 2 - 3 °C				
Talne površine - Gibalne površine morajo biti neдрseče in brez preprog				
Vrata - pragovi				
širina vrat je najmanj 80cm				
v prostorih namenjenih gostom s posebnimi potrebami ni pragov oz. ne smejo biti višji od 2cm				
Pohišstvo je stabilno in kompaktno				
Mize imajo prosto spodnjo višino 70 cm- razdalj med nogami mize je najmanj 80 cm				
Postelja: višina zgornjega roba vzmetnice je 50 cm, brez spodnje stranice, vzmetnica sega najmanj 5 cm čez leseni del okvira				
Sanitarni prostori				
Vrata ne smejo biti ovira. Odklepati se morajo tudi od zunaj, zaželeno so drsna vrata				
Kopalnica: umivalnik, tuš in stranišče so obvezni. Umivalnik je pritrjen na steno; pod njim mora biti prostor za voziček visok najmanj 70 cm. Primerna je kad s pripomočkom: hidravlični sedež; ali tuš pod katerega se lahko vstopi z vozičkom				

Tuši imajo dovolj veliko površino in so brez tuš kadi, odtočni element je v nivoju tlaka				
WC: najmanjša širina prostora je 160 cm, najmanjša površina 3,5 m ² , najmanjša globina je 190 cm, vgradna višina WC školjke je 44 cm, skupna višina pa 46 cm, umivalnik naj bo dosegljiv iz stranišča. Držala in garderobna kljuka morajo biti dosegljivi iz sedečega položaja; ob školjki so obvezni oporni ročajji				
Ogledala morajo biti večja, da se gost vidi v sedečem in stoječem položaju.				
Spalnica:				
Možnost gibanja okoli postelje z najmanj 120cm širokimi prehodi				
Možnost obračanja z vozičkom na prostoru 150×150cm				
Na postelji je najmanj ena zaščita posteljnega vložka (npr kavčuk)				
Kuhinja v apartmajih Delovna višina naj bo vsaj 85 - 90cm (površina za kuhanje: 80 - 85cm je idealno). Če so na voljo samo apartmaji, mora imeti vsaj ena kuhinja opremo primerno za invalide. Za delovno površino so primerne mize z višino 80cm. –				
Informacije na kmetiji Informacijska mapa mora biti v vsaki sobi in v jedilnici mora vsebovati naslednje informacije:				
o možnosti zdravstvene nege na ožjem območju (naslovi, telefoni, odpiralni časi).				
o invalidom primerni urejenosti objektov v okolici npr. gostišč, kopališč, trgovin itd. Navedena mora biti tudi oddaljenost teh objektov od kmetije.				
o tem, kako se poviša temperatura v prostoru				
Opis neobveznih kriterijev, ki jih kmetija izpolnjuje....				

II. NEOBVEZNI KRITERIJI Izpoljenih morajo biti najmanj trije	Ocena kmetije		Ocena komisije	
	da	ne	da	ne
Gostje imajo na kmetiji ali v njeni bližnji okolici možnost za posebno terapijo, ki jo vodi usposobljena oseba.				
Na kmetiji je možen varen stik z živalmi.				
Gostje imajo možnost dietne prehrane, ponudba dietne hrane je razvidna iz informacijske mape				

V informacijski mapi so dodatne informacije (npr. o ortopedski mehaniki....).				
--	--	--	--	--

Projekt **Impletum**

Uvajanje novih izobraževalnih programov na področju višjega strokovnega izobraževanja v obdobju 2008–11

Konzorcijski partnerji:

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013, razvojne prioritete Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja in prednostne usmeritve Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.